

1958 - 2018



ГОДИНА ПРЕНОСА
ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ



КОПОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

8-9

Алманах уметничког стваралаштва

КОПОНАДА

Година VIII
Број 8-9
Београд 2018

ISSN 2217–5954

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Година VIII ° Број 8-9 ° 2018. ° Београд



КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Издавач

Синдикат ЕМС

Ресор за културу

За издавача

Милован Андрић

Уредник

Марија Шкорнички

Уредништво

Тихомир Јовановић

Јанко Левнаић

Александар Опачић

Адреса:

Синдикат ЕМС

Кнеза Милоша 11, Београд, 11 000

Е-mail: sindikats@ems.rs

<http://www.sindikats.org.rs/stranice/kolonada.html>

Уредништво: marija.skornicki@ems.rs

tihomir.jovanovic@eipb.rs

Радове слајти у електронској форми, са назнаком – за Алманах

Садржај

<i>Марија Шкорнички</i>	
Репродуковање унутрашњих визија	5
<i>Рајица Дражићевић</i>	
Итаипу	7
Шта ћу грдан	8
<i>Милан Сћефановић</i>	
Осми дан	10
Точак	11
Губици	11
Реч у простору	12
Плава и зелена боја	13
Именовање лепоте	14
Рана	14
Заборав	16
Извор	16
<i>Марија Шкорнички</i>	
Поетске сентенце (1–7)	17
Пишем	18
Осећај почетног слога	19
Путања	20
Унутрашњим светлом дарован	22
<i>Милосава Павловић-Мика</i>	
Писање	23
Пад	23
Гравитација	23
Брзина	24
Правим се	24
Деда и отац	25
Моје земље. СФРЈ... СРЈ... СЦГ... РС...	26
Проблем	26
Тема	27
Облутак, реално	27
<i>Саша Здравковић</i>	
Крф	28
Сни	29
<i>Драгослав Томовић</i>	
Крф	30
Острво Видо – они нас виде	30
Врачарско брдо	31
Овде	31
Пред њом	32
Пред њим	32
Љубав мајке	33
<i>Дејан Бундало</i>	
Тишина	34
Криви облаци	34
Самоћа	35
<i>Милан Сћевановић – Малиша</i>	
Идеја на ветру	37
Чија је победа	38
У природи	39

Верослава Малешевих

Пандора	40
Оливера	41
Заточеници тишине	41
Торба пуна љубави	42
Quid est veritas?	43
Кликер стакленац	44
Јелена	49
Мајке	53
Питања	59
Прича о Луни.	60
Прича о сликару	64

Тихомир Јовановић

Узвратни удар	69
Бака Мандини кругови, одломак.	79

Јована Мијовић

Легенде Андергора, одломак	95
--------------------------------------	----

Јанко Левнаић

Блага реч помаже	102
Ведре очи Веселице	103
Са Бориком нема шале	104
Вила лепа као Царска кћи	104

Нађа Мухајловић

Ја овде спасавам брак, одломак	106
--	-----

СФ есеј

Зоран Петровић, <i>Бифе Венџил</i>	117
--	-----

Далековод - инспирација у поезији... ишчишћавања

Славко Јендричко – Бљескање струје / Судииоништво	120
Душко Новаковић – Плење	121
Срђан Гагић – Воз	122
Бојан Илић Бокерини – Кусур.	123
Симонида Бањеглав – Фетиш	125
Моника Херцег – Играчке	127
Љиљана Дирјан – Пада снијег.	128
ВилаДобрица (псеудоним) – Тајна ветрењаче	130
ПучинаСнова (псеудоним) – Абецеда	132

Песме на дар

Роберт Шкарјан	134-139
--------------------------	---------

Ликовни ирилози

Милан Милетић	141-143
Светислав Јанковић - Цале	144-145
Милован Андрић.	146-149
Снежана Б. Стефановић.	150-153
Милорад Стевић – Микос	154-158
Александар Опачић	159-163
Владета Делетић - Делта	164-172

<i>Биографије аутора</i>	173-190
------------------------------------	---------



РЕПРОДУКОВАЊЕ УНУТРАШЊИХ ВИЗИЈА

Пре осам година појавио се први број *Колонaге*, Алманаха уметничког стваралаштва Синдиката Електромреже Србије, и сам тај чин је представљао свежину у стваралаштву. До тог тренутка постојали су књижевни и уметнички часописи књижевних удружења, библиотека, уметничких институција, појединаца који се искључиво баве стваралаштвом и обезбеђују своју егзистенцију добицима и накнадама од тог стваралаштва. Додуше, протоком времена, у овим годинама разних криза, хонорари и накнаде су бивали све мањи и ређи, а направити проhodност у стваралаштву свих видова уметности све теже. За оне који су се академски припремали студирајући књижевност, сликарство, вајарство, примењену уметност пут је можда мало лакши, а и врата институција се њима лакше отварају, али за ствараоце који раде неке друге послове а стварају или срцем, или од срца, пут је већ трновитији... Тако смо се досетили да на неки свој начин дамо допринос стваралаштву, како указивањем на стваралаштво и ствараоце, тако и на давању подстрека да се ствара, да се објављује, да се полако гради стил, обликује мишљење, ради на себи, проширују видици, да се слободно време користи за „раст душе“ тако што се пишу поезија, кратке приче, фантастика, сатира, афоризми, романи, есеји, критике... као и бављење сликарским техникама: уљем, пигментима, дуборезом, инсталацијама, стрипом... Једини услов за објављивање у нашем часопису је бити члан синдиката ЕМС, ЕПС (Дирекције, ЕПС Костолац, ХЕ Б. Башта, Транснафта и др.) тј. да је радник у електропривреди, како у Србији тако и ван њених граница (имали смо и два аутора из ЦГЕС).

Наши аутори су првенствено радници посвећени својим професионалним активностима у току радног времена, а по изласку из канцеларије, са дежурства из трафо-станице, повратка са далековода и службеног пута, препуштају се уметничком стваралаштву, визијама, подстичу свој унутрашњи ток према креативности, иду новим процесима упознавања и спознавања својих идеја и визура. Премореност од радних задатака замењују задовољством сагледавања и опипавања нечега што је проистекло из само њихове маштовитости.

Кажу да проток времена доноси мудрост, а ми би онда додали да упорност и вежба дају напредак. Кад се то уједини долазимо до марљивог ствараоца који се не зауставља, већ иде даље према зацртаном

низу... У том низу свако доноси новину, идеју и енергетску свежину, неко своје одскакање од зацртаног у средини у којој борави, живи, ради, а самим тим се отвара и трасира нови приказ, пут – путић или стазица свеједно, битно је да се иде напред.

Да нисмо затворени и херметични у том низу аутора, отворили смо врата кроз рубрику: *Далековод-инспирација у поезији, кроз ишчитавања са интернета*, и тиме тим песницима изражавамо захвалност за одабир инспирације, желимо да ширимо мрежу ишчитавања као и изазов на стварање и инспирацију.

За крај ове уводне речи, оставили смо обавештење да ће ово бити празнични двоброј! Одлуком Извршног Већа НР Србије **формирано је 1958. године наше предузеће, пре равно 60 година**, да: „путем система преносне мреже одређене у смислу чл. 26 Закона о електропривредним организацијама, врши пренос електричне енергије на целој територији НР Србије“.

Специфичност наше организационе структуре са мноштвом погонских јединица разбацаних по целој територији Србије, треба тражити и пуно оправдање за излазак листа Електроисток (први број изашао 1. октобра 1960. године), касније ЕМС (од септембра 2005. године). Као додаток информисању Синдикат је покренуо и у континуитету објављује, од 2011. године, Алманах уметничког стваралаштва радника Електромреже Србије, под називом *Колонада*.

Овим путем се захваљујемо свим ауторима на послатим прилозима. Неки су пребродили страх од првог представљања, страх од подсмеха, страх од оцене средине у којој се ради и борави. Сви заједно, са ауторима „Ишчитавања са интернета“ захваљујемо се онима који нас читају и који дају подршку нашем стваралаштву.

Марија Шкорнички

Рајица Драгићевић

ИТАИПУ¹

Дражану Виђевићу

слушао сам и ја
твој камен како пева
слушао слушао
и до мене је некако допро
његов стародревни глас
кроз кланце и усеке
кроз мрке горе и суре ледине
махнита мора и пламена обзорја
ветрова страшних фијук
бескраја зов
кроз детињи врисак пред призором
у оку зачуђеном

и моји су преци слушали песму вечну
дражић ђериша јован миладин душан
знали су да хук реке није хук
већ песма камена
коју нам твој водопад дуж земног шара
кроз векове дошаптава
и да ће једном над водом и понором
постати бајка мит
скамењена јава

¹ ИТАИПУ – је хидроелектрана, доскора највећа на свету, висине 200 метара, дужине 7,76 километара, на реци Парана, у Јужној Америци, између Бразила и Парагваја, која носи поетско име на језику старих Индијанаца Гварана, у преводу: *Камење које пева*.

еј племена вечна еј радости у игри поред воде
еј вечна водо
која падајући завештала си песму
у камену
као песму косачеву
коју на овој раздаљини
као дрхтај срца разговетно чујем
и проносим некуд
колико могу да се пропнем и довикнем
некоме некоме
да и он твоју песму чује
и заволи
као да са усана самих је отргнута
у векове завитлана
наплетена навезена
песма завичајна

ШТА ЋУ ГРДАН

загојатило се по уцери
убио га ратос
немам кад да е заманем
да уздигнем дроње и матракуе
и покачим на брвна о клинове

око огњишта шлам
свуђ некаки потковчина
белегија калава тегара заструг машљак бекута
орлић грабуљиште скобла сантрач
јаје од баланце
кружар каблица
натига тестија буца цбан

све доспело на земљу
заврзуе повазандан

не мож' да коракнеш
а да се не сподврзеш
и заждијеш тинтаром

а кад ми нешто затреба
убијем се док га избунарим
не умије да ме зовне
„еве ме војна благоване“
ђекад морам да кализим у село
да иштем да камчим да се циганишем
а смијем да се закунем
да ту ствар имам
ние се смаћукла ние ишчиљела
но е само заметнута
па се заоћам да тувињам
док ми очи не побеле
док се не искидам ко узица

дође ми да увитлим на буњиште
све те дрангулије
ал' не могу без њи'
ја јес јабогме што но веле
шта ћу грдан

Милан Стефановић

ОСМИ ДАН

Бог је за седам дана створио свет.
Осмог дана, у зору,
све је почело да стари, пропада и кружи.

Осмог дана Адам је већ био заљубљен,
људи су почели да се сећају,
могло је да се каже: јуче.
Могло је да се мисли на сутра.

Осмог дана животиње су се растрчале по пределима,
биљке су почеле да се протежу,
зачуђене блиставом лоптом у дубоком небу.

Осмог дана јастреб је прво пиле ухватио,
змија жабу,
риба рибу.
Први ратни план је направљен.
Почели су да лажу, краду
и да се боре за истину.
Осми дан је зора
први пут дошла споро и неопрезно.

Неко је запевао
И закукао.
Почео да броји.
Учинио му се од месеца слово.
Брезов лист, по коме је ветар засвирао,
личио је на ноту.

ТОЧАК

Могло би да се каже:
у ватри је мрак заноћио,
у корену, у прапочетку света,
кад су врели ветрови настајали
и кад је прављено сунце од дрвета
да буде точак,
док је пуцало од неуких руку.

Могло би да се мисли:
теже је стварати него рушити,
лакше је мрзети него волети,
али, ако неко нагне извор неспретно,
земља ће прихватити потоп,
као могући расплет људског постојања
у казивањима далеких пророка.

Могло би да се деси да се неко
невино загледа у ноћну тишину
и да земља, ухваћена у лепоти,
прсне у свим правцима
и само на њеном месту
остане дрвени точак,
неуким рукама начињен.

ГУБИЦИ

Једном, кад сам био на трагу
вука самотњака,
најлепшу песму су ми
изгризли мољци;
тако сам изгубио сличност
са правим песницима.

Кад сам савладао све сметове
до врха планине,
стигло је пролеће,
отопило моје трагове
и ја сам изгубио
сличност са вуком.

Тих дана заувек сам изгубио сличност
са песником и вуком
и својом несмотреношћу
наставио да живим
са још два губитка више.

Тако ја сакупљам губитке,
искуствено и мисаоно
постајем нико и ништа,
незадрживо и поуздано
примичем се савршенству.

РЕЧ У ПРОСТОРУ

Кад се реч љубави отргне од усне,
део нежности упије простор
пре него што дође до нечијег уха.
Зато нема потпуних љубави.
Зато настају растанци.

Кад се реч мржње упути другоме,
простор упије део нетрпељивости,
у журби казане.
Тако се људи трпе и подносе.

Зато се каже да су речи варљиве.
А нису. То у ствари простор одузме од речи
део казаног значења.

Тако нове љубави настају само у простору
који садржи нежност
што се некад у њему одиграла.
Људи се не подносе једино у простору
у коме је некад неко други мрзео.

Да простор нема ту особину
и то семе из нечег што је прошло,
нико се не би ни сетио
да воли или мрзи.

Док буде речи, такви ће простори бити.

ПЛАВА И ЗЕЛЕНА БОЈА

Само плава и зелена боја
могу да стоје једна уз другу.
Било који други распоред боја
ствара у мени бол.
Видели сте некад како се зелена брда
са задовољством протежу
према плавом небу.

Знао сам, кад сам те први пут видео издалека,
да ћу у твојим очима
пронаћи ону нијансу
за којом сам одувек трагао.
Знао сам да ће то бити
час плава, час зелена нит
у коју ћу морати да се ухватим.
Због те боје,
која је готово тачка и скоро не приметна,
био сам спреман да се потрошим
другачије од дотадашњих учења.

Знао сам, кад склопим очи,
одсањаћу неухваћене пределе
или плавом, или зеленом бојом.

Не мора нико да ми каже,
осећам да је свако од нас рођен
за плаво или зелено око
неке случајно предивне жене,
јер цео свет игра
једну игру завођења.

ИМЕНОВАЊЕ ЛЕПОТЕ

Мирис опчињен собом
и цвет на врхунцу.

Ако застанеш, надигран си.
Ако прођеш а не приметиш
оно што је поређано
пored твоје стазе,
несмотрен си.

Чека те или дрска наметљивост,
или снага стихије.

Сва лепота је
у малом делићу твоје неодлучности,
кад се питаш: Шта учинити?

РАНА

Имам рану у себи, довољно велику,
која настаје само једном у веку.

У очима та рана боли видом,
у ушима је то песма са цветне стазе,

из крша људског ништавила,
којом једна жена сваку ноћ
долази у мој сан.

Имам рану у прстима
са којих капљу песме у земљу
која се издалека препознаје
бојом моје љубави.

Ко не носи морал у крсту, у рани,
поробиће свет,
али, то је неважно,
остаће слободни они са раном,
јер,
ко хода неозлеђен, тај не уме да воли,
ко хоће другима да влада,
већ је савладан самом том жељом,
ко има више рана, тај је варалица.

Ако се важи ова песма,
нека се рана огласи дрхтајем,
или нека најзад засвира ветар успаванку
за ову усамљену ноћ,
наслоњену на сопствену сенку.

Ако се важи ова рана којом дишем,
нека само ноћ заусти
и свет ће сазнати
за моја ћутања у избледелим прсима
и зглоб којим се продужавам у јутро.

Ако ко може другачије да воли,
ако ту има мере,
или стрпљења,
или вештине,
нека ме научи.

Можда другачије зацвиле врата
на која ћу изаћи
у сусрет жени коју волим,
оставивши рану иза себе.

ЗАБОРАВ

Чини ми се негде у даљини
све се затрпава тишином,
изгуби се и ветар у дивљини
па се помеша са прашином.

Неко засветли као муња у ноћи
у топлој румени, снагом покрета
и као жртва своје моћи
склони се да неком не засмета.

Чини ми се од таласа су дани
што пролазе као облак плав,
после је небо чисто, а ми избрисани,
игра је детињаста, укратко: заборав!

ИЗВОР

На грану две кишне капи пале
и на једном листу се упознале,
па неопрезно на камен спале,
склизнуле на земљу и нестале.

Никад се не би ништа сазнало
шта се у том простору одиграло
да извор баш ту није угледало
нечије мало око радознало.

Марија Шкорнички

инспирација АД Електромерже Србије

* * *

Јутро расипа
Светлост по лишћу брезе.
Струја у преносу.

* * *

Тачно у подне
Распевава се певчић.
На трафоу квар.

* * *

Птице слећу на
Обновљен далековод.
Јара трепери.

* * *

Жути се бреза.
Између трафо-поља
Лете фазани.

* * *

Ремонтован стуб
Монтери повезују.
Пљусак почиње.

* * *

Са грана лишће
Северац раздувава.
Трафо се чује.

* * *

Монтер се пење.
Искључен далековод
Претворен у лед.

ПИШЕМ...

Пишем да се саберем
и стопим у једно,
да опрезно упознам
први примерак себе.

Моја сенка није странац
већ лик пратилац
час издужен,
час кратак,
чувар постојања.

Безграничне могућности мишљења
праве ми добро друштво
и анализирају унапред
тајновита писања.
Рутину потпомаже виђење света.

Заиста је добро гледати
додир планина и хоризонта
и стопљену тишину
њиховог смисла.

Чежња ме подсећа
да сам сваки пут, изнова
део захваљујућег тренутка.

*У једној руци фењер,
у другој поезија,
и ланчана реакција
што ме посматра
и наоко мења свет.*

Љубав је добра идеја
зачета у утроби,
у души,
и успешно сраслој цеваници.

Заједно се враћамо себи
и будимо отворени
у бесконачности
(целовити, безбрижни
везани за први стих)...

ОСЕЋАЈ ПОЧЕТНОГ СЛОГА

Кад гледаш гледај унутрашњим видом,
осети, трагај, не жури,
стопи се са светлошћу,
са ветром...
Сакупи речи песама
што чекају да се пишу.
То мноштво речи,
неко је грлио, претакао
па онда испустио
чекајући прави стих.

Ветрометине увек имају
бољи избор

јер ту се срећу ситнице,
навике, књиге, физички закони,
пролазности, жеђ,
преображај...

Кад се све утихне
остаје само вакуум, негована тишина
и потези који чекају реакцију.
Време се успори
Жртвујући одстојање.
У једној (ми) руци фењер,
у другој поезија
и осећај да кампујем
у рефлексiji блаженог загрљаја.
У њему је увек било савршено,
као кад птица у гнезду рашири крила
да сачува сенку спокоја
и смисла.

Име се не записује,
кратко је, веома кратко,
изазива веселост,
надахњује...
и звучи као *ма ма*.

ПУТАЊА

Тишина призива љубав
да засија као сунчева лопта
што продире кроз облаке,
па клиза преко река,
хладних равница, сред магле,
низ увале...

Један за другим искачу облаци
из утробе неба,

опијају се мирисом
сасушених иглица
што проноси ветар
кривудајући кроз четинаре.

Тај осећај, утисак, ток мисли
превазилазе и машту
и спонтану стварност.
Гугутање гугутки
храни преображај детета
што скупља шишарке
и заплетене слокове.

Дан све краћи
ишчитава спојеве и
порекло небеског свода.
Време се огледа и стапа
уз веселе речи,
ветар увежбава нијансе,
а љубав?
Љубав личи на маслачак
у наручју сунчевог зрака.
Љубав се купа у капима мира,
љубав је чаролија у прстима
што дели разум и котрља неверицу,
препознат пулсирајући траг
што прелама светлост
и пушта мисао да расте,
и жудња
да везаних очију
скулптора пронађе...

(Мало ли је?)

УНУТРАШЊИМ СВЕЛОМ ДАРОВАН

Томиславу Мијовићу

Растављен
од књиџа прочићаних
и прочићаваних,
од књиџа својом руком
написаних,
од предела виђених
до кањона Невиделих,
од шкољки прикупљених
и камења препознатих
својом руком углачаних.

Растављан
ал' не растављен
јер је песник миљеник
необичним даром дарован
да обасја светлом
све углове уметничке душе,
да истражи
тајновите жеђи стваралачке,
омирише травке сунцем напојене
и препозна
годир-видом избочине.

Дарован је у том мраку
силним благом
што га душа само има,
па кроз сонет, риму...
озвездава, заблистава
и Очевом лампом вођен
осветљава поезију.

Милосава Павловић - Мика

ПИСАЊЕ

Понела сам те
Не оно
Срце, душа, крв

Понела сам те
На флешу, хард диску
Меморијама разним

Изместила сам те
Да сазриш

ПАД

Модрице на коленима

Видљиви трагови
пада у очај

Устала сам

Рутински
мажем само колена

ГРАВИТАЦИЈА

Бацићу се сама
са овог лажног врха

Идем назад
До себе с почетка

Летећу падајући

Отежала сам
Болеће када стигнем

Са гравитацијом
биће то како треба

Тешим се

БРЗИНА

Лети ми мисао

Бржа је од ногу
што журе

Убрзавам

И јасно видим
где ћу се спотаћи и пасти

Трчим

Морам и то да видим

ПРАВИМ СЕ

Правим се да не видим
пуноћу месеца
док шетам усвојено куче

Правим се
да осећам само зиму
док шетам и себе одвојену

Правим се да знам
куда се крећем
док ми штене саплиће ноге

Одбијам да делим његову радост
Не дам ојађеност
са којом сам пошла

Вратићу се иста

ДЕДА И ОТАЦ

Деда је био војник
Борац четрдесет прве
У миру носилац ордења
И себе часног

Чувам те значке
И пиштољ и портрет
Одем и до Алеје заслужних

Отац је био такав
да је добио Орден заслуга за народ
Од мене има за очинство и доброту

Његово све чувам

Живимо

МОЈЕ ЗЕМЉЕ СФРЈ... СРЈ... СЦГ... РС...

Када је почело разарање
јасно сам видела спиралу зла

Остани нормална помислих

На врата, прозоре, оцаке
На све отворе куће и ума

постави

Десет заповести
Класике
Иронију

Историјски
то је само трен

Људски
читава живот

Цивилизацијски
Пропаст

ПРОБЛЕМ

Није ми ништа

Прогутала сам ништа

Осећам ништа

Заразило ме ништа
И сада постоји
само ништа

И ја
која сејем ништа

ТЕМА

Тема на столу
ломи кичму сатима

Могла бих ја то
са мање речи

Али сам у овом
заглупљеном тренутку

Устајем, шетам
Вежбам вратни део

Циркулација циркулише
Одустајем

ОБЛУТАК, реално

Котрља се
Углачан датостима

Ломан у свим тачкама
своје заобљености

Клизав на додир
Лако покретљив

Уклопив у контекст

Леп
А камен

Саша Здравковић

КРФ

О плаво крфско по кости српско,
О водо слана, што сећаш се дана,
Кад глад беше смртна рана.
Кад болест успе да победи пушку,
Кад маслина горка замени крушку,
Кад нада погибе издана.

Лађа у мору, гробље на плавом,
Кости без крви, главе без косе
Гробље без крста, а вали га носе...

Куда ће душа? Морем, ил' копном?
Када ће стићи да упали свеће,
Како ће бдети над рођеном земљом,
Кад име нико пронаћи неће.

Тражиће је по пољима бојним,
Тражиће је по Проклетијама,
Тражиће је по гробљима војним,
А она ипак доћи ће сама.

Помислити нико такву смрт им неће:
Кад све издржиш, кад поједеш студен,
У мртвој колони што се сама креће,
Уз хиљаде лешева, што не добише грумен,
На крају, са лађе склизнеш ко смеће.

Душа је тамо где небу се гледа,
Кад мислиш на њега, дединог деду,
Тад понос у крви никоме неда,
Да његову хумку другом одведу.

СНИ

Кад ватра све поједе вешто,
када прашину однесе ветар,
и кад камен оперу кише,
остаће нешто.

Где год да био,
и ходао иза даљине
ил' пратио своје сене
гнездо си свио
тамо где су успомене.

Ти живиш изнутра
а узимаш споља,
од мрака до јутра
јездиш низ поља.

Узми што више
сачувај све,
размишљај тише,
добићеш сне.

Драгослав Томовић

КРФ

150. 000 живих костура се на Крфу нађе,
Лазарет, Видо ил' плава гробница их снађе.
На острву Лазарет су савезнички лекари,
са задатком да се опоравак оствари.
Одређени да им бог помогне на Видо одводе,
шатори на камену и хладне Јонскога мора воде.
На стотине Срба свакога дана у патњи издише,
а места за сахрањивање нема на острву више.
Носе онда Србе у мали чамац па у брод,
вожња до дубоког мора и нестаје српски род.
И тако данима агонија смрти траје,
српски народ далеко у туђини престаје да траје.

ОСТРВО ВИДО – ОНИ НАС ВИДЕ

Мала крфска лука и ми,
букетиће цвећа имамо сви.
Са дубина Јонскога мора њихове сене,
за нас далеке успомене.
Плава гробница нас невидљиво гледа,
ту су сваком од нас син, брат, отац, деда.
Мртви цветови пливају у таласа строју,
небо, море, ми и они у плавом неспокоју.
Бродница се okreће и на Видо пристаје,
само неми жагор из нас настаје.
Ходамо по костима, у грудима непознато буја,
овде је Србин избачен на острво гуја.
Истоварен као живи костур и леш,
да л' ће опет обући свој војни веш?

Да на новом путу за Србију у боју,
остави живот за будућу децу своју.
Борови посађени на моштима Срба бујају,
велики, мирисни као да то знају.
Маузолеј као и сваки српски други,
безимени, имени, презимени и ми у тузи.
У глави ми добро познато стање,
колико још српских глава за европско благостање?
Ко је српскога рода не сме да склопи очи,
да његова нога у спомен кућу и Видо не крочи.
Грчкој браћи и држави вечно хвала,
за све што је српском народу дала.

ВРАЧАРСКО БРДО

Стална жеља за слободом и наша вера,
увек нове нараштаје у бој тера.
Мошти Св. Саве Турцима не дају мира,
јер су Србима симбол отпора и немира.
Синан паша и српске крвопије,
хоће да се Св. Сава у мислима Срба убије.
Из Милешеве 1594. године мошти Св. Саве донеше,
и на Врачару га у пепео и дим резнеше.
Ту где вера сталну молитву иште,
налази се највеће српско светилиште.
Срби верољубиви не могу се обездушити,
сем физичком силом зла сви уништити.

ОВДЕ

Овде над нама Сунце љубави и вере сија,
оно се кроз душе наших предака у нас упија.
Овде су часнољубиви и добродушни од искона,
јер их испуњава православље а у дому икона.
Овде је енергија живота најбоља на свету,
а природу красе милијарде живота у цвету.

Овде се природно воли и љубав, љубављу роји,
зато се овај народ ничијег зла не боји.
Овде се у луговима чује птица најлепши пој,
а поднебље и људи добили божански спој.
Овде су богатство са даром и талентом људи,
томе свет не може још никако да се начуди.
Они што одоше из земље у младости цвету,
треба да се врате у своју Србију свету.

ПРЕД ЊОМ

Пред њом намах мушко омутави.
Пред њом разум застане у глави.
Пред њом срце куца јаче.
Пред њом живот сам у себе скаче.

Пред њом време престане да вреди.
Пред њом живот крст носи на греди.
Пред ногама њеним, логике страдају.
Пред њом пате који се надају.

Пред њом стаје – не могу и нећу.
Пред њом и слеп види срећу.
Пред њом закон престаје да важи.
Пред њом разум гута слатке лажи.

ПРЕД ЊИМ

Пред њим јој разум битку губи,
срце доноси одлуке све.
Пред њим се и кад не сме њуби,
без размишљања најврелије.
Пред њим вечност као трен траје,
лепоти и срећи никад краја.

Пред њим жена целу себе даје,
дотакне дно или се вине до сјаја.

Пред њим жеља у телу се буди,
ноћи имају плаву боју.
Пред њим разум не зна да суди,
у срцу емоције у безброју.

ЉУБАВ МАЈКЕ

Да бих ја само твоја била,
донеси ми срце оне која те је родила.
Он оде опчињен и то направи,
и заувек утка себи пакао у глави.

Пред вољеном се сплете и паде,
а мајчино срце пита са ливаде.
Да л' си добро ил' те нешто боли,
тол'ко мајка своје дете воли.

Дејан Бундало

ТИШИНА

Као празан лист папира
Не престаје да свира
Одзвања као јецај на дну провалије моје душе
Мрачна, као што је и ноћ свака
Вечна, попут највеће буке јека
Ни таласи, ни ветрови не могу да је сруше
Нема, попут рибе на сувом
Чији врисак не чује ничије уво
Док јој се полумртвој поглед губи у даљини
Болна, једна велика рана
Посољена гомилом несрећних дана
Тишина... уместо једног *извини!*

КРВАВИ ОБЛАЦИ

Сунце више не греје
Песма птица се не чује
Очи ништа не виде
Небо је тмурно без тебе

Гасе се и умиру
Звезде што с неба падају
Сјајни трагови остају
У мраку да нам покажу пут

Пала је ноћ, мртав је дан
Смртна тишина, прекинут сан
Сањиви Месец ништа не чује
Тамо далеко, херој умире...
Мрак нек' покрије кржаве облаке

Чујем кишу ватрену
Небо је у пламену
То хероји путују
На последњи лет, у славу вечиту

Пала је ноћ, мртав је дан
Смртна тишина, прекинут сан
Сањиви Месец ништа не чује
Тамо далеко, херој умире...
Мрак нек' покрије кржаве облаке

САМОЋА

Самоћа је некад неизлечива. Може се са њом некако живети преко дана. Дневна рутина чини самоћу наизглед безазленом па чак и пожељном. У самоћи човек ствара, самоћа му помаже да све своје недоумице и проблеме добро премери, на миру, и да их тако, у тишини коју може прекинути само његов сопствени глас, лакше реши и преломи. Дакле, у малим и пажљиво одмереним дозама, самоћа је лековита и чак препоручљива. Али зато на дуге стазе, самоћа убија. Самоћа учини да време стане. Човек се тако превари па помисли да будућности нема, заборави на њу па тако уопште не размишља о оном што следи већ само о временима прошлим, о ономе што је било или још горе, о ономе што је могло бити а није. Самоћа човека тера у прошлост. Тера га да копа по сећањима, што свакако није увек добро. Сећања су најчешће лепе успомене, али човек уз те лепе неретко прилепи и оне мање лепе, оне тренутке које није успео да заборави а итекако је желео да их се никако више не сећа. Самоћа је најјача и најинтензивнија ноћу. Ситни ноћни сати имају ту особину да осећај самоће појачају на максимум. Сама свест о томе да буквално цели свет спава док је човек, усамљен у свему па и својој будности, убија. Тада је човек заиста сигуран да ће се било ко коме се обрати наљутити на њега, јер свима смета, јер не да другима да спавају. Немоћан, он урања још више у своју самоћу уместо сна. Само

што ново јутро њему неће однети самоћу као што ће другима отерати снове. Такав човек нема снаге да се радује новом дану, сваки је исти ако не и гори од претходног. Наставља да се враћа у прошлост и одбија да призна стварност. Такав, он остаје заувек сâм.

Милан Стевановић – Малиша

ИДЕЈА НА ВЕТРУ

Ветар је мрсио њену косу
Била је лепа као сан.
Прошле су непроспаване ноћи
Стигао је сунчани дан.

Не зна се где је рођена
Старија од Адама, лепша од Еве,
Којим путевима је вођена
Преко мостова Нила или Неве.

Дувају ветрови са свих страна
Од врућег Атлантика до хладног Балтика,
Са друге стране од Јапана до Асуана,
Све је опиплљива стварност и романтика.

Сви људи на свету били су деца
Дизали руке у правцу звезда и месеца.
Хтедоше горе по сваку цену
Стављаше под ноге стену на стену.

Брдо им је било мало, планина је нешто.
До врха планина пели су се вешто.
Једно сунце свима сија
Хоризонти широки, чист ваздух прија.

Људи се од давнина међусобно друже.
Узимају делове воде, ветра и сунца да им служе.
Силе су велике, плаве, носе, прже...
Савладаће људе ако се за руке не држе.

Од идеја постају слике, бајке и приче
И друге ствари да се кула прави.
Поред куле град полако ниче
Скупља се народ да се Светац слави.

Човек живи у друштву, мисли сам,
Путању бира, нешто га покреће.
Вољена особа испуњава сан, улепшава дан,
А ветар и даље планету окреће.

Љубави опстају на ветру или води
И свуда где људско биће ходи или броди.

Живели, маштали, децу рађали, њима угађали,
Околину чували и заједно опстали.

ЧИЈА ЈЕ ПОБЕДА

Неко је уместо мене написао песму века
Други своју историју пише.
Сада не знам шта ме сутра чека
Около нас дим и магла, тешко се дише.

Устао бих радо и далеко негде бежао
Клецају ноге, усамљен остајем ту.
Зашто бих узалуд будан лежао
Хоћу опипљиву стварност уместо живота у сну.

Вукови шумама јуре, траже плен за храну
Ко пећину нема нестаће без трага.
Цивили се према небу пењу, носе ружну ману
Убијају ноћу и по дану, жељни су другог блага.

Чија ће победа бити, човека или вука
Природно право или писане речи
Животињски оштри зуби или праведна људска рука
Која биљка од напасти лечи?

У ПРИРОДИ

Углачан камен сам је себи леп
Сигурног ослонца на њему нема.
Отварај очи, не буди слеп
Разабери добро шта нам се сада спрема.

Река мала, вирови бистре воде
Рибице у јатима круже
Чекају посету чапље или роде
Заједно се у природи друже.

Житнице под снегом, стигла је зима
Проклијала зрна чепркају птице.
У природи сваких чуда има
Зато често мења своје лице.

Повила се на обали врба
Расплела је праменове бујне косе.
Све је мање на Косову Срба.
Најлепше жеље поштари носе.

Ноћну тишину ремети сова
Пева ли она или шаље вести?
Пролази тешка година ова
Радо ћемо неког у следећој срести.

Верослава Малешевић

ПАНДОРА

Казно људска, сведару божји,
Хефест те је од глине начинио,
Атина те обукла,
Афродита ти даровала лепоту,
Аполон ти дао смисао за музику,
Деметра те научила да поврће узгајаш,
Посејдон ти огрлицу бисерну окачи,
Хермес ти прикачи шарм, храброст и лукавост,
Зевс те учини лењом и немарном,
а Хера знатижељном.
Уручише ти мираз у кутији упакован
и Титану заљубљеном послаше.

Зашто проклета Пандоро,
Епиметеја не послуша,
зашто знатижељу не уби,
зашто кутију отвори?
На нас тако безбрижне,
сво зло из ње се изли.
Потече река болести, беде,
глади, очаја, преваре, злочина,
старости, похлепе...
О, несрећнице!
Када те студен света дотаче,
када ти се несрећа наруга
тек тада си наду из кутије пустила.
Пандоро, питам те сада,
да л' нада је утеха,
да л' у нади је спас,
да л' нада је довољна.

ОЛИВЕРА

Чедо моје, принцезо српска,
где ли те и коме шаљем?
Султану, освајачу,
крвнику, иноверцу.
Себри ти пут ружама посипају,
властела ти пут сузама квасе,
црнорисци ти пут крстом осењују,
браћа те путем прате.
А ја?
Срце сам окаменила,
у нероткињу те претворила,
да некрсту изданак не даш,
да залог опстанку рода будеш.

Оливера, благослову мој,
бисеру Лазареве круне,
поносу, памети, узданице,
очи си и уши си наше,
лозу и крст не заборави,
да се жртва у прах не сачиниш,
да небеско царство не растужиш.
А ја?
Ја, кнегиња Милица,
Жена светлог мученика,
мајка ваша, мајка српска,
Жељом и невеста Божија,
благословом те испраћам
и грехе окајавам.

ЗАТОЧЕНИЦИ ТИШИНЕ

Прсти ми
решетке тишине стишћу,
очи тражим у очима драгим,

по обзорју душе, твоја се душа огледа.
Мисли нам се сударају,
неизговорене речи нам се преплићу
у сплету судбинском и праху земном.

Копам, ријем,
кидам, раскопавам,
по шкрињи сећања,
сапета мрежом сумње.
„Шта то тражиш?“ – питаш ме немо.
„Себе и тебе“, кажем безгласно.

„Зар заборавила си да ехо јесмо,
да нам се кости у камен претварају,
да заточеници тишине смо,
јер тајну срца знамо.“

ТОРБА ПУНА ЉУБАВИ

Ломатала се нејака жена,
по врлетима сопствене памети,
све искајући прах мудрости
за мозгалице многе.
Два се питања из роја издвојише,
и жестоко жалац у знатижељу забише.
Где је љубав и зашто лице скрива?

Узалудна беше потрага њена,
све док је у снохватици,
и измаглици сребрној
љубав не дотаче.
Осети тек, да она обличје своје мења.
„Лица њи откривам“, шапну.
„Ја сам Филија и Ерос, и Лудус, и Сѿронѳе,
ја сам Ксенија и Праѳма, и Манија, и Аѳаје.“
И нестане.

Оно где, одговор приши,
испред врата на јави.
Жуљевите руке мушке,
цегер пружају.
Маслачак и коприва,
кантарион и аронија у њој се
са купинама тискају.
„Донео сам *џи шорбу џуну љубави*“,
прозбори глас меки,
очи обарајући.

QUID EST VERITAS²

„*Quid est veritas?*“ –
питао је Пилат. Исто и ја питам тебе,
неразумни, неверни, неверујући човече,
што тумараш опијен и заведен
по ридалишту тражећи је узалуд.
Клањаш се лажним боговима и идолима.
Гледаш, а не видиш,
слушаш, а не чујеш,
море речи у празно точиш,
и мислиш да ново чиниш.
„*Ја сам Пуџ, Истџина и Живоџ...*“

Quid est veritas?
Зло косиш злим а добро иштеш,
у чије име, неразумни, неверни човече.
Хаљине светлосне прљаш,
брата каменујеш,
лажима се храниш.
„*Ја сам Пуџ, Истџина и Живоџ...*“
Quid est veritas?

² лат. – *Шта је истина?*

Васкрсао сам, васкрсао је човек,
васкрсла је твар,
духовно тело мења трулежно,
бесмртно за смртно,
красно тера ругобно,
вечност испуњава љубав,
„Ја сам Пут, Истина и Живот“.

КЛИКЕРИ И ДРУГЕ ПРИЧЕ

КЛИКЕР СТАКЛЕНАЦ

Има људи који живе своје животе наизглед мирно, који се труде да буду непримећени. Они седе у последњим редовима, гледају друге, а истовремено жуде за сопственим колачем славе и трајања.

Такав беше и он. Витак, висок, дугих руку и ногу. Чак му је и лице било издужено, испосничко. На њему су се истицале крупне црне очи, подочњаци, дуг нос и црна брада испод којих су се једва назирале танке стиснуте усне, са којих се ретко откидао смех. Више га нема. Тихо, мученички, како је и живео, отиснуо се са палубе живота. Знао сам да се тако нешто спрема, а опет ме је вест о томе ујела за срце.

Волео је понекад да свраћа код мене не би ли потражио какву алатку, затражио мајсторски савет за своју новотарију, или да би једноставно поседео. Моја гаража, претворена у радионицу, била је скровит кутак, место за одабране. Он је седео прекрштених ногу, на хоклици, у полутами, обавијен облаком дуванског дима, и крстарио само њему знаним световима. Уз звуке тихе музике, мог лемљења и пуцкетања ватре у „смедеревцу“, могли смо сати-ма да ћутимо. Чим би се појавио неко са стране, неко ко му се није допао, тихо је напуштао друштво. А опет, дешавало се да водимо жив разговор. Вишезначан, језгровит. Увек о уметности, нау-

ци, друштвеним и социјалним појавама и гибањима. Никада ништа лично. Најчудније од свега је било то што сам одбијао да чепкам по његовој приватности. За тим нисмо осећали потребу, али смо зато у одређеним интервалима осећали потребу једно за другим. Код тог човека нешто ме је мамило, пружало утеху и мир. Ја сам му био подстицај.

Једнога дана ми је донео откуцан драмски текст. Једноставно је рекао:

„Прочитај.“

И прочитао сам. Унутрашњи глас ми је шапнуо да је то права ствар. И бејаш у праву. Смисао за гротеску, познавање људских карактера, критика друштвених аномалија, цедила су се са странаца, остављајући ми неки горко-слатки укус у устима.

После извесног времена ми је скромно, некако успут, рекао да је добио Нушићеву награду и да му је велика мука да напише говор лауреата. Био сам поносан на њега и нимало изненађен.

Низале су се драме и успеси, али и завидљивци и плагијатори. Мали број људи у окружењу је знао за његов успех. Као да је то крио. Бесомучно је у време беспарице тражио редитеље и позоришта која би поставила комад на сцену. У току израде сваког дела, причао ми је о следећој замисли, о својим визијама будућности човечанства и тек понешто о тешкој муци сопственог преживљавања. Пушио је више него обично, држао се пресамићен за стомак и топио се. Просто се крунио и нестајао. Данак непроспаваних ноћи, изгарање у хтењу и неуредан живот, трошили су ионако крхко тело. Вртео сам главом, али нисам ни слутио да је већ тада отпочела његова битка за живот. Није се жалио, кукумакао, тражио. Ни здравствену књижицу није имао. Умирао је у самоћи. Чуо сам да му је неко од старих другара помогао око смештаја у болницу. Тамо се и угасио.

На сахрани су се окупили малобројни, укључујући мене и нешто фамилије. У ваздуху се осећао терет кривице и жаљења. Као и увек, смрт је повукла завесу суштине и натерала нас да се су-

очимо са величином губитка, са могућим и нарастајућим талентом.

„Прекасно је ушао у прави воз“, рече неко.

Вратио сам се свом послу. У зимским предвечерјима ненадано ми је искрсавао његов лик. Као да је хтео нешто да ми каже. Почето, богме, да ми се дешава све чешће. Прогања ме покојник, мислим се ја. Шта ли хоће, Бого мој?

Тако ти ја почех да се распитујем за његову овоземаљску биографију. Нађе се ту понеки пријатељ, даљи рођак, алапача, спадало, злобник, примитивац, комшија, те ти од овог штрпнем неку реч, од онога неко сећање и тако склепам грубу, али тужну слику човека који је увек мрсио клупко судбине и пишао уз ветар. И записих, да се не заборави, ово:

„Родио се у скромној радничкој породици, која се није много разликовала од осталих тог доба. Отац је био амбициозан, вредан, али затворен и тежак човек. Мајка, тиха, вредна жена, кратко је радила као службеница. Причало се да је мужевљева љубомора била јача од величине њеног примања. Изродили су двоје деце – кћер и сина. Син, од рођења слаб, болешљив и злојешан, будио је посебну мајчину наклоност. Одмах се дало видети да ће се разликовати од остале деце. Није се много играо са осталом братијом из улице. Сем када су правили позориште. Тада је излазио из љуштуре и доминирао игром. Сестра, старија од њега, имала је свој пут и интересовања која су ишла мимо брата. Ни касније у животу, никада се њихови путеви нису преплитали, чак ни додиривали. Две супротне природе нису могле да се сложе ни у чему. Систематичност сестре косила се са његовом хаотичношћу, њена упорност и радиност није подносила његову боемштину, њена конвенционалност и рацио, косили су се са његовом импровизацијом, немаром и бунтом.

Био је довољан сам себи. За дете је имао необичне идеје. У школи је без много учења успевао да лако постигне одличан успех. Привлачили су га необични другови који су се истицали ста-

сом, интелигенцијом или каквом може бити фалинком. Битно је да је он тежио екстремима. Почео је и да пуши упркос лошем здрављу. У кући се поштовао ауторитет оца, али је попустљива мајка имала разумевања за његове, понекад чудне, испаде. Пред крај средње школе, изненада, она умре. После сахране, живот се наставио уходаним током. Наизглед. Више ништа није било исто. Та рана, коју је он крио, никада није зацелила.

Ко зна зашто, младић пожелe да без очевог благослова упише Војну академију. Одбили су га због здравља. Онда је три пута безуспешно покушао да упише факултет драмских уметности. Тамо никога није познавао, или није имао среће, или није довољно сазрео. Ко ће га знати?

На крају га је отац запослио у државној фирми да ради у струци од седам до три. Својски се трудио да буде добар радник, али ципела рутине га је жуљала.

Једва је дочекао оснивање аматерског позоришта. Брехт га је занавек освојио. Сумануто је усмерио све своје снаге на представе, занемаривши посао од кога живи. Оваквим поступком је на једној страни привукао пажњу на постигнут успех, а на другој добио отказ. Како се свака добра ствар која брзо плане лако и угаси, тако беше и са тим аматерским позориштем. А од аматеризма се не живи.

Рањеног поноса, без посла, одлучио је да га више никада неће оковати никакве институционалне стеге. Водио је битку између стомака и духа. Разноразне идеје је започињао са осредњим или никаквим успехом. Сваштарио је и лутао. Међу првима се сетио да се до новца може стићи и скупљањем пужева. Правио је расадник јагода, кошнице, неке чудне машинице, кавезе за зечеве, сталке за дискове, поправљао веш машине, одржавао антенске стубове, помагао у Црвеном крсту, отварао дискотеку и кафану, свирао гитару, чак се прихватао и зидарских послова.

Крчма му је донела на брзину и несрећно склопљен брак из кога је добио сина и муку која му је појела желудац. На крају је

изгубио и жену и кафану. Улога родитеља није била нарочито успешна јер се држао резервисано.

Усамљеничка сага се наставила. Као сенке, пратили су га болнице, туга, оскудица. Са тим се скоро стопио. Радећи све и свашта, често није умео то да наплати. Умео је и да се задужи код оданих пријатеља и да заборави на позајмицу. Нису га много гањали због тога. Изазивао је у људима чуђење, сажаљење, дивљење, завист. Куда год би се део, штрчао је. Године су текле, а он је пуцао у сопственој тесној кожи. Тражио је и тражио, копао сопствене красте, гушио велике планове и сузе поруге. Као кликер стакленац се котрљао од рупе до рупе. Одбачен, обележен, постао је симбол промашеног човека. А он је читао „Политику“, јео крем бананице, по неку кашику бог зна чега, трпео старо гунђало од оца, крпачио, крио се иза камене фаце и вечитог привидног мира. Усправно ходећи у свом вечитом сивом прслуку или ђубретарцу, никада није пропуштао позоришне представе или књижевне вечери. У мраку сале дисао је пуним плућима. Боре су се пеглале, подочњаци нестајали, као што је и он нестајао за спољни свет. Био је унутра. У причи. Светлост је разбијала магију. Био је непогрешив критичар.

Не знам тачно када је дошло до великог праска у њему, када се лампица упалила, када је пронашао себе. Знам да је његово откровење било катарзично. У даху је написао позоришни комад, који је одмах освојио врх. Скромно је то прихватио. За њега је то био тек почетак. Пуна кутија се тек отворила. И други пут је био успешан. И трећи пут би био да му нису туђа таштина и непоштење одузели успех. Достојанствено, без драме, али са дозом једа то је носио. Преосетљив и деликатан, ставио је бес у четири зида своје собе.

Последњу реченицу диктирао ми је са, тада сам спознао, самртничке постеле у страховитим боловима. Нисам могао да сакријем очај, док сам му паковао драму за конкурс. Звала се „Кућа на раскршћу“. Какве ли ироније?! Данас сам срећан што сам бар то могао да учиним за њега.

Полубрушен дијамант, који је тек требало да заблиста пуним сјајем, пао је у бездан таме из које је на кратко и мукотрпно извађен. Тако је ваљда морало бити. Кажу да је то цена. Сразмера трагања за истином и лепотом, бунарење по тајнама оностраним и овостраним, прати усхићење увијено у трновит букет. На трњу тек ничу руже.

Већ сам и ја стар. Верујем да није све узалуд, да ће његов труд угледати светлост позорнице. Тек тада ће се, можда он, по први пут, грохотом насмејати са небеске галерије.

Ја сам своје обавио. Записах ову приповест.“

ЈЕЛЕНА

У граду Ц. живела је давно красотица за којом су сви уздисали. Звала се Јелена. Не зна се шта на њој беше лепше. Да ли таласаста коса црна као зифт, плаве очи, баршунаст глас, танушан струк, лелујав ход или нешто друго, тек никога није остављала равнодушним. Припадала је оној категорији жена која је бивала обасута пажњом и увучена у нека шапутања, ма како смерна и повучена била. А шапутања су за паланку храна, лек и слатки зачин у жабокречини свакодневнице. Ако се успут самеље и нечији живот, тим боље. Већ прве кише сперу наговештај гриже савести.

Наша Јелена, потицала је из добростојеће и угледне породице која се дичила својом прошлошћу. Као таква, била је удата за адвоката Петра П. Господин супруг је био висок, мршав човек, пријатног изгледа, импозантних бркова и финих манира. У граду су се дивили његовим угланцаним ципелама и финим оделима на којима се није смела наћи ни трун прашине. Оно што му је додатно дизало нумеру је била строгост и озбиљност у опхођењу. Бар на јавним местима.

Изродили су сина и кћер, двоје лепе и послушне дечице. Живели су у једној од најлепших и највећих кућа у граду коју је Јелена

добила у мираз. И унутрашњост је одисала нарочитом атмосфером коју богатство доноси. Једном речју, представљали су пар за дику који се, додуше, ретко као такав могао видети на улици да шета, али када су одлазили породично у цркву, на излете, на честитања или којекуда друго, сви су се за њима окретали.

У њихову кућу није залазило много света. Трудили су се да интиму својих односа држе далеко од туђих погледа. Послуга је била пробрана, ћутљива, строга и страна. И најближа породица је долазила увек у неком посебном расположењу. Тај зид којим су опасали своју кућу и породицу изазивао је навалу прикривеног интересовања и за најмању ситницу која се одигравала унутар тих кругова. Од оног шта се данас код њих кува до оног које журнале чита госпођа. Када госпођа Јелена онако дотерана, поноси-та и отмена држања, са благим осмехом на лицу и руменилом на образима пође са дадиљом и децом у шетњу, сва чаршија се из прикрајка диви том призору. Увек се ту неко од одабраних заде-си да јој прави друштво или да је макар поздрави. Она се према свима подједнако љубазно опходила. Смејала се шалама придо-шлица, лепезом кријући ниску белих зуба. Умела је да врти сун-цобраном изнад главе, све док не измами искру дивљења у очима саговорника или да на нарочит начин мирише добијени цвет.

Причало се по чаршији да је господин Петар био итекако свес-тан свог скромног порекла. Чињеница да је уз згодну жену добио и згодну своту и кућу, накнадно га је пекла и терала да се доказу-је кроз прегалаштво у послу. Имао је и своје помоћнике. Како му је расла клијентела и повећавао се број парница тако је он чешће одлазио на пут и враћао се мрачан, натоварен пакетима. Како је супруга цветала, он је некако венуо. И опет се пронео абер да он сем посла и куповине, тамо по белом свету истерује своје ћефове и бесове у бедним јавним кућама и најгорим механама које ника-ко не пристају човеку његовог реномеа.

Ништа, наизглед, није мењало ствар или кварило срећу овој складној породици. Сада је већ било ствар престижа наћи се у друштву госпође Јелене која се бокорила као најлепша ружа. Же-

не су јој завиделе на хаљинама и удварачима, потајно је због нечега сажаљевале и гледале да из свега извуку неку корист. Мушкарци су безуспешно покушавали да сломе њен отпор. Само су они пажљиви могли да прочитају дубоко потиснуту сету иза насмејаног лица.

Био је празник. Господин Петар П. није био у граду. Госпођа се са сестром и децом провозала фијакером до реке. Било је много купача и обичних излетника који су искористили празник да побегну од летње жеге.

Сутрадан, око поднева, примећено је како у кућу П. ужурбано улази доктор, а затим и госпођин отац. Предвече је аутомобил у коме су били господин Петар, возач и још неко ко се није видео, изведен из дворишта у правцу П. Паланка се узбуркала као усред олује и на обалу је избацила гомилу вести, што истинитих, што лажних. Није се могло сакрити, па је све експлодирало као буре барута.

Господин се раније вратио и при повратку кући чуо злобне и малициозне примедбе од стране свог припитог пријатеља, на рачун понашања своје супруге. Мирно је сачекао да се врати и онако лепршаву и зајапурену, позвао је у свој кабинет. Шта се иза затворених врата дешавало није се никада сазнало, али се знало да је жену ударио храстовом столицом по глави, а затим изашао у двориште да попуши цигарету. Касније је, видевши да не устаје са тепиха по коме се ширила танка крвава нит, позвао доктора и њене родитеље.

Јелена је лежала у болници неколико недеља. Било је право чудо да је уопште жива са тако тешком повредом лобање. За време њеног боловања нико је од њених није посетио. Лекари су упркос новцу одлучили да је отпусте кући као безнадежан случај. Ту је настала пометња и мука за обе породице. Муж је опрао руке од ње, а отац је примио назад под условом да се одвезе на салаш. Наредио је старом пастиру да је смести у напуштену стају. После два дана, нашао ју је чича Гојко мртву у јаслама. На брзи-

ну су је сахранили на самом крају сеоског гробља. Без свештеника, иако су се са друге стране шумарка чула манастирска звона.

Чаршија се дуго хранила причом о лепој Јелени, све док је нова храна није бацила у засенак. Јеленино место је брзо заузела друга жена. Њени родитељи су брзо отишли за њом. Кажу, пре-свисли.

А онда, после много година, чух други део приче од Јеленине унукe Виде. Каже лепа госпођа, изгледа да су у тој породици све жене лепотице и још дода да би прича о дединој првој жени за-увек остала тајна да јој њена мати не исприча ову причу о својој невиђеној свекрви:

И тако, знаш оно када нешто почне да те сврби, да ти не да мира, да те прогања све док се не роди идеја коју мораш да спроведеш у дело. Тако и ја, драга моја, нападнем моје да је ред да се баба Јелени направи споменик и достојно обележи гробно место. Они изврдавали, чудили се и крстили откуд сада то, али ипак пристану. Удружи се фамилија, свако да неки динар, ја одаберем сиви гранит, слику и мајстора да тај посао ваљано уради. Човек уради све како му је било речено. Био је празник, сећам се, мислим Огњена Марија, кад ти браћа и ја кренусмо да запалимо свеће и положимо који цвет на Јеленин гроб. Још ја понела новине да заклоним воштанице од ветра који тамо често дува.

Ужегло сунце тог јулског дана онако како се дало и очекивати. Мени нека студен у костима. Ноге отежале. Уђемо ти ми у гробље, а ја се загледала у златни манастирски крст који блиста као жар на оном сунцу. Полако се приближавамо споменику. У себи се молим, кад више осетих него што видех да су Мило и Гаврило потрчали уза страну, све вичући:

„Бежи сејо, бежи, не гледај онамо!“

Као хипнотисана, спустила сам поглед на гробну плочу. Тамо се увијала огромна змија коју сам до тада виђала само у зоо вртovima. Чинило ми се да се тог тренутка све заледило. Ни сопствено срце више нисам осетила, нисам ни мислила. Само сам осећа-

ла. Змијурина је дигла главу, мало се уздигла, запалацала језиком, а затим се тешко, тромо, чини ми се сатима, гмизала, до мени невидљиве рупе и просто пропала у Јеленин гроб. Одјекнуло је као страшна грмљавина која најављује ужасно и погибелно невреме. Није да се нисам најезила, није да ми нека влас косе тада није оседела, али у тој одузетости, осећала сам да ми не прети опасност. Крајичком ока браћу нисам видела. Пришла сам и на једвите јаде јој запалила свеће и оставила цвеће. Касније су ми моји причали да се на гробљу појављује и нестаје змија која стражари на Јелином гробу не дајући никоме од својте да приђе близу. Сем мени, тада.

Неколико година касније, када је мој брат Мило добио ћеркицу, после ко зна колико мушких потомака у нашој породици, ужој и широј, упорна какву ме Бог створи, реших да га наговорим да јој да име Јелена. Моја братаница беше необично лепа. Ликом је подсећала на своју славну претходницу. Међутим, беба не поживе ни шест месеци и премину од неке чудне и ретке болести коју ни сами доктори до краја нису дефинисали. Од тада се у нашој фамилији не рађају женска деца и ни једно не понесе име Јелена.

МАЈКЕ

Ја сам обична сива мишица, која изазива панику и грозу женског дела људског рода. Припадници моје врсте бирају различита станишта за живот. Важно је да у близини има хране. Тако да не треба да вас чуди избор воза за станиште. Можда се питате, умеју ли мишеви да причају?

Путовање возом за мене има чаробну моћ велике и топле клопарајуће колевке. Волим ту другу димензију која ме вуче у неке споре, друге и другачије светове. Волим гужву, прљавштину, похабаност, смрад дувана, тако својствен нашој железници. Одговарају ми и бројна скривена места и рупе у којима могу да се сакри-

јем са својом бројном породицом. Увек се нађе нешто за грицкање. Одбачен део сендвича, просуте грицкалице или испљунута бомбона. Путници седе на својим местима или стоје, некада на једној нози међусобно стешњени. Моје је било да се чувам тих бројних стопа испод којих могу лако да скончам. Готово да је то идиличан живот, за нас мишеве, да није било дана када се врши дератизација у композицији.

Децо, морам вам испричати један интересантан случај. Сећам се, била је зима и ноћ се брзо спуштала. У возу је било топло. Моје време. Шкиљаво осветљење ми није сметало. Како сам и очекивала, данас и није била нарочита гужва. У купе су ушле три жене, док је једна куњала над књигом. Ја сам се испод седишта сладила мрвицама хлеба:

„Добро вече. Слободно? Хвала Богу, празан је купе“, хукће крупна сељанка, дижући торбу на полицу изнад седишта.

„Како празан, видиш ваљда госпођу до прозора?“, иза ње ступа нешто млађа, мршава жена.

„Ма, Светлана, обично је пун. Ова комоција ме чуди. Извините госпођо. Седи где жоћеш.“

„Хоћете ли већ једном да се склоните са пролаза? Треба ваљда још неко да седне.“

Храпав женски глас их тргне терајући да се две главе окрену. Једино жена крај прозора не реагује. Наочари дебелих стакала муте јој очи а безизражајно лице држи нагнуто над књигом. Ни климањем главе ни речју не скреће пажњу на придошлице. Леде-на одбојност и презир избијају из ње. Одећа одаје добростојећу, отмену, вероватно образовану особу. Друге три жене су то одмах осетиле и са страхопоштовањем се посветиле себи.

После првобитне гужве око смештаја, пртљага, карата, времена када је воз полако кренуо са станице, а како је тама освајала сумрак, сапутнице су почеле да обраћају пажњу једна на другу.

Било је очито да се прве две добро познају. Само што су светла велеграда замрла, оне су почеле да нуткају једна другу и остале

путнице бомбонама, грицкалицама и осталим занимацијама које се обично носе за испут. Све оне, у стварности приближно истих година, различито су их носиле и изгледале. У зависности којим су рукописом исписивале живот. Или обрнуто.

Светлана и Злата су сељанке из истог села. Деле исто парче неба, сличне муке. Трећа, Деса, како се у разговору касније представила, је шнајдерка из С.

Воз стаје, трза се, муком креће. На сваком стајалишту оне завирују не би ли виделе која је станица и мало по мало разговор поприма срдачнији, скоро присан однос. Оно што се не казује блиском лакше се говори странцу. Топлота у купеу, шкиљаво светло, удаљен жамор гласова, можда умор, спремност на дуго путовање, уместо у дремеж, уводи путнице у приснији однос, у потребу да нешто изврну наопако. Поверење рађа поверење, реч, реч, исповед, исповед.

„Злато, опет ми ништа ниси казала. Шта ће даље да раде лекари твом Драгану?“

„Шта ће да раде? Хоће још да га зраче. Како ће он то да издржи, не знам. Страшно изгледа ал’ опет боље него ономад. Немој селе, ништа ни да питаш, да не почнем да кукам. Дође ми да се убијем“, већ вади марамицу Злата.

„Шта је болесног света и то младог, то је чудо једно. Даће Бог да му буде добро. Та, како је зову, леу..., болест крви, лечи се. Мораш да будеш јака, причала сам ти за мој случај“ – вели Светлана – „види мене, шта сам све прошла и пролазим, па опет живим. Жив човек у гроб не леже.“

„Нису сви јаки као ти, а и твоје је друго. Од те дроге се извлаче људи, а од ове болештине...“ и ту ти се расплаче Злата, а већ и Светлана шмрче. Да олакша и утеши прискаче утегнута и накинута Деса.

„Немојте да плачете. Ако неко наиђе, мислиће да се враћамо са парастоса, а не из главног града. Имам кафу у термосу и плас-

тичне чаше. Може? Причајте, ако хоћете. Ако ништа, лакше ће вам бити.“

Једна извади кутију колача, друга воће, Деса послужи кафу и после неколико реченица о времену и кућним приликама, врати се на првобитну тачку. Злата је сада слободније причала о тешко болесном сину јединцу, о својим страховима, о свом болу. Светлана је, да је утеши, отворила свој пакет бола. Причала је о млађем сину који се излечио од наркоманије њеном упорношћу и његовом решеношћу. Личила је на лавицу. Док је говорила, све очи су биле упрте у њу. Чак је и жена крај прозора спустила књигу.

„Није лако у селу. Ти то знаш, Злато. Не разумеју сељаци то. Мене су кривили. Морала сам да га одвојим од лошег друштва, да учим од лекара о наркоманији, да се испосвађам са свима у кући, да ноћима не спавам, да гледам муке одвикавања, да зарадим паре за њега, да га шаљем од куће на лечење, да га не видим и не чујем скоро две године. Не знам како сам успела, али сам успела. Сада ради, има породицу, дете.“

„Да! Само не кажеш коју си цену платила, моја Светлана?“ – прекида је Злата – „срце ме боли за тебе. Жене моје, излечила си на, а себе урнисала. Сада се она лечи од оног најгорег. Кажи, кажи до краја кад већ причаш. Цело село зна.“

„Шта има? Јесам. Оболела сам. Одсекли ми и сису. Враћам се са контроле. Иде на добро. Како сам зависност победила, тако ћу и болест. Синови и муж ми много помажу. Видите, и коса ми порасла.“

Настаде пауза. Кашљуцале су, уздисале, гледале у празно.

„Ех, ви сте храбре жене и велики борци, али не знам шта бисте урадиле на мом месту. Стид ме је, а опет морам неком да отворим душу или ћу да пукнем као балон. Бојим се. Ви се враћате из болница, а ја од ћерке.“

„Ма причај, шта има да те буде стид. Свако има неку муку, и сви мисле његова је једина и највећа. Узми ове ванилице. За мог

Драгана сам спремила, али он не сме. Не враћају ми се кући“, грли је Злата која седи до ње.

„Не могу, хвала. Дође ми камен да глођем. Удовица сам. Шнајдерка. Крпим крај с крајем. Имам сина и кћер. Уствари, сада и не знам шта имам. Кћер има десет, син двадесет и три године. Шта ћеш, тако се заломило. Он студира историју.“

„Баш лепо! Шта ту није у реду? Како не знаш шта имаш?“ прекида је Светлана, зачуђено.

„Не знам да ли ћете разумети. Муж ми је умро пре две године. Срце. Децу сам исто одгајала. Син је рођен као дечак, биолошки гледано, али се одувек осећао као девојчица, чини ми се од тренутка када је проговорио. Када малом броју људи кажем да ми је син ћерка, одговори су изузетно предвидиви. Облак збуњености им се превуче преко лица. Неки од њих се питају да ли су ме добро чули. Сви су врло фини и радознали, али гледају га као ванземаљца. Нико га не види онако какав он заправо јесте – необично, али присутно људско биће. Чак ни ја! Осећала сам да је другачији, али сам одбила то да признам. И он. Дуго се крио. Све до поласка на факултет. Тада ми је рекао. Онако шокирана, нисам умела да реагујем. Чинило се да га разумем. Тешкоће су настале када је почео да узима хормонску терапију, када је тело почело да се мења. Када сам га први пут видела у сукњи више није био он него она. Пала сам у несвест. Не морам ни да вам причам да смо се свађали, да сам се стално питала где сам погрешила, да сам јој забранила да долази кући и виђа сестру, да сам јој ускратила издржавање. Ех, драге моје, своје се месо не једе. Још увек ми је тешко, али смо се помириле. Има лепу косу и ноге. И лице се променило. Мушкарци се окрећу за њом на улици, а ја у земљу пропадам. Права жена! Само још да скупимо новац за потпуну операцију. Кући не долази. Остало је то да пребродимо. Водила је и мене код разних психолога, психијатара и шта ти ја све знам. То није болест, кажу. Са комшијама, пријатељима је теже. Много је лакше не позвати такве на породично окупљање или да се просто

правите да уопште нисте род. Али као мајка једног трансродног детета, тако се они зову, ја то не могу да радим. Нити желим. Она би била тужна и сломљена и лоше би се осећала, баш као оне године, када сам се одупирала њеним сталним напорима да ме убеди да сам скроз погрешно схватила њен род. Не смем ни да мислим шта доноси будућност. Живим од данас до сутра. Знам да је паметна, лепа, способна, храбра и моја. Важно је да је она срећна. За мене није важно. Видим да сам вас шокирала...”

Немо су седеле разрогачених очију и оклембешених вилица, а онда су се узмувале да као траже нешто по ташнама.

„Тужна је судбина сродника и трансродних особа. Добро је да сте донекле схватили и подржали своје дете, госпођо. Имате храброст да о томе причате. Верујте, ускоро ће их третирали као леворуке особе“, коначно се огласи жена у елегантном светлом костиму крај прозора.

„Зовем се Наташа. Седимо у истом купеу. Гласно сте причале и морала сам да чујем ваше исповести. Ред је да чујете и моју. Боже, каква чудна ноћ. Ово је невероватно. Четири мајке! Свака са необично тешким теретом. Дође ми да се смејем. Драге моје, ја сам доктор микробиологије. Кажу, добар стручњак у својој области. Разведена. Имам велики стан. Имам и кћер, јединицу. Образована, ситуирана, удата. Питаћете, као што мало пре пита госпођа, шта ту није у реду? Није у реду да се ту ставља тачка на моје породично стабло. Нема више. Крај! Моја кћер неће, пазите не да не може, већ неће да има властити пород. Неће да ризикује, неће да се одриче, све је бесмислено, каже. Можете мислити! Неће ни да усвоји дете. Остаје ми да шетам пса, да радим колико могу, да уживам. Ко ме је теже, шта мислите? Ха, ха! Четири мајке у возу! Може послужити као наслов неке приповетке!”

Ја сам испод седишта мрдала брковима. Није четири, већ пет, шест, ко зна већ колико је мајки у возу, мишићи моји.

ПИТАЊА

Кроз мала прљава прозорска окна и таму собе пробија се месечева светлост.

„Деда, да ли спаваш?“ пита пегави плавушан испод подераног ћебета.

„Не, не спавам. Боле ме ове моје проклетиње од ногу. Биће кишце. Спавај, бар ти Ранко. Број овце.“

„Гладан сам. Деда, да те питам нешто?“

„Ајд, питај“, тихо ће стари.

„Гледам, ономад, у вароши, када си ме водио да продајемо купине, сав онај лепо обучен и сит свет. Само су много нервозни и сви негде журе. Водио си ме и у цркву тада, сећаш се? Како то да смо ми толико сироти када радимо и што си ме водио тамо?“

„Водио сам, па шта! Треба се Богу помолити.“

„А тамо црква, скоро празна. Како то, деда, Бог дозвољава? Ми без струје, кућа само што нам не падне на главу, ципеле ми подеране, једва и за ’леба имамо, смрзавамо се, ти болестан, а други људи имају све. Како то? Где је Бог, деда? Зашто нам не помогне када му се сваки дан молимо?“

„Ех, дете моје! Шта ти је вечерас, па запео са тол’ким питањима. Ко да си бунике јео. Мора да је због пуног месеца. Чуј, не хули на Бога и не петљај се у његове ствари. Није на нама да у то гурамо нос. Још си ти млад да разумеш неке ствари, али баш зато што си дете треба да отвориш срце и направиш промају да би ти добро ушло, а лоше изашло. Бог је у нама, и ми смо у Богу, запамти моје речи и једног дана ћеш разумети. Осећања говоре.“

„Деда, како осећања могу да говоре? Како је то Бог у нама? Ти све знаш, прошао си свет.“

„Ранко мој, прави си анђео“ – некако испод гласа прозбори старац – „знаш, и добро и зло имају свој смисао у животу. Упамти да мораш да послушкујеш себе и свет око себе. Бог се пројављу-

је у цвркату птице, у кишној капи, у цвећу, у зноју, у смеху, у сузи, у муци, у човеку. Божја се кола полако возе. Никада не завиди и мрзи. Мржња нагриза душу као рђа. Не тугуј. Можда ова мука служи да те очеличи и припреми за велика дела. Бићеш ти вредан и частан човек, једног дана. Имаћеш своју породицу. Даће Бог. Јакако! Дотле мораш још много да учиш и радиш. Ајд', сад спавај. Сутра ваља поранити. Имамо пуно посла. Лаку ноћ, душо“, заврши деда, покривајући унука.

„Лаку ноћ, деда. Не знам шта бих без тебе. Ти си ми све.“

У мраку се чуло шмрцање са друге постеље.

ПРИЧА О ЛУНИ

У једном скрајнутом краљевству роди се принцеза која доби месечево име. Пазише је, мазише, неговаше и волеше, њени мили родитељи. Дуго жељено дете спојило је наизглед неспојиво, попунило шупљине родитељске различитости које они сами нису знали да учине. Отац, краљ поште, а мајка, краљица дома.

Први пут сам је видео испред школе док смо смерно чекали да будемо наново распоређени по одељењима трећег разреда наше основне школе. Косе уплетене у две дуге плетенице, чије крајеве красе две велике сатенске машине, блиставо бела кошуљица и доколенице, плисирана тегет сукњица и црне лаковане ципелице, са обавезном никлованом шналом, чиниле су је уочљивом. Лице округло, танке усне извијене у осмех Мона Лизе, брада мало пркосно истурена, а испод танких обрва пламти ватра из најзеленијих крупних очију које сам икада видео.

Држала се по страни од остале деце, стежући у руци свешчицу. Ја се одважих да јој приђем и упитам за неку учитељицу за коју чух да је добра, јер бејаш нов у школи. Принцеза ме је заинтересовано гледала, а онда маниром стармале пружи ми руку и слатким гласићем прозбори:

„Ја сам Луна.“

Име за једну принцезу помислих, необично за девојчицу из провинције.

„Ја сам Саша, доселио сам се скоро.“

Тако смо се упознали нас двоје, не слутећи да ће нас судбина бацити у корито исте реке да добар део живота пливамо заједно на различите начине. У исто одељење смо се обрели, код истог учитеља који је био отелотворење педагошког идеала. Нисмо се дели у истој клупи, чак се нисмо много ни дружили. Ситуација је остала непромењена и у вишим разредима.

Она је била најбоља ученица коју су сви наставници волели а остали родитељи истицали као пример нама осталима. На свим приредбама је неизоставно учествовала, у ђачкој књижици је низала само петице, на крају године носила похвалнице и књиге у свој дворца од сна саткан. Мала принцеза, имала је своју свиту од лутака и бака, сачињену да је штите од прашњавих дангуба какав ја бежах.

Девојчица смерна, принцеза мамина и татина, уписа гимназију као и ја. Желели смо да заронимо у свет сазнања мислећи да ћемо постати бољи, већи, паметнији, да ћемо сви завршити факултете, добити визу за улазак у неки други свет, да ћемо отети оружје којим мењамо тај исти свет. Стартне позиције су нам биле различите, а циљ исти. Животне лествице се не прескачу.

Биолошки процеси ни нас нису заобишли, чинећи чудо да се неки од нас извуку из ларвене чауре и лако узлете као лептири, а други се некако зауставе на том нижем нивоу физичког и духовног развоја.

Луна и ја смо у почетку развили здрав ривалитет који се одразио на обостран успех, али како је време текло, тако је она потпадала под утицај хормона и лошег избора другова. У првој години се некако и борила, а у другој је просто експлодирао експрес лонац потискиваног бунта. Одбацила је жезло и круну, стресла са себе звездану прашину, скинула маску љупке принцезе и увукла се у оклоп бунтовнице. Променила је свиту и табор, али је ос-

тала вођа који је свој тим водио супротним смером од претходног.

Како је у првој улози била позитивно запажена и у центру надања као и сви „вундеркинди“ тако је и сада била у фокусу као њена супротност. За вршњаке је постала изузетно занимљива, јер је сваки дан био нека нова авантура која је професоре и родитеље бацала у неверицу и очај. Нико се није потрудио да разбије зид ћутања и потражи узроке који би довели до проналажења лека.

Луна се развила у праву красотицу, косу је незнатно скратила, пуштајући да јој слободно лелуја око лица. Експериментисала је са бојама, нападно се шминкала, облачила припијене мајице испод којих су се оцртавале бујне груди које су мамиле уздахе тек пропупелих младића. Фармерице, кожа и патике постале су њен заштитни знак.

Мене је игнорисала у свакој прилици, мада сам се својски трудио да не припаднем клану, али да је привучем у своју орбиту. Ронио сам у зелене дубине њених очију из којих сам вадио песак туге који је Луна вешто крила, брзо спуштајући дуге трепавице. Избегавала је ситуације у којима смо могли остати насамо, што није значило да ме кришом не гледа када мисли да је не видим.

Почела је да пуши, а колико сам наслутио и да пије жестока пића. Све лошије оцене и младалачки екцеси доводили су је до руба понора, али је она захваљујући својој природној интелигенцији и утицајним родитељима, успевала да се у задњи час искобеља од понављања, полагања и избацивања. Извлачила се укорима и задовољавала проходноћу у следећи разред.

Јаз између нас се продубљивао. На једној страни стајала је млада бунтовница којој је цинизам прерано криво горњу усну у горки осмех, са бројним обожаваоцима, а на другој ја – сиротан који је у себи носио жишку стваралачких унутрашњих и спољних промена. Скромно обучен, повучен, послушан, зихераш и слабић неспособан за кршење правила заједнице – то сам тада био ја.

Када сам се најмање надао, десило се чудо, и то пред крај четврте године, када је пред свима пукао брисани простор одлука. Требало је прескочити праг зрелости и ући у свет одраслих. Тек тада се тргла моја Луна уплашена пространством избора.

После последњег, посебно инспиративног, часа лектире, игром случаја смо се нашли усамљени на подужем путу оивиченом стаблима багрема, где смо без зазора претресали утиске са часа. Одушевио сам се када ме је спонтано повукла за руку, позвала да седнемо на један пањ, извадила црвену свеску тврдих корица и показала песме које је писала и лепе мисли које је скупљала. Листајући странице наилазио сам на испресовано цвеће које је сведочило о скривеној тананости Лунине душе.

Дигао сам ошамућен поглед и срео се са њеним лицем отвореним као свеска коју сам држао на крилу. Решили смо да пређемо невидљиви висећи мост, који је изграђен још при нашем првом сусрету, а да тога нисмо ни били свесни. Тада ме је некако стидљиво позвала у посету њеној кући, под изговором да јој је потребна помоћ у вези предстојећег писменог задатка из математике.

Имао сам трему улазећи први пут у њен дом који је личио на стаклену менаџерију. Родитељи нису били присутни, што је до некле олакшало ствар и разбило напетост у ваздуху.

Усамљена девојчица која је прошла дуго путовање у белом, све време је скупљала поцепане крајеве једног пропалог брака који је претио да се оголи пред злокобном паланком. Родитељи су, бежећи један од другог, изградили своје светове у ком су се бавили собом или Луном на погрешан начин. Мајка ју је хранила стереотипом, отац принципима, а она је остајала да чезне за безусловном љубављу. Њен дух је чезнуо за слободом избора. Гладна љубави, јела је грубост. Жедна пажње, пила је пркос. Ипак до мог младог срца је допро Лунин крик самоће. Схватио сам њене мотиве који су је водили у незрело понашање, а које је представљао чин отпора према тешком муку и апел за помоћ. Дошла је до опасне провалије а родитељи до развода.

Математика није стигла на ред тог дана, али најважније од свега, започели смо истинско пријатељство и дружење. У наредним данима помагао сам јој око школског градива, а она ме је даривала својим поверењем и показала пут ка лепом. Поверила ми се да сам увек у њој побуђивао интересовање и дивљење. Стасавао сам не препознајући осећаје у себи који су бујали и развијали се.

Искобељали смо се из свих замки матуре и похрили ка новим врховима које је требало освојити. Заклињали смо се на генерацијски незаборав. Личили смо на јато младих птица који се спремају за свој први самостални лет, далеко од гнезда. Толико сам се бавио собом и својим циљем да сам заборавио на све остало. Живот нас је носио ка новим искушењима.

Изгубио сам Луну из вида. После две године сазнам да је уписала технички факултет, да је вредно полагала испите, али да је брзо одустала и удала се. Родила је девојчицу, али се брзо и развела.

Нисам ни сањао да ћу је срести много година касније на неочекиваном месту, у неочекивано време, окрњену зубом времена, излизаних надања са угашеним сјајем у зеленим очима...

И тако су живели несрећно до краја живота.

ПРИЧА О СЛИКАРУ

Човек се звао Сликар. Био је становник једне зграде, једне улице, града, војник, порески обвезник, син, супруг, отац и пријатељ.

Био је предео планински, његово сликарско војводство. Рођен у маленом граду, смештеном између планина на обали златоносне реке, у време скоро никакве сликарске традиције тог краја.

Његова стваралачка енергија се огледала кроз преко шездесет самосталних изложби. Учествовао је у великом броју колективних изложби и ликовним колонијама. Сликар је располагао ретким талентом и вулканом снаге која му је омогућавала да слика

брзо и детаљно. Са његових платана су израћале воденице, седе главе чобана, истесани столови на којима стоји заструг соли, велија сира, чобански штап, воће.

Живео је окружен мистиком и поетиком источне Србије, ливадама пуним мирисног биља, Влајнама које своју децу у колевци на леђима носе, народом који у народној ношњи шета градом као да је из музеја побегао. Имао је љубав за људе који га окружују, старе кућне предмете, веровао у свеце и притом свему давао ореол узвишености и лепоте.

Његова платна су чинила опус од мини до грандиозних формата који превазилазе фантастично поимање стварности. Сlike одишу светлошћу, животом, ведрином, вером, имају отисак поштене православне душе. Никада се није додворавао критици.

Чувар традиције, сањар и поета откидао је тренутке живота и слао их у вечност. Ко је био тај сликар као обично – необичан човек? Тих, ненаметљив, скоро неприметан, притиснут паланачком филозофијом мишљења и живота, успео је да једној учмалој средини подари сјај свог огромног талента, прослави име, овековечи га у простору и заустави у времену.

Узлетео је високо уметник на недефинисаном небу уметности и увек остајао као скроман човек који је разбио све баријере локалне средине, пленећи својим гостољубљем, ширином и добротом.

У центру града имао је атеље са отвореним вратима за сваког путника намерника и циљног посетиоца који је жудео да завири у тајне сликарског умећа, да удахне мирис боје и дух краја, док шара погледом по намерно остављеној паучини која виси са таванице, опипава тикве и старе пегле, врти вретена и преслице, разгледа фотографије, додирује штафелаје и диви се људском духу који чезне за прохујалим временима. Стану и загледају се у сликара сањалачког погледа и дечачког осмеха иза дуге браде и у његову кичицу убојиту попут мача.

Некада је био озбиљан младић, посвећен књижи и загладан у далеке хоризонте. Био сам му пријатељ и имао привилегију да је-

дини знам за његову тајну коју никада никоме нисам рекао. Он је негде на средини студија био изгубљен. Морао сам да кријем његова страшна стања пијанства. За то није смео да зна ни брат, ни родитељи, ни варош.

Будући сликар је имао девојку. Гимназијску љубав. Звали су их Ромео и Јулија. Били су леви, паметни, дискретни, романтични, нежни. Најлепши пар, оличење љубави. Сви су их видели у браку после завршених студија. Звала се Сања. Имала је млађег брата, сиромашне родитеље, љубав и прегршт амбиција.

Заједно су отпочели студије. Он сликарство, она економију. Становали су одвојено, у приватном смештају. Она додуше на периферији, у некој учерици. Учили су и забављали се. Једне вечери сам ненајављено свратио код њега због договора око изласка и испита. Био је у ужасном стању. На ивици безумља. Само ми је показао изгужвано, влажно писмо. Сањино.

„Кад сам дошла у Београд, после средње школе, имала сам илузије да ће ме град дочекаати широких руку, као да само мене чека. Једва сам чекала да побегнем из оне учмале средине. Нажалост, брзо сам се уверила да животи у Београду није лак за провинцијалку, упркос нашој љубави. Мама и тата су давали колико имају. За њих много, за мене мало. Понос ми није дозвољавао да тражим, а ти ниси ништа примећивао сем плаћа и боја. Ни излизане поштомнице, ни руже на одећи и у стомаку, ни очај у очима.

Знам да млађи брати такође жели да дође у Београд кад заврши средњу школу, и да родитељи неће моћи да га понаде. То ме је преломило. На срећу, први клијент ми је био млади и згодан бизнисмен, па сам некако прегрмела. После је све ишло лакше. Дошли су други. Ниси приметитио ни вишак пара, нити си ме ништа одајале ми стижу. Рекла сам родитељима и теби да понекад радим хонорарно у једној великој дизајнерској агенцији и имам велику плату, и у то све поверовали. Рекла сам ти да понекад радим ноћу јер, наводно, припремамо сејлове за снимање неких реклама. Шаљем и кући. Верују ми, јер иако много више зарађујем, не претерујем с трошковима.

*Дуђујем ти истину. Волим те, али сада на живој гледам друђа-
чијим очима. Нећу да ризикујем. Нисам заборавила наше снове.
Проблем је што више не верујем у њих. Завршићеш студије, отићи
ћеш у свет, новући ће те бојнија. Доћи ће леише, млађе. Када беда
уће кроз прозор, љубав изађе кроз врати, каже народ. И у праву је.
Не могу више да издржим осећ, неизвесност, страх, чекање, ни
лаж. Моји су цео живој тешико и пошћено радили, а сада болесни
и истрошени никако да дочекају то боље сућа.*

*Није ме срамота, али ме жризе савести. Због тебе. Обезбедићу се-
би бољи живој, а браћу образовање. Какве везе има на који начин.
Једног дана ћу престати да радим ово, наћи ћу другог момка, и
удаћу се. Можда ми и ти ошћиши и разумеш? Тешко! Преболе-
ћеш ме. Нису све исте, а ја сам оваква. Можда се у мени десио
квар, тек открила сам нову љубав која се зове новац и луксуз. Ја
имам леићу, младост и памет, они паре и фантасије. Скривуле
сам изгубила. Ред је да уновчим то што имам. Од љубави се не жи-
ви. Чиста економска рачуница.*

*Не сумњам у твој таленат. Стварај. Можда кућим неку твоју
слику у будућности. Желим ти свако добро.“*

Сања

Потрошио сам годину дана борећи се са њим. Било је ту свега.
Претњи, суза, ћутње, дроге, пића, манијакалног рада, очаја, бе-
знаја, лажи. Чувао сам га од њега самог. Кући су се на вест о
њиховом раскиду помало чудили и жалили, а онда и престали.
Не жалим. Успели смо. Да заварамо, да опстанемо, да завршимо,
да наставимо живот. Свако је пошао својим путем. Ја ка Паризу,
он ка родном месту. Увек сам пратио шта ради. Састајали би се
ретко, понекад и чули. О свему смо причали, сем о тој. Једног ју-
тра ме је пробудио његов телефоски позив.

„Купи 'Политику' од 26. маја и погледај читуље.“

Била је лепа и на слици.

Све има своју цену, па и велика патња. Сликара је био свестан свог талента, али је такође знао да му је животни век ограничен на кратко трајање.

Преселио се у вечност своје бачије тихо као што је и живео, остављајући своје најмилије да срчу тугу и понос. Сликашки свет је постао сиромашнији за једног од најбољих са тих простора.

Тихомир Јовановић

УЗВРАТНИ УДАР

Изненадио ме је позив потпредседника владе Краљевине СХС, Антона Корошеца. Чему им треба један ислужени војник из Великог рата. Нестала је Аустроугарска, створена је држава Јужних Словена. Истина, ни у новонасталој држави није било све идеално нити онако како се очекивало, али како ја ту могу да помогнем?

У рату сам био рањен у ногу, док смо се повлачили преко албанских планина. И данас осећам бол у нози при свакој промени времена и брзо се уморим. Или је умор последица превише дувања? Но, и он је последица рата, навика из часова самоће...

„Господине министре, тражили сте ме“, рекох ушавши у канцеларију.

„Седите господине Аксентијевићу, знам да Вам је тешко да стојите због ноге.“

Привукао сам столицу ближе његовом столу и сео, чекајући да сазнам разлог ове посете.

„Видите“, поче Корошец, „изабрали смо Вас, као старог и искусног ратника, говорите немачки и поседујете особине које многе дипломате немају – убедљивост, стрпљење и поштење. У питању је један посебан задатак...“

„А то је?“, био сам нестрпљив да то што пре сазнам.

„Да отпутујете у Марибор. Тренутно се тамо налази Херман Поточник, пошто је избегао из Аустрије. Немам потребе да Вам објашњавам шта се тамо дешава а нисам сигуран да се то неће брзо пренети и на Словенију. Поточника под хитно треба пребаци у Београд.“

Да, знао сам шта се дешава у Аустрији, Немачкој, Француској. Дневна штампа, Политика и Време доносили су исцрпне репортаже и фотографије са терена. Када је то почело сви су мислили да се ради о паду метеорита а када су потражили место пада схватили су истину. То небеско тело није било природног порекла већ летелица коју је створила интелигентна раса са Марса. Из огромних цилиндара испузали су триподи, марсовске ратне машине, пуно разорније од било ког оружја коришћеног у великом рату, практично неуништиве. И почеле су са разарањем и убијањем.

Онда су стигле нове летелице, налик звездама падалицама и пресецале ноћно небо.

Све то сам знао, осим ко је особа коју треба да доведем из Словеније и зашто.

„Извините, није ми познато то име и због чега је важан?“

Корошец из фасцикле извуче фотографију. Човек у капетанској униформи аустроугарске војске, а онда ми објасни:

„Као што видите Херман Поточник био је капетан аустроугарске војске, али таква су времена била. По струци је ракетни инжењер. Започео је рад на интересантној књизи *Das Problem der Befahrung des Weltraums - der Raketen-motor*, односно *О проблему свемирског летџа - ракетини мотор*. То је наука будућности. Ракетни летови, поготово ако се све размотри у склопу новонастале ситуације, јер као што видимо могући су летови кроз васиону, ако су то успели Марсовци...“

„Схватам“, рекох, „али зашто баш ја? Зар није пуно једноставније да га неко из Словеније допрати до Београда?“

„Немамо поузданих људи. Обавештен је само Поточник, а не би смо желели да ова информација на неки начин стигне до Беча. Ево, ово је писмо његовог височанства, краља Александра. Даћете му то. Могу Вам само рећи то да краљ жели да повеже њега и Николу Теслу. њихови удружени радови би били веома значај-

ни. Замислите, Поточникове ракете и Теслин систем бежичног даљинског управљања!“

„Да! Чудесно...“, рекох. „И када бих ја требао да пођем и како?“

„Сутра ујутру, дворским возом, до Љубљане, ту ноћите и ујутру омнибусом до Марибора. У фасцикли имате сва потребна упутства.“

Дворски воз! Није свако могао да путује њиме. Композиција добијена од Аустроугарске као ратна компензација, луксузно опремљена, налик чувеном Оријент експресу. Која промена за мене, навиклог на путничке возове и на превоз воловском запрегом.

Корошец ми затим преда фасциклу са подацима о Херману Поточнику, адресом на којој се тренутно налази уз напомену да ако није у стану, онда га могу пронаћи у кафани Срећни кмет, то је она иста у коју је често умео да зађе и Никола Тесла током свог шестомесечног боравка у Марибору.

„Па срећан пут и надам се успешно обављеном задатку“, рече ми Корошец, устаде и рукова се са мном.

„И ја се надам господине министре. Довиђења.“

Воз је био заиста луксузан и унутрашњост ме је изненадила раскошом. Сасвим другачије од оних путничких, локалних возова са дрвеним седиштима, без гужве и са вагоном рестораном, где се могла попити кафа или шта друго.

Са мном у купеу био је само један официр, мајор по чину, случајно или нека врста обезбеђења? Више сам мислио да је ово друго. Мало смо причали, он је често излазио на ходник, стајао крај прозора и пушио. Придружио бих му се понекад и углавном смо коментарисали крајолик, свако скривајући своју сврху путовања.

Пут дуг и досадан. Клопарање точкова по трачницама, писак локомотиве и понеко заустављање у већим станицама, ради до-

ливања воде у котао локомотиве, а онда даље... Успут је било деце која су истрчавала поред пруге и махала возу. Отпоздрављао сам тим малим створењима, знам да им то пуно значи.

Када смо се приближили Словенији већ се спустила тама. Стајао сам крај отвореног прозора и посматрао како воз вијуга кроз кривине. Понекад би из димњака локомотиве излетео рој варница ка небу где су засијале прве звезде.

А онда видех нешто чудно. Једна звезда на небу је сијала све јаче и падала ка земљи, али не остављајући за собом светли траг како то обично бива са звездама падалицама. И знао сам да је то звезда уз коју не иду лепе жеље, већ страхови и уништења.

„Господине, шта је то било?“, пришла ми је госпођа из суседног купеа. „Нешто је засветлело на небу. Пало је иза брда.“

„То су они проклетници госпођо. Стигли су и до нас.“

Посматрала ме је ђутке, широм отворених очију. Знам да није хтела да поверује у то, у чињеницу да су марсовске летелице слетеле и у словеначка брда. Усне су јој дрхтале док је шапутала:

„Немогуће, немогуће, то не може бити...“

Повукла се у свој купе а ја сам са својим сапутником наставио разговор о тој инвазији, углавном препричавајући новинске чланке.

Коначно стигосмо у Љубљану. Осећао сам се сигурније, ипак, него тамо у брдима, на прузи. Кочнице су зашкрипале, локомотива испусти пару, као да је уздахнула, уморна после дугог пута. Било је дивно поново осетити чврсто тло под ногама.

Пратећи упутства министра Корошеца, сео сам у трамвај бр. 1 и дошао до Магистрата где сам пронашао хотел у којем ми је резервисана соба. Сапутник из воза је такође био смештен у њему, соба до моје. Више није било никакве сумње зашто је ту...

То се потврдило и сутра ујутру. Официр, коме ето још ни нисам сазнао, стајао је крај теренског Реноовог возила. У упутствима министра Корошеца писало је да ће ме ту чекати ауто и пратња, али не и ко ће то бити. Оно што је било врло упадљиво је

да је возило било наоружано митраљезом. Погледао сам упитно ка мајору а он само окрете главу и ја пропратих његов покрет. На улицама ужурбани људи, пуно војске, свуда озбиљна лица, нигде осмеха, прича се шапатом.

„Морамо одмах да пођемо“, чуо сам његове речи као да долазе из даљине, што је донекле и било истина, јер моје мисли одлутале су далеко у времену и простору.

Видео сам рат и бојишта, ровове, гас маске, скоро сам осетио онај једак мирис плина... Ово сад ће бити другачији рат, не људи против људи, већ човечанство удружено против непријатеља са друге планете.

„Хајдемо!“, рекох и уђох у аутомобил.

Нисмо били једино возило које је ишло ка Марибору. Још оклопних кола, тенкова, камиона пуних војника. Из супротног смера долазила су другачија возила. Приватни аутомобили, запрежна кола, камиони, људи са основним стварима, одећа и храна...

„Извините, нисам се ни представио“, рече ми сапутник из воза, „мајор Марић!“

„Драго ми је, ја сам...“, почех али ме он прекиде.

„Капетан Атанасијевић, знам, ја сам ту да вам се нађем у свакој прилици.“

И наставили смо путем ка Марибору, прошли кроз Цеље, а затим ушли у долину Драве. Све више људи ишло је у супротном смеру, па се војна колона тешко пробијала напред, понекад је била потребна и претња оружјем да би се пут расчистио и ослободио пролаз.

У даљини се чула тутњава топова. Опет ми се вратише слике рата и разарања. А судећи по извештајима у новинама човечанство води битку коју не може да добије.

Ушли смо у град, аветињски пуст. Оно мало преосталог становништва завукло се у подруме и иза зидова за које су веровали да ће их заштитити од марсовских топлотних зрака. Стигли смо

до зграде у којој је требало да нас чека Поточник. Изашао сам из аута и звекиром позвонио о јака дрвена врата и сачекао. Нема одговора. Притиснем браву и гурнем. Закључано.

„Поточник!“, викнем гласно, „Хермане!“

Неколико секунди не дешава се ништа а онда се отворише капци прозора и провири старица, сумњичава и заплашена.

„Херман је отишао у касарну у Меље, још пре неколико дана...“, рече и журно затвори капке.

„Идемо у Меље“, рекох мајору Матићу и пошто он провери на карти где се налази касарна кретосмо.

И тек сада схватих колико је добро његово присуство, у овом хаосу тешко да бих се сам снашао. Мој посао је да нађем Хермана Поточника, а његов да ме заштити на том задатку.

На уласку у касарну зауставља нас стражар. Мајор показује све потребне папире и овлашћења и коначно добијемо дозволу да дођемо до дежурног официра, пуковника Грабнара.

„Још сте нам требали само ви из Београда! Видите какво је стање овде, страх, расуло, људи беже... Шта уствари желите?“, обрати се он нимало пријатним гласом.

„Потребно је да ступимо у контакт са капетаном Поточником и да га хитно пребацимо у Београд“, рекох и пружих му папире и овлашћења са краљевим потписом и печатом.

„То неће моћи!“, Грабнар устаде од стола рекавши ово.

„Имате наређење од краља...“, почех.

„Нека краљ иде дођавола. Поточник иде само под једним условом!“, пуковник је љутито повисио глас.

„Под којим?“, покушах да смирим ситуацију.

„Да прво убијете мене!“

Гледао сам га у чуду. Како може да се супротстави краљевом наређењу? Зар не схвата колико је Поточник важна особа. И хтедох да му то кажем али уместо мене он изговори те речи:

„Зар не схватате колико нам је Поточник овде важан и потребан? Развио је ново оружје, ракете, пуно убојитије од топова. Покушаћемо њима да онеспособимо Марсовце. Ако их ми овде не зауставимо, ето их сутра и у Београду. Не?“

То је било сасвим тачно. Од мог поласка до доласка ситуација се знатно променила. Марсовске летелице пале су и крај Марибора и требало се борити против њих.

„Хајдемо до Поточника“, рекох, „да поразговарамо са њим и да погледамо те ракете...“

Грабнар позва војника који нас поведе до радионице. Велика просторија и прво што смо видели у њој је камион са модификованом приколицом и на њој нешто налик гранатама, само знатно дуже и са стабилизаторима на задњем делу – ракете. А онда препознах и човека који је проверавао држаче и носаче ракета – Херман Поточник. Пошао сам ка њему, он подиже главу и осмехну се:

„Господин Атанасијевић, претпостављам...“, рече он.

„Тако је“, узвратих и руковах се са њим, на длану ми оста траг машинског уља. „Ово су ваше ракете?“

„Да! Нисам овако замишљао њихову примену. Желео сам да се људи вину у свемир. Али околности су другачије. Ускоро крећемо ка Похорју, синоћ је тамо пао један цилиндар...“

„Видите, те марсовске летелице су доказ да се може одлетети са планете на планету, а то је и ваш циљ зар не? А ако се ваш и Теслин рад на бежичним комуникацијама споји, то би било оствариво врло брзо...“

Поточник ме погледа, прво збуњено а онда се израз лица промени у осмех, „Ех, размишљао сам и о томе али, сада имамо преча посла. Немамо пуно времена, цилиндар ће се ускоро отворити и из њега ће изаћи марсовске ратне машине, триподи... Потребно им је мало времена док се летелица охлади од проласка кроз нашу атмосферу.“

„Кажете цилиндри, колики су?“, упита мајор Марић.

„Огромни, као кућа... а оно што је чудно, бар мени, нису опремљени системом за повратак на Марс. Вероватно рачунају на сигурну победу и останак на нашој планети“, забринуто рече Поточник и дода, „Но, време је да пођемо и видимо колико су делотворне наше ракете.“

Док смо се пели путем ка планини, са Похорја су одјекивали топовски пукњи, експлозије граната. Прошли смо три нивоа контроле док нисмо стигли до места одакле сам по први пут могао да видим марсовску летелицу.

Ништа импресивно осим величине. Огроман метални цилиндар сребрне боје, дужине преко двадесет метара и пречника око три метра. Врх летелице се зарио у тло при слетању а задњи крај мало издигнут од тла. Наоколо скршено дрвеће, спржено грмље и трава. У близини летелице нема никог, гранате су падале по њој и око ње, али без икаквог видљивог учинка. Мајор Марић двогледом осмотри летелицу, онда га спусти да виси око врата и рече:

„Нешто се дешава, задњи крај се окреће, као да се одвија, сада ће...“

Поточник не сачека да заврши реченицу већ потрча до камиона и усмери ракете ка отвору летелице. Био је нагнут над командом проверавајући нешто а затим се усправи и подигну палац.

Затварач врата летелице се откриља низ падину и зину црни отвор. Онда чух необичан звук, шиштање из правца камиона и блесак када ракета удари у отвор летелице. Затим још једна, па још једна, експлодирале су унутра... После тога завлада тишина. Ишчекивање у нади да се из унутрашњости неће ништа појавити. Секунди, предуги... погледи уперени у таму летелице.

Нешто је одблеснуло из таме под сунчевим зрацима и кретало се. Излазило. Још једна ракета полете и удари у руб марсовске летелице. Када се слеже прашина и крхотине од експлозије то се наставило мицати, устајало је на своје три ноге, лагано и дрхтаво као тек рођено теле или ждребе.

„Дођавола, ово је неуништиво“, поче Поточник а онда заста пошто се из даљине чуо узбуђени глас радио оператера.

Поточник, Марић, ја и још неколико војника пожурили смо до њега да видимо шта се то десило. Радио оператер био је насмејан.

„Њихове машине у Берлину и Бечу су стале, саме од себе, не зна се још због чега...“

Али ове машине крај нас биле су врло активне. Цев за емитовање топлотног зрака окретала се ка нама, ка камиону са ракетама. Реаговао сам инстинктом искусног ратника. Зграбих Поточника и повукох га иза стене, покривајући га својим телом, тренутак пре него што одјекну експлозија. Стена нас је заштитила од сигурне смрти. Само сам осетио бол у рамену, када ме је поткачио шрапнел.

Око нас су лежала мртва тела, војници, голобради младићи, мајор Марић, радиооператер, до малочас насмејан... Одвратан сладуњави мирис спрженог људског меса. Угљенисани остаци. Нагрнула су сећања на велики рат.

Цев топлотних зрака се полако померала, кружила, тражила нову жртву, нешто што се миче... Мировали смо у заклону док се тренога машина не упуту ка Марибору. Уз пут је сипала топлотне зраке по тенковима, топовима, било чему што је могло да јој запрети.

„Нека нам је Господ у помоћи“, шапнух.

„Господ?“, тргну се Поточник, „ако постоји зашто допушта овако нешто...“

Хтедох да кажем, али ко је онда зауставио машине марсовских освајача у Берлину и Бечу. Није ли то Божија воља? Шта је моћније од ње? Али одћутах, није време за расправе.

Дошли смо до камиона са радио везом и покушали да ступимо у везу са командом, али узалуд, опрема је била уништена у експлозији.

Остали смо у брдима неколико дана. Нисмо имали противнике а ни оружје за борбу. Наш посао био је само да пристojно сачувамо мртве, и да нас неколико преживимо. Ка граду крето-смо када смо проценили да нема опасности на путу.

Деловало је мирно. Тихо. Само рушевине и лешеве говорили су о пошасту која је прошла овим истим путем а онда наиђосмо на клонулу машину освајача. Деловала је као да спава, са прекрштеним ногама испод јајастог тела. Ипак, заобишли смо је у широком луку и продужили даље ка граду.

Један звук постајао је све јачи а облак прашине све ближи нама. Звук војног камиона, који коначно изрони из прашине и виде-вши нас, заустави се.

Објаснили смо им каква је ситуација на брду и да нема потребе да иду горе а онда упитасмо како је стање у граду.

„Све је готово. њихове машине стале су саме од себе, као што су пре тога стале у Аустрији, Немачкој. А нове летелице не пристижу...“, одговори ми возач.

Камионом смо се вратили до града, назад у касарну. Доста тога било је разорено, спаљено. Обновиће се све, само људски животи неће.

У разореној амбуланти пронађосмо нешто медицинског прибора па ми је доктор рану на рамену очистио и санирао. Остаће ожиљак, подсећање на још један рат, ожиљак утиснут као одликовање...

Касније смо дознали да су марсовски освајачи страдали од обичних микроба, на које они нису навикнути, као што су некада Индијанци страдали од болести које су са собом донели бели људи при колонизацији Америке. Али сада, када знају ко им је главна претња на Земљи сигурно ће се добро припремити за на-

редну инвазију, и лако нас поробити осим ако се и ми не припремимо.

Али припремили смо се...

Капетан Херман Поточник је дошао са мном до Београда а онда је отишао за Америку да са Николом Теслом ради на развоју и производњи ракета које би досегле Марс. Да у својим утробама понесу разорни терет и изруче га на црвену планету, на она места, на којима су са Земље астрономи уочили необичне активности током марсовске инвазије. На њихове фабрике, на космодроме и градове. Разорне експлозије и крхке контејнере препуне сићушних, микроскопски малих, али за њих смртоносних организама. Наше ракете без посаде, даљински вођене са Земље, кренуће ускоро да узврате ударац.

БАКА МАНДИНИ КРУГОВИ

На једној обали реке Поскочице налазиле су се палисаде, које су опасивале мало српско село – Село. На другој страни обале стајали су османлијски чадори. Ту су се улогорили освајачи из Мале Азије и са оне стране Босфора, застали у освајању Балкана. Заглавили. Не, није их зауставила нека чувена српска зима или блато. У питању је било неко пиће. Уствари, Османлије су освојиле цео Балкан, скоро цео. А то мало село стајало је ту као трун у оку великом аги и Султану у Стамболу на Босфору. И ма колико се трудили да је изваде, та трун је бежала, завлачила се негде испод капака и жуљала, жуљала...

У борбама вођеним конвенционалним оружјем, што значи, сабље, буздовани и слично хладно оружје није било неког помака, ни тамо ни 'амо. Османлије су биле бројчано надмоћније а становници Села лудо храбри. А ту храброст стицали су коришћењем напитка који се справљао од разних трулих и гњилих воћки.

Просто је невероватно како се од те смрдљиве и љигаве масе добије нешто тако укусно и опојно. Најчешће је воће била шљива.³

Осим конвенционалних начина борбе, освајачи а и они који су се бранили користили су и неуобичајена средства. Будући да ће до потписивања Женевске конвенције протећи још неколико векова, а и да је случајно потписана сигурно ником не би пало на памет да спомене забрану коришћења чаробних напитака, враџбина, чаролија, летећих тепиха, духова и других оностраних и наднаравних створења...

Када би пропали сви ти планови и утихнули поклич битака сви би се повлачили у неку врсту мира. Оном привидном, јер само су се припремали за нове окршаје⁴, што значи да су ковали нове планове и ново оружје. А то подразумева буку чекића, наков-

³ Велики проналасци данас се остварују у лабораторијама и на њима раде тимови стручних и учених људи, гурају се велике паре у пројекте, да се нађу ситне честице антиматерије и фотони. Еј, велики пројекат за малу честицу. Некада су се велики проналасци дешавали случајно, као пад јабуке на главу. Па тако постоји и легенда о настанку шљивовице.

Некада давно, један свињар (на немачком Schweinsteiger) враћао је кући свиње са поља. Крај лета или почетак јесени. А свиња никад не зна шта је доста, па кретоше и успут да једу опале гњиле шљиве украј сокака. И примети свињар да потом свиње постадоше необично расположене и живахне. А и неустрашиве, јер не бојаху се паса који залајаше већ храбро јурнуше и растераше чопор. И понови се ово више пута па и он реши да проба мало тог гњилог воћа. И збиља, постаде расположенији и храбрији, храбар да каже и да се речима и песницама супротстави јачем ...

Проблем трулог воћа био је у томе што му је сезона кратко трајала. Брзо иструли. Ал' досети се српски сељак да се од тога начини сок, и то дестилацијом, те је тај напитака могао стајати бесконачно дуго или врло кратко, ако га неко кришом попије... Из ове легенде јасно видимо зашто се каже да се неко усвињио када претера са шљивовицом.

⁴ До данас се није ништа битно променило, у међувремену забележена су два светска рата а још ни један светски мир...

ња и брушење отупелих сечива. А они који се нису бавили оружјем време су проводили на садржајнији начин.

Под чадорима, у логору Османлија, како то већ бива, најмање посла је имао велики ага. Он је само требао да одобри или не одобри план који би смислио његов саветник Ибрица. И док је чекао да по том питању проабери нешто мудро испијао је ђул чај и пушио наргиле, посматрајући како се дим извија пред његовим очима и поприма разне облике.

Кад-кад би се извијао као тело какве хајкуне девојке у полу-прозирном велу а понекад као да је текао из чаробне лампе из које настаје дух. У сваком случају обличја би се убрзо расула и постала само то што и јесу, само дим накупљен при врху чадора.

У српском селу било је мало другачије. Мање више сви су ми-ровали и испијали онај свој напатак, није им увек била потребна само храброст, већ и мудрост, а напатак им ју је давао, таман то-лико колико ко заслужује... У сваком случају деловао је тако да је суштински извлачио оно најскривеније у њима. Како народна мудрост каже, што трезан мисли то пијан каже. Али ускоро ће се схватити да се не мора бити пијан и да се не мора казати да би се знало шта ко мисли.

Планове нису ковали, они су требали само да спрече да се не остваре непријатељски. И до сада им је то успевало и поред орга-низације која је личила на предузеће којем је потребна принудна управа.

Арсеније и Обреније, за које треба рећи да су били најхрабрији и најмудрији ратници, с тим што се прва особина приписује овом другом а друга првом, проводили су време у испијању шљивови-це. Обреније одложи врч на пањ и рече Арсенију:

„Ма добра је шљива, али волео бих да једном пробам медови-ну, оно пиће наших предака, старих Словена. Начин справљања је заборављен, не зна га чак ни баба Манда.“

„Да, имаш право и ја бих то пробао. Зна баба сто чуда а медовачу да не зна, мало ми је чудно? Ех да се којим чудом овде појави неко од тих старих Србаља, Словена, па да нас упуту у справљање, као што то радише старина Вукоје и млађани Дикан.“

„Да, који су то јунаци били, а не ово као ми, седимо као неке бабе и чекамо да се Османлије смилују, направе неки план и нападну нас...“

Као и приче из давних дана о старим боговима, тако су преносене и приче о великим јунацима. А Дикан и Вукоје су то били, када су овим просторима пролазили многи народи. И њих двојица лутали су тим пределима. Приче кажу да су путовали далеко, до неке земље за коју се није веровало постоји ли или не. Путовали су светом и извојевали много славних победа у биткама.

То су биле легенде. Није тада било гуслара, као што је село сада имало Радана да опева њихове победе. Истина, није било ни Османлија, које би разгонили на буљукe, али било је Римљана, Сарацена, Илира и још којекаквих љутих противника. Али све и да је постојао гуслар налик Радану, хммм... можда је и боље што је све остало само на причама.

А он, Радан и сада је смишљао стихове о будућој епској победи над бројно надмоћнијим противницима, о младим и лепим момама, које су му очарале срце и душу. У селу није било такве али ни сам није слутио да ће ускоро срести једну, сасвим другачију од осталих. И не само он. Пре њега та девојка имаће сусрет са бака Мандом.

Бака Манда, најстарија особа у Селу. Нико се не сећа њене младости, тако да је изгледало као да је свој сопствени предак. Лице изборано, брадавица на врху браде, са пар длака које штрче из ње, ох да, што човек–жена бивају старији то једно другом постају сличнији и све тако док негде под земљом не нестане и најмања разлика.

Бака је била мајстор да забрља ствар приликом справљања напитака и обављања чаролија. И добро је што је било тако, јер

да је увек било по њеним плановима све би се одвијало пуно другачије. Те грешке су збуњивале непријатеља, који је очекивао савршенство.⁵

Бакине чаролије, комуникације са створењима, за које се не би могло рећи да су сасвим људског порекла никако се нису допадале сеоском свештенику, попу Нићифору. Он је био заговорник тврде вере православне и себе сматрао божијим гласноговорником, а приче су му углавном биле о страдању и стрпљењу, окретању другог образа. Не, људима су били дражи бака Мандини напици, који су уз уливање храбрости имали и помало опојно дејство, далеко пријатније од пљуске по образу.

Када би се у селу десило нешто неуобичајено то би обично прва сазнала баба Радунка. За разлику од бака Манде појединци, седих брада, сећали су се њене младости. Беше то необично радознало и причљиво девојче...

Ковач Миливоје је сада био најупосленији у Селу. Морао је повратити оштрину мачева и копаља, потковати коње и поправити пољопривредне алатке, косе, виле и слично, што је било потребно за обраду поља а у случају потребе оруђе је могло постаи оружје.

И да, постојала је још једна важна особа у Селу. Сеоски старешина Атанасије, чије учешће у одбрани села је имало онолико значаја колико и присуство директора у вођењу јавног предузећа.

Осим људи село су настањивали и остали житељи уобичајени за овакве настамбе. Пси, за које нико није знао чији су, коке и прасићи, за које је свако знао чији су; понека овца или коза, јер због габарита погодније су за гајење и чување од крва.

⁵ Никада у боју немој бити непогрешиво испланиран, то је гесло мудрих стратега које нису знали нацистички освајачи. Изгубили су II светски рат и пропао им је сан о хиљадугодишњем Рајху јер су били превише прецизни и предвидљиви.

Крај капија палисада уздизале су се куле стражаре⁶. Са кула су стражари осматрали османлијски логор. Наравно и они су осматрали српско село. И управо су приметили како бака Манда, у њих позната као наџак баба излази из села и креће у своју уобичајену шетњу, да набере разног биља, травки, бобица и корења.

„Вала не’ш се данас вратити!“, шапну стражар за себе и даде знак руком селцуку да приђе и каза му: „Прати је и знаш шта треба...“

Искезио се и кажипрстом пређе преко грла. И селцук се насмеја показавши своје правилне жуте зубе. Са понеком тачкицом капријеса, горе, десно, *mesio occlusal*...

Убити једну бабу, ништа лакше. Теже је јање заклати, оно има тако тужне очи. Али тако је укусно. Да, ту се мешају осећања, али љубав према јелу јача је од свих других, које пролазе а ова ка јелу постаје све снажнија. Бака је нешто друго, она је само сметња и претња. Чудо једно да неко већ није покушао атентат на бабу. Јер то не би било убиство, оно се врши онако, над особама неважним по историју и човечанство, брачни друг, комшија, кум, а убиство важне особе, то је већ атентат. Или је можда неко и покушао? Питао се селцук. Можда се штити неким чаролијама. Кришом је пошао за баком, кријући се од ње и истовремено од страже са српских осматрачница. Више није био насмејан.

Бака Манда је изашла из села уживајући у топлоти сунчевих зрака, који су јој падали по глави. Повремено би дигла лице ка небу да осети сву топлину зрака и упије их у кожу. Некада, када је била млада (то је оно прошло време које се у граматичи назива плусквамперфекат – или је аорист ипак подеснији) такође је уживала и у капима кише по лицу, сада јој је више пријало сунце. Ишла је даље и у бошчу трпала набране биљке, бирајући само најбоље примерке. Понекад је морала да отера пчелу или лептира који би засели на изузе-

⁶ Не постоји никаква веза са часописом сличног имена, које дели једна мања верска заједница.

тно лепом примерку цвета, пуног полена и сокова. Ишла је све даље и даље, залазећи у шумарак не слутећи да је ико прати.

Тек када је пој птица у шуми умукао, затечен нечим необичним, чула је шум траве која се помера и повија, крцкање гранчица под нечијим ногама. За једну бабу имала је изванредно чуло слуха. Нагло се окренула и угледала младу и лепу девојку, плаве косе, помало неуредно одевену, што се и могло очекивати од неког ко је шетао шумом. Била је бледа, као и њена коса, нокти су јој били чудни. Уствари, нити нокти, нити канце а истовремено и једно и друго.

„Ух, препаде ме девојко“, шапну бака Манда.

„*Морана, ја сам Морана.*“⁷ Узврати девојка, говорећи неким чудним наречјем, некако древним, и гласом некако хладним, загробним.

„Драго ми је Манда... бака Манда“, рече бака и пружи руку да се поздрави са девојком.

Рука јој је била хладна као смрт, што бака Манда и констатова.

„Ух, девојче, хладна си као смрт.“

„*Ја ћо и јесам, ја сам божиња смрти код вас Словена*“, узврати девојка.

„Добро, добро, није ти баш нека шала, хајде са мном до села да попијеш нешто топло да се угрејеш, да мало прилегнеш, па кад оздравиш наћи ћемо неку прилику за тебе“, насмеја се бака Манда овом као да је шала, мада је чудан изглед и говор девојке будио неке сумње. Као да јој је дах био леден а не топао, како већ треба бити.

„*Ја сам дошла ћо вас*“, рече Морана, „Ваше време на земљи је истекло.“ Наставила је девојка која се представила као богиња.

⁷ „Морана, ја сам Морана.“ То је рекла девојка, у циљу даљег и лакшег схватања њен говор приказаћемо на неки разумљивији начин. Да буде разумно читаоцима новог доба.

Бака зачкиљи да изоштри поглед и помније осмотри девојку. Заиста је у њој било нечег необичног, али богиња, јадница, сигурно је мало ударена, но наћи ће неку травку да је излечи.

„*Па, јесте ли спреми да пођете?*“, наставила је Морана да персира баки иако је она упркос свом младалачком изгледу била старија од бака Манде бар неколико стотина година. Дobar пример уљудног односа ка клијентима.

„А, где то?“ зачуди се бака.

„*Па у Нав, то је рајско место Словена...*“

„Ах!“, досети се бака и лупи шаком у чело као да убија досадног комарца који је нашао да се одатле напоји, „Ти мислиш на старе Словене?“

„*Па да, а ви сте примерак врло старој Словена, односно Словенке, мислим да вам је време...*“, Морана је још увек покушавала да објасни баки на фин начин да се припреми за судњи час.

„Ја сам мислила на оне још старије Словене.“

„*Ја не познајем иког старијег*“, збуни се Морана.

„Оне изумрле. Ми сада имамо другог Бога, једног, мада...“, бака застаде не знајући да ли је то баш тачно и верује ли у то што прича, а онда настави: „Него пођи ти са мном до села, тамо ће ти наш свештеник, поп Нићифор то лепо објаснити, знаћеш све што треба а можда и више него што желиш.“

„*Један Бог, који? Какав пој, шта је то?*“, чудила се Морана.

Бака јој узврати смешком и ухвати је за подлактицу и поведе ка селу.

На самом изласку из шуме само што се не саплете о неког човека који је лежао у трави и прогунђа:

„Гле, Османлија, па мртав пијан. Зар им то допушта вера?“

„*Није мртав пијан, само је мртав*“, узврати Морана.

„Како, бре? Откуда ти знаш?“

„Па то је моје дело. Мада излази из областѝ моћ деловања, али не волим да ми се неко меша у ѝосао, ѝосебно смртѝници.“

„Е, да ме...“, поче бака и стаде, прогутавши реч коју Срби често користе при изражавању неверице, па онда дода, „Ако ми је ишта јасно.“

„Убила сам ља јер је он хтѝео да убије вас. А ја сам ѝа која се брине о смртѝима стѝар... односно Словена. Не знам у чију областѝ деловања сам се уљела“, ѝричала је Морана. „Ако сам нештѝо забрљала Перун ће ѝобеснетѝи.“

Или она није нормална или ја, помисли бака Манда, или је можда све истина. Сви ти стари богови чуче негде и шта ако се појави још неки? И како је уопште ова богиња доспела у свет људи? Неко је негде забрљао а то није она. Колико се сећала ништа у последње време није покушавала са справљањем напитака и зазивањем. Мада, у бака Мандиној глави, стање климавих зуба је ипак стабилније, него што је случај са сећањем...

Пошле су заједно до села. На изласку из шумице приметио их је осматрач са османлијске куле. Није веровао у то што је видео. Протрљао је очи да разбистри вид и можда угледа оно што је желео, али опет иста слика. Слика у коју није желео да верује. Она баба, жива и здрава а са њом нека девојка. Али где је онај неспособњакѝвић, који не уме ни једну бабускару да рокне. Еј, бре, па није ни чудо што поред таквих ово село стоји ту неосвојено још од доба када су Срби победили на Косовом пољу а Османлије прегазиле Балкан. И стигли су касније чак до Беча, где су стали и када је у ту прилику испечен први кроасан.⁸

Баба и љепота љевојка замакоше за палисаде и склонише се са погледа стражара. Добро, за бабу му и није криво, али волео би

⁸ Наравно, он није чуо ни за Беч а камоли кроасан, ипак у то време није постојао интернет. Постојале су само неке бежичне везе типа голуб писмоноша или телал, али је често долазило до „прекида везе“. А што се тиче кроасана, све и да је чуо за њега и да га пробао, ма бурек је права ствар...

да ту девојку види још неки пут, да је боље упозна. Сиромах није тада знао да ће се то и десити. Како често оно што волимо не прија здрављу. А неки греси заиста постану смртни...

Појава бака Манде у Селу изазвала је велику сензацију. Наравно није то била сама бака већ њена лепа и необична пратиља. Мушкарци су се ускомешали и распричали. Наравно и жене, издвојене на другу страну. Само што су те приче биле сасвим другачије у приступу разматрања овог случаја.

Чак су и коке граорке застале у чепркању по дворишту у потрази за неким скривеним зрном или инсектом. Подигле су главе и осматриле дошљакињу а онда се нетипично за коке, лагано и ћутке, без иједног кокода повукле ка кокошињцу. Нико од сељана не схвати озбиљно ово кокошије повлачење. Ни тишину која завлада када прасићи утихнуше.

Ех, да су преци данашњих кока и прасића знали каква субина чека њихове потомке никада се не би припитомили. Мада, можда управо стога и постоје карактерне особине, које су описане речима свиња и кокошка...

Било је још животиња чији су давни преци донели ту погубну одлуку да се припитоме, приђу људима на храну и склониште. Бееј, склониште од зиме, клопа увек ту, како одолети. Све док и сам не постанеш храна...

Услед тога можда су пси најбоље прошли, можда управо стога јер нису били превише укусни. Хммм, мада како кажу, о укусима се не расправља... А били су и поуздани чувари.

Ах, да и гуске, једном су спасиле Рим од најезде Гала. Римљани су у знак захвалности направили фину гушчију паштету, којом су се мазали током оргија...

Бака и Морана стајале су на сеоском тргу окружене становницима који су запиткивали а бака није одговарала све док се не појави сеоски старешина Атанасије и упита је:

„Ко је наша гошћа, ова лепа девојка?“

„Каже да се зове Морана.“, узврати бака.

„Морана... хмм“, замисли се Атанасије, „као да ми је то име од некуда познато?“

„Свако *џа* чује бар једном“, узврати Морана.

„Аха!“ Атанасије и даље ништа није схватао па настави, „А чиме се ти девојко бавиш?“

„*Пићањима живота и смрти!*“

„Ех, па то сви ми радимо на неки начин, него шта конкретно?“

„*Богиња смрти, ако вам *што* значи *нешто*!*“, поче Морана а онда примети да јој се приближава један омањи, сувоњави, старији, брадати човек, сав у црном. Да није знала да је она богиња смрти помислила би да постоји још неко ко се бави тим послом. Или се десило нешто на трону, неки пуч, па су је свргли са власти?

„Ја сам Нићифор, свештеник овдашњи...“, рече поп. „А нешто, или ништа у вези тебе није ми јасно.“

„*Извиниће, али не схватам...*“, рече девојка.

„Не постоји више богова, лепо пише у светим списима да постоји само један једини.“

„*Ма, немојће ми рећи, а *што* сам онда ја?*“

„Е, то баш покушавам да схватим“, призна Нићифор.

Да, био је збуњен. Знао је за те паганске богове и знао је за овог јединог, хришћанског. Њега никада није видео а, ето, ову девојку, како она каже богињу види и може је чак и додирнути (мада се устручава, ипак је то жена па се може погрешно протумачити, посебно узевши у обзир његово занимање) и пита се да ли га онај његов Бог само искушава или је по среди нешто друго. Веровао је и није сумњао у своју веру, али колико пута смо веровали у нешто што се показало као неистинито.

Можда су ти стари богови збачени са трона, само пали анђели, а онај један је створио свет по сопственој вољи.⁹

⁹ Да би неко створио свет по своме лику он мора бити апсолутиста, никако демократа, јер ако би било више створитеља, свако би хтео да

„Морамо озбиљно да поразговарамо!“, коначно рече Нићифор. „Хајдемо до моје куће!“

Морана климну главом. Занимала ју је та прича о једном Богу. Ко је тај, неки знани или незнани, неко од оних приспелих из далека и који је свргао све остале. Осим ње. А можда сада трага и за њом. Јер само Бог може убити Бога. Са људима је већ другачије, пуно лакше...

Нићифоров дом био је скроман, живео је испоснички и у целибату. У овим позним годинама целибат му није представљао проблем, можда чак погодност. За разлику од младости када је тешко обуздати хормоне, сада се осећао скоро као анђеоло, некако бесполно... Читав дом била је једна просторија, уједно кухиња и соба, као што је то била и већина кућа у селу.

Када су ушли он се прекрсти и упали свећу и тамјан. Морани се раширише ноздрве од навале непознатог мириса. Није био непријатан, некако опојан, некако другачији од дима паљеница, када су њој и другим боговима приносили жртве, да би их умилостивили.

„Шта је то?“, упита она.

„Тамјан!“, одговори Нићифор.

Морана климну главом и загледа се у слике на зидовима. На њима су били ликови неких брадатих мушкараца, којима као да је иза главе стајало сунце. А сви су били некако преозбиљни.

„Ово су неки ваши нови богови?“, упита она.

„Не, рекох ти, Бог је само један...“

„А његову слику немаше?“, зачуди се Морана.

„Па неее... ово су само свеци који су...“

„Нека врста божанства...“

створи биће налик себи. И не само биће већ и пригодну околину. Не-што налик вишестраначком друштву.

Нићифор се почеша по бради. Биће тешко овој девојци или шта год да је, објаснити како функционише систем са само једним Богом, са свецима, анђелима. Мислио је да су његови сељани а поготово баба Манда без премца у несхватању суштине. Али ова девојка их увелико надмашује. У том тренутку завидео је хоћи у османлијском логору. Припадници његове вере су лако прихватили његове приче. Веровали су и држали се правила. Углавном. Понекад су се огрешили оно о пићу. А када мало боље размисли и они скоро да су живели по десет божијих заповести, које је Он предао Мојсију на светој гори Синајској, укључујући чак и оно седмо. Не чини прељубе.¹⁰

„То су људи“, коначно се Нићифор отргну од размишљања. „Који су за живота чинили добро другим људима и живот дали за веру. Они су сви у рају.“

„Мислиш у Наву?“

„Неее...!“, скоро да је крикнуо увек сталожени Нићифор. Избациће га из такта ова... ова... и рећи ће нешто богонеугодно. Удахнуо је, пар пута дубоко, да се смири па настави. „Нема Нава, нема старих богова. Они су нестали са веровањем у њих. Чим у нешто престанеш да верујеш оно нестане.“

„Аха“, замисли се Морана. „А верујете ли ви да постоји божиња смрти?“

„Искрено, чуо сам за њу али не верујем!“

„Па откудa онда ја овде?“, Морана се насмејала.

Нићифор се расплака.

Крупне сузе му се скотрљаше и упише у браду. Да ли га ово господ искушава. Или је можда сотона узео лик ове младе и сумњиво лепе девојке, па га замајава. Или је у питању само нека јадница, која је залутала и изгубила разум. А ако овако настави и он ће га изгубити.

¹⁰ Наравно, ако неко има седам – осам жена, још му само прељуба фали.

„Знаш шта, девојко“, прибра се Нићифор. „Да ми оставимо ову причу за касније, када се ти мало навикнеш на нас а и ми на тебе?“

„Ма нема проблема, делујете ми прилично занимљиво. А, видим, има њу досија и да се њоради...“

Ех, да је Нићифор схватио шта она мисли тиме да каже можда би се и забринуо, овако само климну главом и вратише се на сеоски трг, где су сељани још увек стајали и разговарали о дошљакињи. Када је приметише да долази ућуташе се. Завлада она добро позната пост оговарајућа тишина...

Били су ту сви сељани. Мушкарци, који су зарад овога оставили чокањчиће, жене, које су за ову прилику повукле чиније са јелом украј шпорета, да не би загорело. Била су ту и деца која су прекинула игру хајдука и јањичара. Сеоски пси су седели глава упртих ка дошљакињи. Само су се коке и прасићи повукли у своја боравишта.

У њиховом наслеђеном сећању постојао је траг, нејасан, какав већ може бити у њиховој врсти, да су њихови преци жртвовани оваквим створењима зарад добра људи. Сада, од када људи верују у само једног Бога ситуација је нешто другачија. Сада их људи жртвују само зарад самих себе и сопствене глади.

„Па, како иде?“, упита Атанасије Нићифора.

„Никако. Мислим да је најбоље да девојка још мало остане са нама, да схвати где је и са киме је, а и ми такође, време ће учинити своје, боље од речи.“ Нићифор је био збуњен, обично се осећао некако интелектуално надмоћније од сељака, као Конфучије. А сада некако као Конфузије.

Гомила је била мало разочарана. Али, добро, девојка ће остати ту па ће већ свако ко жели моћи сам да је лично пита оно што га занима. А свакако ће већ чути проширене верзије у издању баба Радунке. А она већ крете ка Морани, но пре ње се ту створи Радан, са гулама пребаченим преко рамена. Био је решен да ову лепу девојку освоји пригодном песмом и лепим гласом.

„Девојко, како оно беше твоје лепо име, Мирјана?“

„Не, не^{џо} Морана.“

„Хмм, мало чудно. Изгледа као да неког мориш, давиш, било у сну или на јави, али...“

„*Уйраво ѿо и јесѿе мој ѿосао*“, насмеши се Морана и откри низ белих зуба.

Да, заиста су били бели, али Радан их никако не би могао назвати ниском бисера, јер бисери беху округли или бар заобљени а Моранини зуби некако исувише оштри. А очи јесу биле плаве, али не као небо, бар не оно дневно, већ више налик на оно раноноћно или на дубоко језеро. Прсти танки и кошчати али завршавали су се грубим ноктима, неподесним за тако младу и лепу девојку. Ипак би могла да их понекад одсече.

Први утисак га је заиста преварио. Та привидна лепота. Али све ово и та бледа кожа су квариле утисак. Више му није било до песме. Можда касније када је боље упозна, можда се покаже да је она дивна и пожељна особа вредна његових стихова. И поред те одбојне лепоте у њој је било нечег отменог. Начин на који се држала и ходала, као да лебди неколико сантиметара изнад тла. Наравно, привид, али тако је изгледало у његовим очима.

„Па ето“, рече Радан, пошто му све ове мисли прођоше главом, „на неки начин и мене морите...“

„*Дра^{џо} ми је*“, поново се насмеши Морана.

Наравно не треба напоменути да се све време око њих кретала баба Радунка, не би ли чула нешто од тог разговора. Схватила је да Радан покушава да се некако зближи са девојком. Хмм, то је интересантна варијанта приче. Одавно у Селу нико није био заљубљен, да је неко ашиковао, како то кажу Османлије. Мада јој се чинило да девојка баш и није заинтересована за Радана. Као да је више загледала старије мушкарце, доста старије, оне који су једном ногом већ у гробу. Чудно, заиста чудно!

Не нада се ваљда да је неко од њих богат, па да онда када отегне све остане њој. Било је таквих дешавања. Мада су девојке не-радо улазиле у такве бракове а можда је ипак по среди нешто друго. Па пробаће да то некако сазна.

* * *

(... ко је нестрпљив да прочита наставак – наћи ће га у књизи „Баба Мандини кругови“)

Јована Мијовић

Легенде АНДЕРГОРА

одломак

Роган је седео на прозору своје палате и посматрао лепоту свог царства, онолико колико му је поглед са прозора то дозвољавао. Загледао се у сенку која му се често причињавала, али никад није успео да је дефинише.

Дум, дум, дум! – Отварају се врата.

„Извињавам се, господару, стигли су подори“, рече Хор.

„Одлично“, промрмља Роган.

За разлику од свог дугогодишњег поданика Хора који је стално био у журби, Роган се лаганим кораком упутио ка свечаној дворани.

Иако је пут од Владаревих одаја до дворане бројао силазак низ три нивоа палате, од којег је сваки био различите висине и ширине, Хор је увек био најбржи у силажењу низ степенице и бројењу истих: 31 горњи спрат, 41 средњи и 59 доњи.

У свечаној дворани све званице су чекале Владара како би кренула церемонија „Глора“ која се одржавала на сваких 40 година, када би дошло време за смену нових подора, а подори су били деца која се од малих ногу припремају за место Владаревих поданика.

Роган је увео то правило, како би његове будуће слуге увек биле у пуној снази, за време рада на двору.

Дворана је била пуна људи који су стајали, чекајући са нестрпљењем да Роган уђе у просторију.

„Хајде, хајде помери се, сад ће се отворити врата“, задихано рече Хор једном госту, држећи се за свој подебљи стомак.

Врата се отварају. Сви су се поклонили и дотакли под дворане.

„Онара“, рече Роган.

„Онара“, сви у глас, правећи десном руком кругове по тлу. Полако дижу главе, церемонија је почела.

Роган се обрати строго маси: „Дошло је време, изведите подоре“.

Сам обичај је почињао тако што родитељи изведу своју децу пред владара и представе њихове вештине и способности. Људи који излазе као потенцијални поданици су заправо обучавани од малих ногу за предстојећи догађај. Владар их након церемоније, угошћава два дана, након чега крећу у „лов“.

На сваких четрдесет година кад се објави позив за нове подоре, цела земља слави. Бити један од шест владаревих поданика је велика част.

18-оро деце од навршене 20-е године је дошло на двор не би ли доказали да су „напредни“ и да их ништа не може зауставити. Иако се читав живот припремају за лов, временом се пронађу у једној од шест фаза просветљења. Нажалост, само шесторо њих ће опстати, док ће осталих 12 одустати и радити у „чистилишту“, бити убијено или изгубљено у „Забрањеној земљи“.

„Лов“ у који дечаци иду удаљен је 15 дана од царства и налази се у близини Валаха, где су настањени „Ненапредни“.

„Забрањена земља“ је место које нема име још из времена Пaгaлoмa, a где се налазе дивље животиње, најмрачнији облици живота и оно најбитније – Шест светих пећина, до којих морају стићи дечаци како би постали подори.

У пећинама расту руже и свака је различите боје. Легенда каже да се у пећинама налазе: љубав, вера, нада, грех, опрост и смрт, те да само онај који уђе и узме плод суштине постаје заветни подор. Тренутак када уберу ружу, доживљавају просветљење које им у даљем животу и раду указује одговоре на суштину људског постојања.

Онај ко успе да одоли искушењу руже, ужива благодети овог земаљског и то је оно што је вредно жртве у глави сваког становника овог царства.

Док су се у Оркангу подори припремали за „лов“ у граничном, ненапредном делу Валах-у, жене су увелико спремале буну.

У „Валаху“ – како су га назвали побуњеници, владају „Милое“, храбре и бестидне жене из породице која се међу првима побунила против Рогана. Преци су им у аманет оставили мржњу и вечиту жељу за осветом „Напредном делу“, који им је толико бола и патње нанео.

Мучили су се, почињали све испочетка. Од блата су зидали куће, хранили се травама и прашином. Како су им деца умирала од глади и нехигијене, гнев се таложио све више и више, јер је дете по старој „Светој речи“, било сврха људског постојања. Дуго им је требало да поново заживе нормалним животом.

Веру су одвојили од опште, па је тако написана нова „Света реч“. Књига која је приповедала женску богињу Виду и којој су се приносиле мушке жртве, како би жене биле плодније.

Величала су се женска деца и могле су да владају искључиво жене. Пре ступања у брак, по старој светој „речи“, жена је морала да роди дете. То је био њен доказ љубави према човеку који је узима под своје окриље. Нова „Реч“ је донела промену. Јер ако би жена родила прво мушко дете, мушкарац би се сматрао прељубником и грешником. Размишљали су да је најбитније родити прво женско дете. „Прво женско, а онда свиња“ – говорили су.

Санта и њене две кћерке, Руана и Надна су своје супружнике одавно сахраниле, док су Јора и Мана са својих шеснаест година још увек неудате. Њих пет су биле „глава“ села, које су се сви плашили. Дечаци који су били адекватни за брак са Јором и Маном, су у исто време били преплашени и смели, јер би тај брак, сваком, ко у њега уђе донео моћ.

„ДА ЛИ СМО СПРЕМНИ?!“ – викала је Санта, армији „Оклопљених“.

На секунд је настала потпуна тишина, јер „Оклопљени“, заправо нису говорили – било им је забрањено.

То су били дечаци, које би издвојили као малу децу и обучава-ли за рат. Уместо приче, одређеним ритмичним ударцима у оклоп, давали су знакове одобравања и спремности.

– ТРАС!, БУМ!, ТРАС!

„КО ЗАДЊИ ПАДНЕ, НЕКА ГА ВИДА У ЖИВОТ ВРАТИ!“

– ДУМ! ДА ДУМ!

Истрчала је Мана, трчећи право у загрљај Санти. – „Бано, припремиле смо Јора и ја отровне „хорте“, видећеш, бићеш по-носна.“

Санта је пригрлила и нежно помазила по коси – „Ти си Ми-лоа! Другачије не може!“ Охрабривала је Ману, вешто скривају-ћи сузу.

„Хорте“ су биле стреле, које су се користиле за лов на дивље животиње. њихова величина је достигала до метар дужине, а ка-да би се ставио отров на њих, ваздух којим би оне пролазиле, одмах би се затровао. Смрт је била тренутна, за све у њеној бли-зини.

Милое су се дуго спремале за овај тренутак и све је било до танчина испланирано. Осећај победе био им је у грудима, а срца су куцала победничким тактом. Знале су да победа доноси много тога, али оно што је њима било најбитније, јесте нови почетак у богатству и изобиљу.

Нови почетак

Пре скоро хиљаду година Орканг је била уједињена земља на врхунцу својих медицинских и технолошких открића. Земља ко-ја је била демократски уређена, са јасно дефинисаним законима, добрим капиталом и становништвом од 1.5 милијарди људи. Власт се није мењала често и мандати су трајали минимум десет

година. Нико није смео да злоупотреби положај и власт јер су становници Орканга више пута доказивали да је народ јачи од државе. Тај прекршај се кажњавао смртном пресудом.

Иако је држава била уређена, живот у њој није био нимало лак. Поготово не за Рогана.

Одрастати у разним сиротиштима, селећи се из дома у дом, бити несхваћен, бити повучен у себе, са једином жељом да сазнаш своје порекло или макар име својих родитеља, ... вечитом надом да ће неко изабрати баш тебе и одвести те у топли дом...

То су жеље које се Рогану никада нису испуниле.

Када је навршио осамнаесту годину и постао пунолетан све што је имао је био ранац са једном мајицом и сивим панталонама. Улица му је била кућа, а клупа најудобнији кревет.

У међувремену, на Институту за медицинска истраживања су тражили људе који би за новчану накнаду пристали да буду „покусни кунићи“, експериментални примерци, људске жртве за напредак медицине, а Роган је био идеалан за тај посао. Нико не би жалио за њим и кад год би се нашао у ситуацији да не нађе остатке хлеба, трчао би ка институту.

Тај дан, доктор Харон је морао да провери делотворност новооткривеног лека. Знао је да нема много времена и да сваке секунде може умрети знајући да му је остало мало времена. Човек који је цео свој живот посветио узроку изумирања ћелија и сам је умирао од опаке болести, за коју је сазнао касно, већ у поодмаклој фази. Рак који се ширио његовим плућима је био откуцавајући сат смрти. Не за Харона, он је већ пригрио смрт, већ његовог четрдесетогодишњег рада и сигурности да је сасвим близу открића лека који служи против изумирања ћелија. Лека, који би начинио човека бесмртним.

„Сестро, уведите пацијента.“ – рече Харон.

Роган је бојажљиво ушао у ординацију са вештачким осмехом и празним стомаком.

„Добар дан, докторе.“

„Добар дан, седите.“ – Харон узима медицински картон и зачуђено гледа у Рогана.

„У вашем картону пише да сте већ учествовали у три експериментална лека?“ Да ли сте имали неке нуспојаве?“

„Не, да ја знам.“ – рече Роган, одмахујући главом и трљајући нервозно руке.

„Да ли, на своју одговорност, прихватате да примите експерименталну вакцину против изумирања хелија?“ Морате бити свесни да је вероватноћа успеха мања од 3%, а да се у експерименту показало да је процентуално највероватнији исход – смрт.“

„Прихватам и свестан сам тога. Мој живот је једно велико мучење, а сложићете се са мном да је смрт некад боље решење?“

Доктор се пронашао у овим речима јер је и сам дошао до истог закључка. „Заврните рукав“, рече без даљег задржавања.

У неколико наредних тренутака Роган ће чак четири пута доживети клиничку смрт. Био је у коми наредних три месеца, а у тренутку буђења сазнао је, да је његов доктор умро, тик поред њега.

Иако се у медицинском картону увек заводио облик експеримента, доктор Харон је уништио картон, не би ли избегао срамоту, мислећи да је експеримент тотални неуспех. Доктор је остао Рогана ускраћеног за одговоре. Преминуо је и однео тајну са собом у гроб.

Рогану је требало десет година да схвати да не стари, да његове хелије заиста не умиру, већ да се саме од себе обнављају. Стално се у мислима враћао на тај дан када је одлучио да умре, увек је размишљао да можда има добре гене, да други можда брже старе, користио је све могуће изговоре, само да не прихвати чињеницу, да је експеримент заправо успео. Није могао да се помири са идејом да је уместо смрти, добио вечан живот.

Неколико векова касније, Роган је обишао целу планету, постао стручњак у многим областима и експерт у познавању историје. Како није било места где нису чули за њега и његово постојање, није имао више где да се сакрије или измисли ново име, да започне живот негде испочетка, јер је цео свет знао за мудраца званог Роган.

Одлучио је да се скраси у забаченом делу Орканга, близу шуме. Народ би долазио и испитивао га о његовом животу и историји, а он би радо причао.

Људи су га поштовали и волели, иако је био строг, сви су знали да је бескрајно поштен и правичан. Тако је временом изабран и за председника, што је убрзо довело до тога да постане вечити владар Орканга.

Легенде кажу да је био једини владар чију реч је народ уважавао, до те мере, да кад је наредио спаљивање свих технолошких и медицинских уређаја, мали број људи се побунио.

Када је ставио границу између мањег броја побуњеника и његовог дела, народ је прихватио одлуку и назвао тај део „Ненапредни“ правећи тако јасну разлику између себе и побуњеника.

Скоро миленијум је прошао од момента настанка Роганове бесмртности, али сада је Орканг подељена земља. Земља која ће управо заратити.

Јанко М. Левнаић

„ТРАВА ОД ДЕВЕТ МРАКОВА“¹¹

Лексикон вила и њиховог окружења

Блага реч помаже

ДОБРО јутро, бјеле виле! – И нама га дајте! – један је од нај-
лепших јутарњих поздрава у нашем народу, поздрав који није
усмерен ка особи и случајном сусрету, већ читавој природи и ње-
ном бићу.

Бјеле виле по свему су лепе. Огрнуте су меким и лаким белим
ваздушасто свиленим плаштом. Златну косу расплетену носе ду-
гу и мазну, лице им је дивно, румено као слаткача јабука. Високе
су и стасите, хитрог су хода и брзог лета. Кад ходају, ситан везак
везу, плету ноге као хитре срне.

Можда им име потиче од одеће, јер се увек у белу одежду загр-
ћу. Можда од чисте душе. Дешава се, али ређе, да ко сретне вилу
оденуту само њеном дугом косом.

Према људима су добре – зато су Добрице, чедо у колевци чес-
то лепо дарују, зато су Милоснице, но их ипак не треба љутити и
ићи им уз нос. Сваки лек им је у руци и устима. Благом речју ока-
мењеног јунака краве.

Посебну љубав показују према ваљаној деци и ономе ко им је
учинио некакву услугу или у невољи притекао. Кажу да је такав
срећан и честит довека. Такође се посрећи и детету којег оне
однесу. Хране га медом и разним слачаријама и свачему науче.

¹¹ „Трава од девет мракова“, Лексикон вила и њиховог окружења, Лио/
Горњи Милановац & Contex/ Ваљево, 2008.

Кад одрасте и буде отпуштено биће врло паметно и надасве срећно.

Драге воље помажу разним невољницима. Посестриме су јунацима. Нарочито су издашне када од њих помоћ ишту заљубљени младићи и девојке.

Умеју брзо разлучити добро од рђавог и помоћи правду или казнити кривду. Зато некоји приповедају да је са земље нестало благостања баш са ређењем вила, јер да су оне биле посебно милостиве према сиротима и нишчима, потиштенима и раслабљеним.

Кад их ко поплаши, беже, низ ветар им расплетене власи вијају. Вазда уза се носе вретено и клупко конца.

Вила бјела је окићена босиљем, ружама и златним јутарњим сванућем. Бјелогрла је и наклоњена љубавницима.

Само јој је једна мана, има магареће ноге.

ВЕДРЕ ОЧИ ВЕСЕЛИЦЕ

ВЕСЕЛА Веселица је вила која лепотом надвисује све девојке. И стасом и гласом просто сија пријатношћу, радошћу и задовољством. Сва је некако нежна и прозрачна. Чини се да је свима блиска и на дохвату руке. Срећа се око ње круни и расипа. На све стране уживање, песма, шала и смех.

Посебно су јој дивне и чаробне очи. Ведре су и живе, вазда насмејане и пуне чежње. Бистре и брзе, жустре и немирне. Маме и обећавају. Свакоме кога погледају рану у срцу направе. Док је жив мора их сањати и за њима туговати.

Није боље прошао ни јунак кога је замиловала, исте ране су и на његовом срцу остале. Кад је схватио колико га воли, ипак ју је упитао: „Шта би дала, бјела вило, /Да си мене прије знала?“

Вила се шеретски насмејала и одговорила мудро, како Веселици приличи: „Ја бих дала везен јастук /На јастуку име твоје. /Име твоје, име моје /Да се двоје разговара.“

СА БОРИКОМ НЕМА ШАЛЕ

„Прођох гору, прођох другу и трећу, /Када дођох у четврту борову, /Ал у гори зелен боре листао, /И под бором постељица мекана, /На постељи моја драга заспала.“ Предивна ова дива лепоту је стекла нарочиту. „Расла је на бор гледајући, /Шећер јела, шербет воду пила, /Шећерли се водом умивала.“

Стан има у борову дрвету. Траг њен познаје се по свежем и лепом мирису смоле. Такав је остао и у песми која казује да је драги Бог дао некојем момчету „златне роге“ којима ће моћи да прободу бору кору. Кад је овај то учинио у дрвету је вилу пронашао. „Ал’ у бору млада мома па засија кано сунце.“

Борика олако даје обећања, не смемо се присегнути колико до њих држи. Знамо да се виле на брак морају присилити, а Борика као да се сама нуди. По томе је нарочита и интересантна. Оном младићу који ју је у бору нашао вели: „Не проси ме, не даду ме, /Не отимљи, погинућеш: /... Већ ме мами, ја ћу поћи.“

Вила лепа као Царска кћи

ДАНИЦА је можда вила, можда им је само посестрима настала од девојке погинуле у сватовима. Како било, да било, може бити да је најлепша међу свим вилама. Иако је мајка, иако је рађала, изгледа као девојка. Који су је видели да украј вира седи и чека сина Татомира, у час онај кад се ноћ у дан претвара, тако казују. Око себе сија посебно мирном и бледом светлошћу, пред ко-

јом се све звезде лињају. Сличи царској кћери из бајки старославних.

Красота њена је некако строга и узвишена, неоспорна и страховоштовање иште. Под десним раменом јој сунце сија, а под левим месец изгрева. Три блиставе звезде на врх главе носи, некад беле, а некад кржаве. По томе ју је лако препознати и тешко са којом другом заменити.

Још се приповеда да је сестра с чаробним сребрним чобанином који небројено стадо чува. Силне моћи су у њеним рукама и власт велика. Ко би на основу благог погледа и смерних, ненаметљивих покрета судио, силно би се преварио. Јесте правична и широке руке, племенита и узорита, али и бритка и осветољубива. Није се с њеним осећањима играти. Другује с муњом од облака.

Високо преко неба лети и далеко види. Небеске висине су њена арија. Тамо игра с другима разне игре вилене, удаје се за сунце или месец и под кључем држи зимне цичине и летње врућине, огањ живи, стреле и громове. Управља водама и бродовима. Каткад танким и бледим, дугим нежним прстима узима три сјајне свећице. Тад није разборито подгревати радозналост, боље јој је не прилазити.

Мимо свега, велику чежњу у срцима људи изазива.

А људи, ко људи, о свему што им је недостижно и далеко, нашироко маштају, а наглас, као о киселом грожђу причају. Тако и за вилену ову дику. Веле - јесте најлепша, али јој је залуду лепота — „ер се хита сунца и мјесеца.“

Наташа Михајловић

ЈА ОВДЕ СПАШАВАМ БРАК!

позоришни комад у стиху, комедија

(одломак)

— сцена је осветљена само на Слобу који се јавља на телефон. —

Слоба:

Мајка, који је проблем да сачуваш децу преко ноћи као што смо се договорили?

— Тишина траје, Слоба слуша и хода лево десно, пролази руком кроз косу —

Провери топломер можда не ради, био је здрав читав дан...

Не, не кажем да се код тебе разболео...
знам да си ти дуже мајка од нас...

И боље чуваш нашу децу од нас...

Молим те, да ли можеш да му спустиш температуру
и ушушкаш га?

Битно нам је да попричамо нешто сада.

Рећи ћу ти сутра о чему...

Не можемо о томе у кући где сви живимо.

Нема везе што смо на другом спрату.

Па, ето, тако би ти сада да нисмо у хотелу дошла са децом код нас а не би звала телефоном и шта би онда причали.

Не можемо о томе током шетње са децом.

Нисмо дошли на секс.

Имамо секс код куће.

Добро смо, немамо проблема, само далеко од свих хоћемо да причамо.

Само да причамо.

Нисам дебил да ме неко убеђује, заједно се договарамо мама, заједно, брак мама, знаш шта је брак, заједно договор.

Ма, шта брак и договор? Нисам ја видео да се ти и тата не договарате.

Тако је, договарате се, тако сам и рекао, знаш ти шта је добар брак...

Јесте твој брак добар, јесте и поштовање и договор...

И мој брак је добар, и ми имамо договор. Нисам наиван.....

Заједно смо тако одлучили...

Молим те да престанеш да се мешаш, зато смо и дошли овде да се не би сви сјатили око нас као чавке.

Нисам хтео да те вређам...,
јесте и кад смо код њених живели и они су се мешали...

Јесте они су се више мешали...

У праву си, ви нас добронамерно саветујете а они су нас отерали својим мешањем. .

А да ли можемо сада да се договоримо да сачуваш децу ову ноћ?

Мама много ти хвала.

.....

– *Светло само на Ану која устaje ...* –

Ана:

Нисам ти мама, нити тата, нисам ти сестра а нити брат.
Они ми траже сваки дан мане а ја те волим, не почињем рат.
Комшије зуре, колеге такође.
Сви мисле да си мог'о боље да прођеш.

Слоба:

О, драга, драга имаш проблем.
Немаш сигурност имаш дилеме.
И твоја мама и твоји тата, сестра и брат,

Мисле да ниси довољно добра,
Не могу с тобом ни сат.

Ана:

Не дирај моје, они су бољи.

Слоба:

Теби треба неко увек по вољи.

Слоба:

Ти си студирала шта су твоји рекли да је боље,
никада ниси спровела своје воље.
Код својих ти ниси била при својој свести,
а кад дођеш код мојих ништа те није могло омести.

Ана:

Код твојих! Удала сам се за тебе а не за маторе алапаче.
Ти ниси у старту студирао ништа јер су твоји хтели да те скину с
грбаче.

Слоба:

Језичара си ти, моји су само трпели фурију која је стигла.

Ана:

Твоји иза леђа роваре а ја јесам за истину прашину дигла.

Слоба:

Моји су пристојни, твоји су луди.

Ана:

Твоји су потмули, моји су искрени људи.

Слоба:

Ниси могла да оћутиш ни трунку.

Ана:

Е, шта сам оћутала, створило би ко Авала хумку.

Слоба:

Због твог језика смо подстанари били.

Ана:

Или да се решиш својих да ти не би живот солили...

Слоба:

Тебе не подносе а децу воле, нису баксузи, за њих се труде, гурају.

Ана:

Па ја сам дала да се воле, зар да и нашу чељад отурају?

Слоба:

Ма, ти си херој, ја сам будала!

Ана:

Само сам могућности вагала...

Да децу одвојим због беса према твојима,
само би отела баку и деку нашим анђелима.

Затворила сам уста, сагла главу,
потврдила кад год су били у праву.

Нисам умела да лажем,
а кад су били ђубрад нисам хтела да кажем,
а некад су били у реду.

Тад сам спалила неправду
у својој души и њих окупала у меду.

Меденим речима сам полила
горчину што се пуши,
љубав према деци је годинама победила
и тебе сам из љубави следила.

– Заљрлили су се, плакали, он је почео да је љуби, она га оштура –

Ана:

Не могу сада, осећам као да теби робујем,
сетих се свега и урлике своје у себи чујем
неправде гушим због овог ил' оног,
а вришти ми јаук из срца мог

деценију мерим: свој бол или свима мир
и мир бирам а ви дижете увек нови пир...

Ко ђаволи скачете око мене у мистичном плесу
мислите слаба сам, па, хајде, да је згазимо у бесу,
а нисам слаба већ ланцима везујем мисли,
окове волим да се неби моји вољени стисли,
јер ако децу и тебе виде ко мене болеће ме више.

Овако вас троје сте њима породица а ја се из истине бришем
нека сте ви вољени и збринути тамо
срећни сте свуда, и кад стигнете мени амо,
те окове бирала бих још 100 пута да се згоде
јер волим вас више од своје освете и слободе.

Слоба:

Ма шта сереш више
никада ниси ишла у тише,
урлала си ти вала
никада ниси рекла хвала...

Од твојих идеја је свима пуцала глава.

Распуштена лудача са враџбинама око себе,
препаднути, ето, то смо били од тебе.

Хомеопатија, о, мајко мила,
све нешто што нико чуо није,
моји са села да слушају тебе са асфалта
да причаш о органској њиви, ко то да схвата!!

Ана:

Син нам је био болестан а докторка луда,
ни ја нисам знала а тражила лек сам свуда.

Са лекарима нисмо имали среће,
зар да стојимо мирно ко свеће.

Баш те брига за децу,
да ли су здрава или не.

Слоба:

Нисам хтео да се мешам у твоје бабе врачаре.

Ана:

Хомеопатија није врачање!!!

Слоба:

Ох, патије и ајурведе, па су – цок!!!

Жено божија, да ли си нормална!!

Ана:

Хвала Богу нисам!!! А кад ТЕБИ помогоше квантном?
Трчао си тамо сваки час!

Слоба:

Нисам имао снаге да ти се супротстављам! Схваташ ли да ме је било срамота што си довела рашљарку у кућу? Ј... те Feng shui и Васту!!! Где год одем без тебе ја слушам „она твоја“...

– Ћушали су, она је тихо јецала, задрлио је.

Слоба:

Волим те, али сав твој свет алтернативе ме је гушио одувек.

– Задрлила га је,

Ана:

Па љубави, уз то и органску храну ми смо сви здрави
и погледај колико дуго...

Слоба:

Јесте, то признајем, али ја нисам као ти да терам своје кад је све око мене другачије, цигерица ми се окреће, видим погледе, сви мисле да смо луди, суманути...

Ана:

Зар здравље није довољан мотив?

Слоба:

Јесте, и наша љубав, али не мораш да причаш свима о томе!

Ана:

А како да им не помогнем, како да не дижем свест другима?

Слоба:

Па шта ти то треба бре, шта ти то треба јёботе?? Испада да се хвалиш, да хоћеш да будеш у свему другачија, да паметујеш другима како да живе!! Престани то да радиш, престани!!!

Ана:

Навикла сам да ме гледају као будалу, то мени није ново. Ако се бар један од 100 покрене ја ћу исто поново.

Слоба:

Ти себе доживљаваш к'о величину, племениту мати, у светој мисији да тераш друге да мисле као ти.

Ана:

Мисли шта хоћеш у невољи са болесним сином истраживала сам, јурила за истином, ни ја ништа од тога нисам знала, отвореног ума сам ново прихватала.

Слоба:

Ахахаха... отворени ум, индиго деца, нова свест, new age, и још која чудеса. Ахахаха, деца дуге, нове пруге, па чујеш ли себе...

– Ана ђлаче, јеца... –

Ана:

Никада ти нисам приговорила за посао када су ти затворили фабрику.

Није ми сметало што ја обезбеђујем новац.

Слоба:

Па, шта ти мислиш, да сам себи нисам видео бруку!

Шта ми је само рекао твој отац.

Ана:

Ниси ти крив био што си остао без посла, без пара.
Знала сам да у својој струци имаш дара,
а плаћао јеси од своје штедње,
ниси морао, паре су бедне.

Хтела сам да се одмориш,
знала сам да ћеш да створиш,
али ниси ни уз децу био
већ све мени оставио.

Слоба:

Ти мислиш да сам одморио па створио,
ниси видела бедак у ком сам био.

Мушкарац без посла а са породицом,
па то је мозак везан жицом.

Сав сам стрепео,
код очију ослепоо,
излаза нигде на видику,
посла нигде ни на цику, вику...

Сви су по мени били јачи,
каква деца, какви бакрачи.
Док не нађох посао, ни децу, ни тебе нисам видео.
Само паника и страх у сваком нерву титрао.

Не знаш ти шта је
да мушко без плате маје,
обезглављен витлам од немила до не драга,
тражим и ван струке од прага до прага.

Бог ме сам погледао да ипак свој посао наставих,
тек тада са децом и тобом прозборих.
А шта је са другим очевима без те среће
од страха у цркви сам палио свеће.
Не знаш ти шта је кад твој отац пита
да ли се онај твој по граду скита

или тражи хлеба за породицу?
Ниси ти видела сузу на мом лицу
где ми је грч у срцу,
због лека за децу...

Незнаш ти шта је
мушко кад нема да даје.

Ана:

О блесо моја!

– *Загрли га и зајеца* –

Извини, нисам хтела то да кажем
Тешко је било немогу да лажем
А и нисам знала како ти је било
На мени се све сломило
Од своје журбе за децом и послом
Не видех тмурни твој јад и слом
Па бар то знаш о мени:
Мушко и женско у истој су корпи
Обоје могу бити ометени
У раду и животној борби
Па децу треба обоје да гледамо
Обоје на њих несреће недамо
Као што их обоје волимо
Обоје за њихову срећу се боримо
Зар може бити друго
о љубави, туго...

Слоба:

Није тако душо
Од оца се очекује

од када сам у брак ушо
Знам, морам да штекујем

Ти трошиш како ти воља
А ја не мислим на времена боља
Кажеш: штеди за конкретно нешто
Е, па није то баш тако вешто
Да није било штека
Однела би ме река
Да нисам склонио са стране
У сигурне богате дане
Црк'о би од стида и бруке
У време без плате од струке
Учио јесам, студирао
Мислио јесам: добро сам бирао
Стручан у свом послу који неста
За себе не видех места
Спасе ме тад мој сачувани јад
Плаћао рачуне пратио у приходу тебе
из новчаника давно сакривеног од себе
тако спасих образ и дочеках боље дане
у огледалу одраз који у моју душу може да стане

– Ойейи звони шелефон –

Слоба:

Да мама, сад ћемо доћи, наравно, неће да заспе код тебе,
треба да иде у свој кревет, стижемо ...

– сјууишша шелефон и обрййи се Ани –

Ето, баш смо спашавали брак! Хајдемо кући!

Ана:

Иди ти код своје маме, успавај једном ти децу сам, ја ћу остати овде. Видимо се сутра.

Џоран Петровић

Бифе Вентил

Година, 7526. Друга Недеља Другог Месеца, Време, 17:00

Галаксија: Србија

Сазвежђе: Београд

Звездана групација: Дорћол

Квадрант: Капетан Мишин

Удаљеност: 14 светлосних година

Име планете: Вентил

Био-Класа планете: Бифе

Популација: Љубитељи фантастике

Друштвено уређење: Књижевно

Наоружање: Писана реч

Догађај: Промоција романа „Палисаде и Чадори“ и „Бака Мандини кругови“, Тихомира Јовановића

*

Летелица класе Бео-Такси вешто избегава саобраћајну гужву на интергалактичкој траси Звездано брдо – Стари Град и развејавајући мешавину честица звездане прашине и космичког отпада, граби ка дестинацији. Женски робот у служби ЗПС - Звезданог Позиционог Система, обавештава нас да смо због мањег квара на централним навигационим јединицама ушли у атмосферу планете Вентил пре предвиђеног времена, и да управа још неко време неће моћи да нам отвори писту за слетање. Услед непредвиђене ситуације бродопазитељ нам је приуштио безбедно крстарење шатлом, уз разгледање некада веома популарне локације за космички спонзорлов са елементима риболова, под називом Си-

ликонова Увала. Након двадесетак минута, са командне табле шатла, неонска гугутка је светлосно-аудитивним ефектима објавила да је тачно 17 часова. Отворио сам полукружна врата шатла и у облаку паре потисних система за стабилизацију искорачио у недељно београдско поподне.

Док се први утисак, откако сам крочио на сивило и безбој Капетан Мишиног квадранта, готово граничио са непријатношћу (искључиво због температуре која је достигала тек 3 Александријума – мерне јединице која је у галаксији Србија, током протеклог десетлећа, заменила Целзијусов степен), већ први кораци низ степенице које воде у пријемну дворану Бифеа Вентил донели су ми чудесан угођај. Мноштво цртежа и осликаних зидова, са којих су се пресијавали стара електрична гитара и радио-лампа из прошлог века, будили су ми из дремке мемодискове са сећањима на старе београдске клубове и својим разнобојем ми чешкали микрочипове за носталгију. Са својим пријатељима, ветеранима фантастике из Професорске Колоније, породицом Анђелковић – господином Радмило Анђелковић и његовом драгом дамом, госпођом Радмилом, Невидљивим Човеком из Радијског Сектора број 202 и љупком колегицом писцем, Наташа Милић, заузео сам сто у углу Бифеа. Столови су имали холограмски мени и свог андроидног послужитеља, и ускоро су готово сви били заузети. Међу посетиоцима, било је ту још ветерана и пре свега врских познаваоца жанра: господин Бобан Кнежевић – писац и издавач из звездане констелације Новобеоградски Вилајет, драматург, сценариста и писац – господин Зоран Стефановић, затим етнолог, писац и филмски уметник са Планете Омаја – господин Младен Милосављевић са својом драгом, и још много финог света.

Главну реч, држали су председник Удружења фанова научне фантастике – Sci-Fi, господин Светислав Филиповић – Филип и звезда вечери, аутор романа „Палисаде и Чадори“ и „Бака Мандини кругови“, феноменални Тихомир Јовановић.

Ја овде нећу писати о квалитету поменутих дела јер је висок ниво стваралаштва Тихомира Јовановића одавно признат у ели-

тним круговима познаваоца жанра, људи који се фантастиком баве веома дуго. Нећу вам писати ни о уводној речи господина Филипа, речи која је поред шаљивих нота имала, пре свега, стручан, академски тон. Оно што желим да истакнем овом приликом везано је за мој утисак о Тихомиру Јовановићу и његовом лику. За говорницом Бифеа Вентил, ја нисам видео само признатог писца, већ и породичног човека, оца, кога обожавају и на промоције прате његова деца, и човека који има многобројне пријатеље. Тихомир Јовановић, својим ставом, непосредношћу и топлином, подсећа нас да када постанемо једна од звезда на књижевном небу, наш ауторски сјај биће неупоредиво јачи ако је обојен нашом добротој и честитошћу, а самим тим и љубављу и поштовањем породице и пријатеља.

Тихомире, част и задовољство је познавати те. Браво!

*О промоцији романа Тихомира Јовановића- Бака Мандини кружови,
у бифеу Вентил 11. 02. 2018. године у Београду.*

Славко Јендричко

БЉЕСКАЊЕ СТРУЈЕ

Не бој се лијепе смрти
стежем омчу језику из утробе.
Удомаћио сам несрећу...
као неотуђиви дио идентитета.
Најприје ћемо водити љубав
а потом загазити у океан
с онима који ружно умиру непобједиви.
Док дишем **бљеска струја**
подмлађује крв у венама
Жене доје дјецу кокаином.
Под видео-надзором анђела
унапријед су оплакана дјеца
и ластавице на жицама далековода.

СУДИОНИШТВО

Плавокоса насмијешена дјеца
позирају за медије
Жилавог магијског комунизма.
Са **citylighta** смијем се у лице себи...
који се годинама настањујем
у пјесничком градитељском чуду.
Иза добро освијетљених прозора
срца **нуклеарних централа**
удебљала су ми језик...
којим бришем прашину са стакла.

http://agoncasopis.com/arhiva/stari_sajt/broj_2/poezija/slavko_jendricko.html

број 02/март-април 2009 / ИНТЕРНЕТ ЧАСОПИС ПОСВЕЋЕН САВРЕМЕНОЈ ПОЕЗИЈИ

Душко Новаковић

ПЛЕМЕ

Све батерије, и оне алкалне, потрошене
Далеководи, сви преломљени у пасу

Последњи транзисторски хит
Певушен мерино овцама а увече врачу на уво
Био је „Ламбада“. Сви су им дани недеља
Али нема одлазака у цркву
Јер нема ни трага путу до њене капије

Село је ограђено жицом и мештани се
Чим престане звук хеликоптера
Прцају као зечеви, свако са сваким
Не марећи да ли је у питању млађа женска...
Особа, баба, или мушкарац, или дете

У доколици, понекад, из једног јединог
Сачуваног примерка новина читају
Једну те исту репортажу о пропасти брода...
Титаник, која говори о њима, али то...
Они неће да прихвате, иако се мисионари...
Из UNHCR-а труде да објасне аналогiju

Као што се и они труде да њима из мисије
Објасне до краја, такође путем аналогije
Тајну замки за лисице и дивље вепрове
Тако што шкрабају у прабини прутитем
Неке линије које постају замршено клупко

Но мораће да се анализира зашто одбацују оловке
Као помагало да брже постану друштвено одговорни...

<http://www.dkv.org.rs/index.php?option=comcontent&task=view&id=1199&Itemid=38>

Срђан Гагић

ВОЗ

воз пролази кроз пределе у којима никад нећемо бити
присутни кожом. споразумно, међу нама, нестају
стене и сточари, сви осврти на прошло. а после ноћ.

ми смо две врсте људи:
иако се све завршава на једном колосеку,
никад нећемо стићи у исту постају.

тела нам се дезинтегришу у кретање
дишемо плитко, мислимо о њима што су нас пратили,
о шољи чаја или спирању воза са себе
и сну. највише сну.

воз се раставља кроз мрежу далековода и горе
напрсло стакло попуњава све наше празнине
можда се кожа ипак смири под каквом стеном:

тело звони, воз звони
једино око звони

по окнима купеа разлажу се наше сенке у метални бол:
можда избегнемо град који нас чека
ражалостимо његове и наше људе.

<http://okf-cetinje.org/srdan-gagic-prelazno-doba/>

Бојан Илић Бокерини

КУСУР

(ВРЗМАЊЕ ОКО ТРИК-АУТОМАТА)

Требало је да ме тргнеш
пре кише метеора
Рашрафио сам све акције
и ено их цркавају
у затегнутом обручу
То су звездице у супи
адаптиране на масан месец

Нико није месија зато што мора
Најављивачи црног хумора
се врзмају око трик-аутомата
Маркери секу стабла
за окућницу града
и верерице ускачу у скупе гајбе.

На далеководима митингују врапци
Рашрафљених акција
проучавам распоред полицијских часова
из затуреног Тик-Так-а
На течају толеранције
идолопоклоници уче страначке језике

Спеловање из куртоазије
за танга припреме
Курсор селекује неподобне цитате
Неко игнорише свадбарско надахнуће
док улице прска киша метеора
Требало је да ме тргнеш
Пре провале облака
у твојим сочивима

Било кад
Докусирио сам новчаницу
са избавитељевим ликом
и сада флекам
портиклу за голи ручак
Нико није месија
из ниских страсти
До гуше у ћорцима
тешко користим гужву
да се залетим ка теби
Вероватно сам у форми
да тапкам у месту

http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/Gradina/XL_10/82/download_ser_cyr

Симонида Бањеглав

(НАГРАЂЕНА ПЕСМА НА САТИРА ФЕСТУ 2017.)

ФЕТИШ

Можда вам ово чудно зазвучи,
Можда чак и нелогично,
Некоме страшно,
Некоме смешно,
Некоме можда и погрешно.
Свако нека сам одлучи.
Али...
Мој фетиш је да ме неко мучи.
У мени притајен чуци
Порив да патим.
Ја сањам да ме у масовној тучи
Неко премлати.
На пример – жандарм пендреком.
И да се нађем у неком
Уличном метежу
И да ме онда вежу...
Пуно би могло да ми значи
Да ме спале на ломачи.
Мој фетиш је да ме неко тлачи.
Да ме малтретира,
Пушку репетира
И да ме стрелја.
Е то је једина моја жеља.
Или још боље:
Да неко покуша да ме закоље.
На далековод да ме прикаче
И да ме спрже жарачем.
Мој фетиш...

Мој фетиш је да ми претиш.
Мој фетиш је да ме неко удави
У кофи воде,
Па да ме прободe
Зарђалим мачем,
Мој фетиш је да плачем
И да патим.
А да ми затим
Кап по кап удара по сред чела данима.
Ништа ме друго не занима.
Да ме закључају у гасну комору,
Да видим Содому и Гомору.
Осећам болесну љубомору
Према онима
Којима је све то већ пошло од руке.
Желим паклене муке
Да доживим.
Ма ни вене ми нису секли...
Тупим жилетом...
Не може то...
Гледали су ме бледо,
А онда су ми рекли:
„Па где ћеш већег мучења
И горег јада,
Него што живиш управо овде
И сада?“

<http://sipakrs.blogspot.com/2017/10/simonida-banjeglav-fetis-nagraena-pesma.html>

<http://www.slamstudio.org/2016/09/01/simonida-banjeglav-sampion-srbije-u-slem-poeziji-za-2016-godinu/>

Моника Херцег

ИГРАЧКЕ

Опет испод кревета као зрела крушка
ишчекујем расклопне рујанске ножеве
Скривена у аритмији заражених мишева
Прашина је сингуларитет нијемих дјевојчица
које су допустиле
свести се на бинарни код
Тектоника њихове послушности углазбљена је
у масним брковим
Шутња им је плава као искусне жене и кошта
Кошта пуну снагу акумulatorа, истосмјерни очај
који може потјерати тристо коња у галоп

Неки дан сам разумјела
Пријенос дјевојчице у мајку догађа се само када
умре члан чопора
Тад далеководи сагињу главе од разговора
о свим врстама кухињских крпа, запршке и жганаца
Потребног поправка штедњака и чељусти
Оплакивање започне увијек у сецирању усплођа воћке
Заврши у реченици која се надима као крављи трбух
испод осцилација неизраслог срца
У њој мој син, за десет година, пише како не осуђује
Ану, ни једну

По густоћи његове искрености осјетим
Студени је, вријеме да
мирише на закључано лјето
кад опет покушам побјећи из жице

Јеси ли на другој страни?

<https://hiperboreja.blogspot.rs/2017/11/poezija-monika-herceg.html>

<https://bonamag.ba/2017/11/07/igracke/>

Љиљана Дирјан

ПАДА СНИЈЕГ

Јао, пада снијег.

Имам 30 година. Дугу црвену косу. Сви зуби су моји.

Јављам се ХУ и излазим на снијег.

Сусрећемо се усред бјелине. Грудамо се и
смијемо. Смијемо се као луди.

Сједамо, онако црвених лица, у кавани „Т’га за југ“ у
Чаршији и наручујемо вино „Т’га за југ“.

И пијемо, пијемо...

Прозор је затрпан снијегом

Ноћ нема радно вријеме.

Имам 57 година. Јављам се једном „свијетлом човјеку“
(у мојој златној резерви свијетлих људи остао је само
он)

и кажем му: „Пада снијег. Хајдемо на снијег.“

СТИЖЕ ОДМАХ СМС С ОДГОВОРОМ:

„Нажалост, сад сам на једној досадној конференцији,
можемо ли одложити за понедељак?“

„Снијег нас неће чекати“, кажем.

... ..

Сједам пред екран на бироу боје свијетле трешње.
поглед ми клизи удесно, ка отвореном прозору,
до којег су се узвисиле гране јавора.

Полегле под снијегом, трепере.

**Једна сврака кријешти. Стоји на жици далековаода,
као да је једна нота у нотној свесци.**

Радно вријеме полако истјече... Петак је.

Поподне ћу мљети мак и правити штрудлу.

На сутрашњи дан, прије шест мјесеци,
моја мајка отишла је с овога

свијета. У онај снијег. Мама је вољела штрудлу.
И снијег.

Усред ове бјелине, моја топла црна штрудла,
за њену свијетлу душу,
од најфинијег самљевеног мака. Због тога.

<http://sveske.ba/en/content/ljiljana-dirjan-izbor-poezije-4950>

Сарајевске Свеске бр. 49-50

превод с македонског: Ненад Вујадиновић

* Вила Добрила / псеудоним /

ТАЈНА ВЕТРЕЊАЧЕ...

Разуме ли још неко ове ветрењаче?
Док поносно стоје и
Свету показују у ком правцу се срећа налази,
Причају причу о својој личној побуни
Против живота у калупу...
**У добро увежбаном маршу далековода,
Антенa и стубова,
Намерно су погрешиле корак,
Одбијајући да буду калемљене
И везане жицама...**
Мислећи да их кажњавају,
Оставили су их, ни не окренувши се,
Памети да се науче...
Али, оне су већ мудрост носиле у себи...
Постављајући се по ливадама,
Играле су се одвајања од других
И тако училе травке ритмовима кретања...
У ветар се заљубиле,
Па га пустиле да их милује
И улива снагу
кроз крвоток њених елиса...
Само их ја чујем...
Шапатом,
Откривају ми истину о препрекама
Које нису у стварима, већ у нама...
Поучене искуством,
Показују ми како да удахнем живот новим световима...
Цртају ми мапу,
До мог коначног неба,
Где ме чека звезда,

Кована само за мене...
Ниже од мисли,
Кроз прашуму говора,
А лево у грудима,
У хладовини срца,
Чекаш ме ти...

<http://www.poezijaonline.net/tajna-vetrenjace/>

„Пучина Снова“ / псеудоним /

АБЕЦЕДА

У сваком дану се крије нека мудрост коју можда,
једноставно тражимо на погрешним мјестима

Мислим

Док одљепљујем катран са плућа

И преживам дан четврти пут по реду

Постати властито вријеме и мјесто

Бити ручни сат на свом зглобу

И скуп географских карата

Мислим

Понекад је комплицираније него теорија релативитета

Ти си воденица

Вјетрењача

Соларни панел

Стуб далековода

Мада је, понекад, пронаћи себе замршеније

од проналаска бежичног преноса електричне енергије

Мислим

Док празним дан

И конзервирам снове да се не покваре

Ти си краљежница

Снага

Знаност

И умјетност

Сјети се

Чаробно је бити ти

Више ниједан човјек нема моћ то постати

Мислим

Док пуштам да словима израсту крила

Као птицама
Записано се прије памти
Сјети се гдје оставиш цедуљицу
И роковник
Ти си књига
Сановник
Енциклопедија
И поезија
Прочитај се
Мислим док записујем
Мада је, понекад, од правих ријечи лакше наћи
археолошке остатке на Крети

Има ли смисла учити абецеду напамет ако нећеш читати

September 28, 2017 - <https://pucinasnova.wordpress.com/2017/09/28/abeceda/>

Роберт Шкарјан

ИМА ЛИ БОЛ ИМЕ?

Има ли бол име, осим што боли јако
и зашто се небо не таласа у плачљивој води?
Зашто моја крв из срца истиче полако
и зашто, најцрња тама, мора, најблеђе јутро да роди?
Хоће ли звезда падалица пасти у мој сан
и моје очи праснути бојама пурпурне кише?
Може ли звездано вече, заменити сунчани дан
и твоје чулне усне, шапнути ми тајну, тише?
Морам померити време и срушити стаклени зид,
кроз визију прошлости, вратити залутале сене,
кад моје тело постане, окамењена хрид,
хладна ће роса, са латица живота, веома брзо да свене.
Имам те животе! А, имам и тебе, што ниси!
Светиш ми се тако, што махнито пролазиш.
Видиш ли моју наду, како подерана виси
и тебе, што ниси живот, како убрзано долазиш?
Стани! Асфалт је знојав, кривудавак и врео.
У браздама дубоким лелуја црна река,
ако сада кренем, потонућу цео
а, никога на крају нема, да ме бар сачека.

ПРОЋИ ЋЕ И ТО

Ниси пронашла мир, ни спокој у наручју мом,
јер, дуго већ у мени, прохладне кише лију.
Видим уплакани сјај у смеђем оку твојем
и погрешне ноте чујем, у срцу, како бију.
Ходаш, кораком тешким. Не стајеш.
И ови ће дани нестати, умрети у тешким мукама.

Хоћеш ли пред Иконом Светом, бар мало да се кајеш,
када не видиш „Божије дарове“ у испруженим рукама?
Око моје снено! Не заборави никада,
да такви као ми, опстају само уз боли.
Да ли си се можда запитала, икада
ко може неверу, тако верно да воли?
Једном давно је песник рекао:
„Што имамо више ожиљака, нас то чини јачим“!
Ја бих, веруј ми, због тебе, вене секао
и уместо звезда, твоје окице, на небеску жицу да качим.
У соби се још осећа, твој мирис како тиња
и твој осмех на зидовима оцртава сене.
Кад у заборављену јесен, наш хлад, почне да се лиња,
облаци ће те кишни, подсетити на мене.

НЕЗНАНКА

Вечерас, када задња кап сунца mine
и поспани талас разбије осмех о стене,
незнанко моја лепа, са очима пешчане дине,
сакрићу своје прсте у увојке Ваше снене.
Ваша кожа глатка, као одсјај месеца у оку,
на паперјастим уснама, боја просуте ваниле,
поглед сте скрили у таму дубоку.
Тражио сам Ваше руке. Где су досад биле?
У овом трену, када сива пелерина пресвлачи улицу моју
и нека чудна магија зауставља птице лет,
Ви, на олтар љубави, предајете душу своју
и ничете из пепела као горопадни цвет.
На Вашој пучини страсти, желим да увек будем магла,
да као брод у боци, лутате морима мојим,
Желим да ме заболи, та нестварна, промена нагла
и да имена наша, од облака, на звезданом небу скројим.
Незнанко моја дивна, стопе Ваше у бунилу љубим
и са дланова малих, слане кише пијем.

Кад Вас гледам нетремице, тло под ногама губим
и сакупљене капи радости, дубоко у срцу кријем.
Ко сте Ви? Како дугине боје од Вашег осмеха постају?
И зашто су крила Анђела склопљена око Вашег врата?
Знате ли, да овакве љубави, заувек, чисте остају
и да је довољно зрно пожуде, да се откључају небеска врата?!

ИЛУЗИЈА

У искривљеној димензији, с кораком пропалих душа,
газимо овај град, бројећи улице мртве,
тек, у пролазу, пијанац неки, застаде да нас слуша,
ако се рулет не окрене, ми смо следеће жртве.
У тескобној ноћној рупи, наше се речи у пићу даве,
а, мисли се некако споро, мешају с димом и знојем,
као рафал кад полуди, падају “оловне“ главе,
тог тренутка је боље, пузати минским пољем.
И треба нам шака нежности да се увуче под наше коже,
ми немамо онај флуид, да вежемо некога за нас,
нама недостаје странац, што разумети нас може,
странац, што пије, болује и мисли на сав глас.
Када постане и небо тесно да окуси све наше снове,
у згаришту болесних ноћи, Морфеј нас диже са дна,
у венама нељудски страх, тихо нас именом зове,
а, душе пуне празнине, корачају улицом без тла.

ЉУБАВИ

Увек ти долазим тихо, на прстима, моја драга,
увијен у снено јутро загледано у тмину.
У постељи белој, мирно спаваш, нага,
од ватре, само остаци жара, у старом камину.
На јастуку твом распуштена река,
у таласима плавим, ја давно мрех.
Твоја рука мека, други додир чека,

на уснама ти спава, заточени грех.
Волим да те гледам, док се будиш, мила,
када мазно пригрлиш све снове на груди.
Знаш ли да си живот некад мени била?
Љубав моја једина и сада ми буди!
Љубим ти очи! Једино, плаво море!
У дубине њихове утапам сузе своје.
Желим да твојим срцем, запалим немирне зоре
и да на крају баладе оно буде само моје.

САЧЕКАЈ

Сачекај да месец пролазник, за седефни облак зађе
и звездице, као лампиони, пред пурпурно јутро, згасну,
допусти да река страсти, нова корита нађе
и да прастари таласи из очију мојих, бар, на тренутак спласну.
Послушај тишину! Чујеш ли шапат срца?
Моји прсти, немирни, у увојку твоје косе,
сломљена сенка на зиду од пресакле свеће, грца,
твој мирис, тако опојан, као да га Анђели носе.
Сузо моја! Прелепа зелена реко!
Одувек си за мене била, као пролеће, у мају!
Допусти да чежњиве усне, спустим на твоје раме меко,
да докажем своју љубав, иако твоје очи, за њу одавно знају.
Ти си дар Божији! Најслађи део небеског саћа!
Ти си боја која недостаје на мом платну!
Рањена птица селица, која се увек враћа,
да заустави наше време на старом, напуклом клатну.

БАЛКАНСКИ ВЕЗУВ

Промукло јутро маглом везује очи,
изоран, храпави Балкански длан,
повијаче без осмеха тумарају немо,
још један крвави започиње дан.
Небом, као житиштем, осе се роје,

малигни тумор у утроби носе,
хиљаде крстова земљу коље,
сатански куршуми децу нам косе.
Облаци памучни скривају зло,
не видиш лица, а чујеш им дах,
посејаше бомбе и неслућену патњу,
ми жањемо смрт. И све у исти мах.
Свуда разбацана тела, ако се телима то може звати,
плач, јаук и на грудима ране голе.
Има и оних који реком плове...
... али и њихова су лица окренута доле.
Гледају у дно извађених очију,
промичу сенке и судбине наше.
Ратни вулкан бесни у Србији земљи,
да направи чорбу од Балканске каше.
Погубна времена и живот без наде,
у Вучијој јазбини одзвањала је песма.
Рука смрти крену, али затим стаде,
место воде крв точи наша чесма.
Поведи нас Боже на пашњаке среће,
буди наш Пастир, свирај пасторалу,
помози нам Боже, помози своме стаду,
да заборави страх, да залечи рану.

ОЧИ

Зенице плаве, дубоке, модре,
отргнуте из сна небеског храма,
онако размазане, као плач мирне воде
у одсјају мора што таласе слама.
Планинска река и брзак што плови,
непозната шума на усамљеном брегу,
у зеленим очима легу се снови,
немирне, зелене, као птице у бегу.
Кад тама се спрема да згрли нас плаштом,
онако питома, као рањена срна,

знаш да те гледају кад отпутујеш с маштом
и осетиш топлину та два ока црна.
Кад кичицу умочиш у палету боја
и дуга на небо срамежљиво крочи,
крила Анђела биће само твоја,
јер, то су најлепше, кестењасте очи.

Милан Милетић



На Ибру, уље на лесониту, 30x30 cm

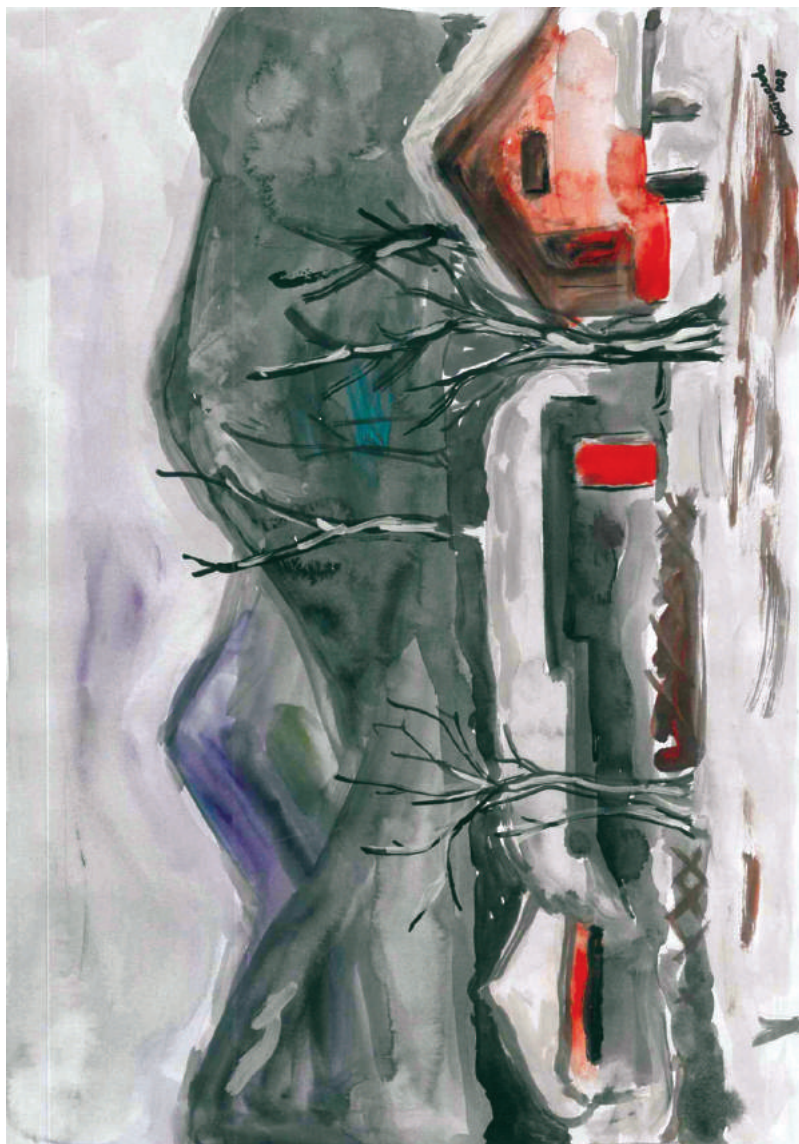


Скадарлија, 1930, уље на платну, 70x50 cm



Извор Млаве, уље на платну, 70x50 cm

Светислав Јанковић — Цале



Зимски пејзаж, акварел, 300x210 mm



Пејзаж II, акварел, 370x260 mm

Милован Андрић



Алкалоиди I, туш на хамеру, 30x20 cm



Апокалипсис II, туш на хамере, 30x20 см

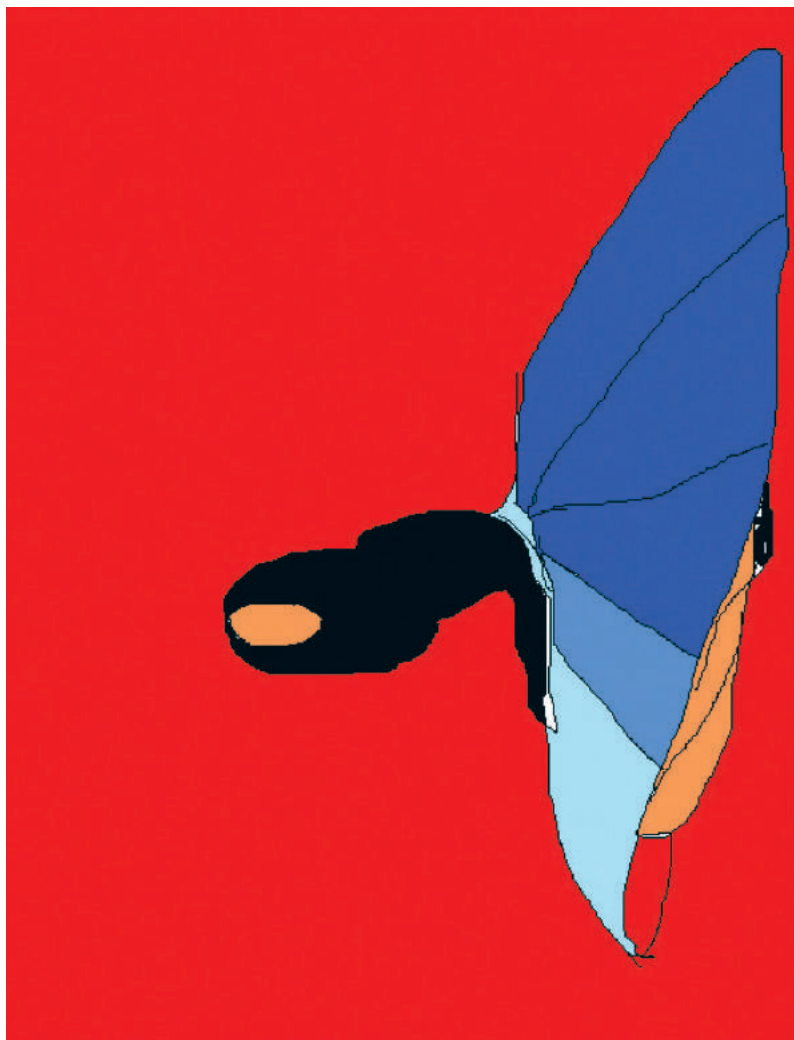


Апокалипсис III, туш на хамеру, 30x20 см

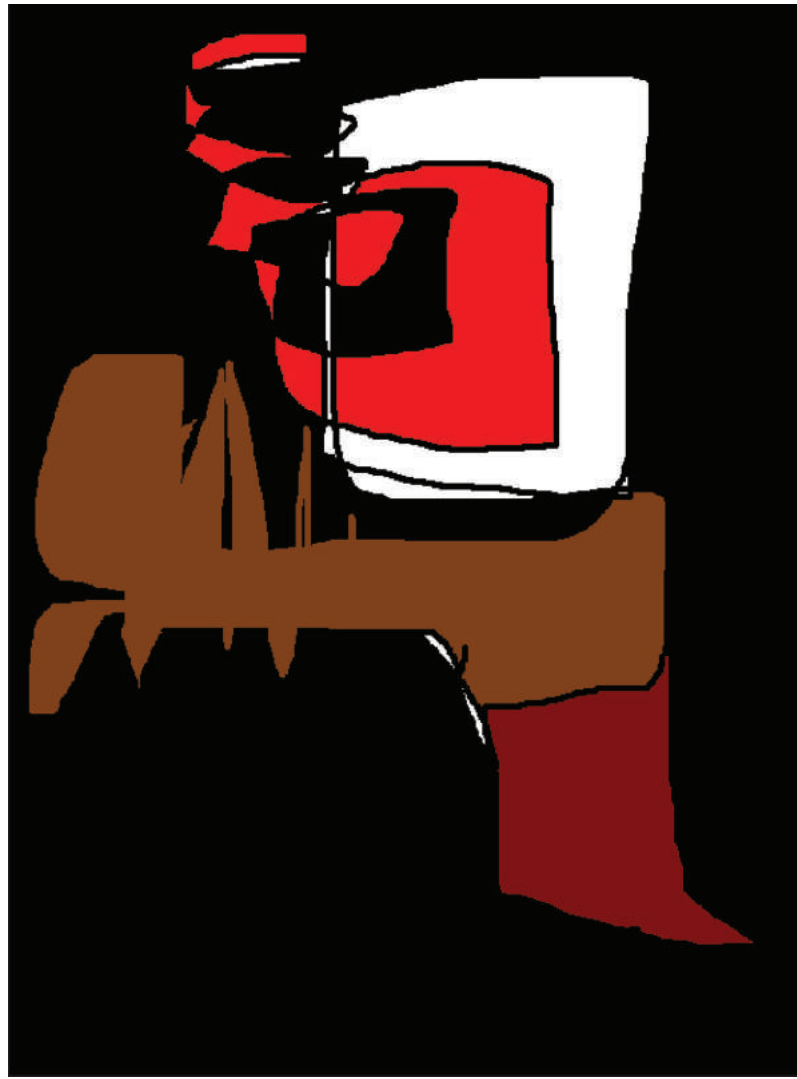


Апокалипса IV, туш на хамеру, 30x20 см

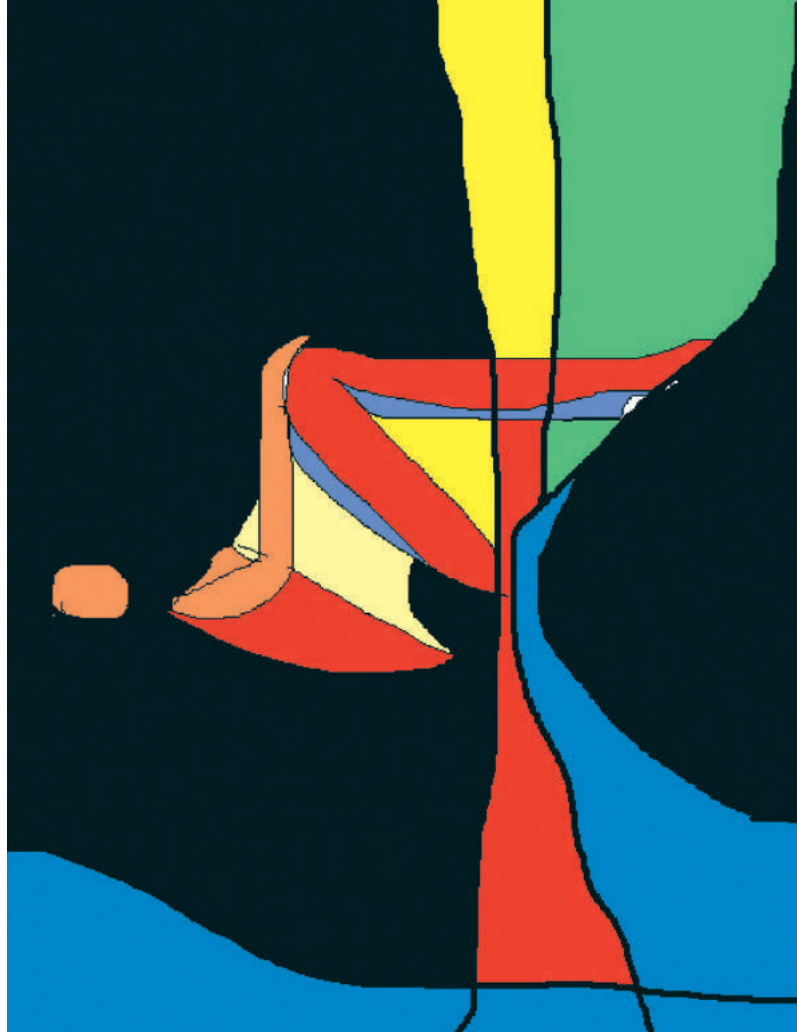
Снежана Б. Стефановић



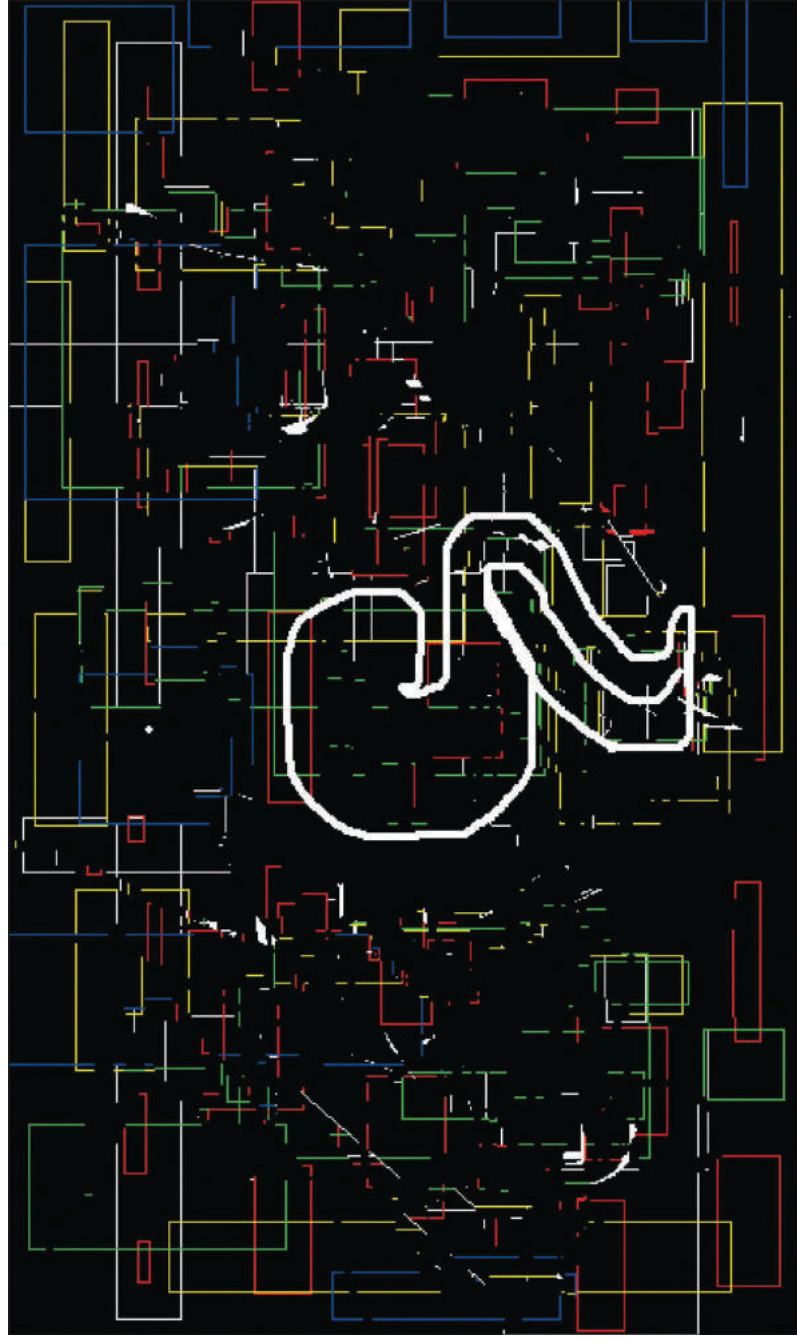
Безлица „идила“, 300x400 mm



Чин кришњена просвећења, 400x300 mm



Окамењена неодлучност, 400x350 mm



Окамењена шуга у мрежи иншертеша, 420x350 mm

Милорад Стевић — Микос



Коњ, уље на платну, 2011, 60x80 cm



Мртва природа са виолином, 2013, уље на платну, 50x70 cm



Сѣраци, 2012, уље на платну, 25x35 cm



Св. Јован, 2014, уље на платну, 50x60 cm

ПОТРАЖЬА И ЖИВОТ



Пошражња и живојѝ, туш, Аз, стрип

Александар Опачић



Малтешки соко



On



У око



Анализа



Coja

Владета Делетић Делта



М. П. Барили, уље на платну, 50x70 cm



Видокруж, 2016, уље на платну, 70x50 cm



Бекство из скуљача усйомена, уље на платну, 40x30 cm



Млада, уље на платну, 40x30 cm



Пробуди се, уље на платну, 100x80 cm



У вину је истина, уље на платну, 70x50 cm



Продавачица цвећа, уље на каш. платну, 45x35 cm



Зденац живоџа, уље на платну, 100x70 cm



Дивља мачка, уље на платну, 60x50 cm

Биографије

Рајица Драгићевић

Рођен је 5. маја 1956. године у Мланчи код Студенице.



Дипломирао је на Факултету техничких наука (Електро-технички одсек), у Новом Саду.

Објавио је књиге песама:

- *Ево моје главе*, Стражилово, 1984. год,
- *У несвесџи*, Кровови, 1992. год,
- *Испрајавам*, Научна књига, 1996. год,
- *А заводи ме бескрај*, Каирос, 2007. год.

Поезију, прозу и критику објављује у многим листовима и часописима.

Добитник је награде „Печат вароши сремскокарловачке“ за 1985. годину и Међународне награде за креативност у матерњој меклодији, 2008. године.

Био је уредник за поезију у „Стражилову“ од 1986–1990. године. Песме су му заступљене у антологијама.

Од 1988. године, непрекидно ради у Електромрежи Србије на пословима управљања електроенергетским системом / РДЦ Нови Сад.

Члан је Друштва књижевника Војводине и Удружења књижевника Србије.

Милан Стефановић

Рођен 23. октобра 1962. године на десној обали Дрине, у селу Црвици, не-далеко од Бајине Баште.



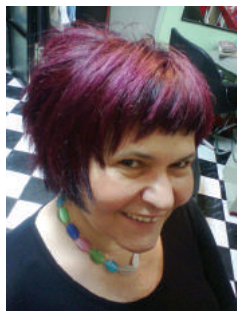
Пише поезију и објавио је следеће књиге:

- *Хармонија облика*, 1994;
- *Песмом кроз камен*, 2001;
- *Сићне њојединосџи*, 2002;
- *Размеђање*, 2006.

Ради у ЈП ЕПС, ХЕ Бајина Башта. Тренутно оба-вља функцију председника синдиката Дринско-лим-ских хидроелектрана ...

Марија Шкорнички

Рођена је у Ваљеву, 22. фебруара 1959. године.



Основну и средњу економску школу завршила у родном граду, у Београду студирала Туризам.

Од 1982. год. ради у Електроистоку тј. Електромрежи Србије, погон Ваљево, као благајник, сада СУТ / сектор за управљање трезором.

Објављене књиге песама:

- ° *Дробњачки зайиси* (Бистрица, Нови Сад, 2006),
- ° *Мирис коже* (Бранково коло, Ср. Карловци, 2007)
- ° *Кроз Јелисеј* (Orpheus, Нови Сад, 2008)
- ° *Хошел Агаме* (Апостроф, Београд, 2011)

° *У кући блуза* (Адреса, Нови Сад, 2012)

° *Дробњачки зайиси*, допуњено издање (Интелекта, Ваљево, 2015)

Литература о Маријиној поезији:

° Јанко М. Левнаић – „Име игре КАТРАН И СКОРУП – оглед о поезији Марије Шкорничке“ – (Мат. библиотека Љубомир Ненадовић, Ваљево, 2011).

° Милијан Деспотовић – „Прозор на кожи“, беседа, прикази; (УКС, Свитац, Нар. библ. Пожега, 2013).

° Милијан Деспотовић – „Поетика утиска“, беседа, прикази; (УКС, Свитац, Нар. библ. Пожега, 2017).

Неколико песама преведено на македонски и пољски.

Поезију објављује у текућој књижевној периодици. Заступљена је у више антологија.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Уредник је Алманаха уметничког стваралаштва *Колонада*, издавач СЕМС (Синдикат Електромреже Србије), од 2011. године.

Милосава Павловић

Рођена је 1958. у Панчеву, Србија. Запослена је у ЈП Транснафта од њеног оснивања, сада на позицији Стручни сарадник за ДМС. Пре тога је радила у Нафтној индустрији Србије, банкарству, маркетингу...

По образовању је дипломирани комуниколог Факултета за медије и комуникације Сингидунум, Београд, и апсолвент Опште књижевности и теорије

књижевности Филолошког факултета у Београду. Пише поезију од гимназијских дана, објављује песме у књижевним часописима и зборницима, учествовала је на књижевним конкурсима и освајала награде. Активна је и у медијима више деценија, и као аутор и као новинар који представља књиге других писаца.



Објавила је књиге поезије:

- ° *Израч*, 1983. године у едицији „Жижа“, издавачи „Панчевац“ и Секција књижевника Панчева, и
- ° *Изра*, 2012. године, издавач „Чигоја штампа“ Београд.

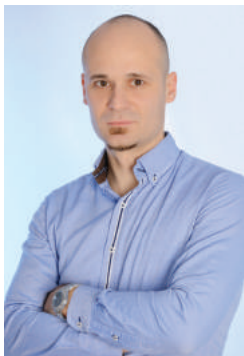
У припреми је трећа књига поезије.

Редовни је члан Удружења књижевника Србије, оснивач је и члан Удружења књижевника и књижевних преводилаца Панчева, Независног удружења новинара Србије, као и других релевантних уметничких удружења (АРТЕ, Песници света...). Такође је члан пројекта „Крилате песме“ (више на друштвеној мрежи ФБ: <https://www.facebook.com/krilatepesme/>).

Живи и ради у Панчеву.

Саша Здравковић

Рођен 23. маја 1983. године у Урошевцу.



Завршио гимназију у Младеновцу 2002. године, а потом електротехнички факултет 2008. године.

Док је студирао био је члан редакције факултетског листа „Отпорник“, а потом и један од оснивача, такође, факултетског листа „Генератор“, где је био члан редакције, а касније и уредник.

У помињаним часописима је објављивао понекад песме.

Од 2008. године ради као диспечер у НДЦ Београд (Војводе Степе) и члан је синдиката од исте године.

Драгослав Томовић

Рођен 11. маја 1947. године на Душановцу у Београду.



У „Електроистоку“ је радио од 1970. године до 2005. године у погону Београд, као инжењер за релејну заштиту и мерење.

Поезија му је необична и порочно-поучна.

Писао је за лист „Електроисток“. До сада написао више десетина балада и књиге:

- ° *То смо ми, 1;*
- ° *То смо ми, 2;*
- ° *Пиће и људско биће;*
- ° *Животи, 1, 2, 3.*

Тренутно ужива у пензионерским данима.

Дејан Бундало

Рођен 15. фебруара 1990. године у Крушевцу. У родном граду је завршио



основну и средњу школу Гимназију, у којој је био део специјализованог одељења за математичке таленте. Основне и мастер студије електроенергетике је завршио на Електронском факултету у Нишу.

Своју потребу за креативношћу, коју осећа од када зна за себе, храни писањем и програмирањем, а раније и свирањем гитаре и стварањем музике. Поред тога, волонтерски се бави менторским радом на једном познатом сајту за "e-learning", на курсу за све популарнији инжењерски софтверски алат – МАТЛАБ. Поред матерњег, говори енглески и немачки језик.

Од маја 2017–те године је запослен у АД Електромреже Србије, као оперативни инжењер – диспечер РДЦ Крушевац.

Милан Стевановић – Малиша

(1940 – 2014)

Рођен 23. маја 1940. године у старој сеоској кући чатмари, на источној страни клизавог брда, између речице Рајевице и Живковачке реке. Отац је умро пре рођења сина.



Основну школу учи у Живковцима, затим у Белановици, општина Љиг. Електротехничку школу „Никола Тесла“ завршава у Београду.

Имао три индекса: Природно–математичког факултета, Електротехничког и Више туристичке школе али није имао времена да их попуњава до краја.

У младости се бавио кошарком, волео путовања и природу, писао поезију. Заљубљеник у Николу Теслу и његов рад. Покушавао да примени снагу ветра и морских таласа за добијање електричне енергије.

У Електроистоку, у ТС Аранђеловац, погон Ваљево, радио од 1981. године као старији руковаоц. У пензију отишао 2003. године.

Животни пут завршио у 74. години.

Објавили смо већину његових радова у *Колонади* бр. 4.

Верослава Малешевић

Рођена је 1960. године у Београду. Живи, ради и ствара са породицом у Костолцу.



Завршила је Машински факултет, и ради у Термоелектрани „Костолац Б“ као инжењер за инфраструктуру.

Пише и објављује поезију, приче и афоризме у многим часописима. Објављује романе, а бави се и другим формама уметности (глума, драматургија...). У својој средини узима активно учешће у многим културним дешавањима.

Објавила је романе:

° *Трагачи*, Костолац, Клуб љубитеља књиге „Мајдан“, 2009. године, (Београд: ДТА)

° *Ойеи у шеџли*, Београд, Чигоја штампа, 2011. год. (Београд: Чигоја штампа)

° *Ани*, Костолац, В. Малешевић, 2013. године (Петровац на Млави: Стојадиновић);

збирку *приповестки*:

° *Кликери и друге приче*, Београд, УКС и Браничевско стишка књижевна заједница, 2016. године;

као и збирке *поезије*:

° *Поштрага за коначиштем*, Београд, Удружење књижевника Србије, 2015 (Београд: Невен);

° *Име ти остављам*, Пожега, Свитак, 2017. године.

Члан је Удружења књижевника Србије и КЛК „Мајдан“, и СКОР.

Тихомир Јовановић

Рођен 11. септембра 1955. године.



СФ је заволео уз *Полишкин Забавник* и *Флаша Гордона* – Дена Берија.

Касније се и сам почиње бавити писањем и превођењем дела из области СФ–а.

У младости се бавио глумом и одиграо једну СФ, постапокалиптичну драму – „Стакло“, у улози Виктора.

Као члан Друштва љубитеља фантастике „Лазар Комарчић“ уредио је доста бројева фанзина *Емитиор*, који је на фестивалу *Еурокоп* у Пловдиву 2004. године добио награду за најбољи фанзин Европског друштва за научну фантастику.

Учествоје на многим регионалним конкурсима и до сада су му приче објављене у збиркама следећих манифестација: *Зекон* (БиХ), *Рефестикон* (Црна Гора), *Фестивал фантасличне књижевности* / Пазин (Хрватска)... Неколико прича му је преведено на словеначки језик, за њихов фанзин *Јашубеж Ен Јерег*.

Пре овога приче су му објављиване у часописима *Сиријус*, *Галаксија*, *Орбис*, *Сигнали*, *Кикиндске новине*, *Наш ђрађ*, *Омаја*...

Сарађује са стрип–цртачима и пише сценарио за стрипове Душана Божића.

Бави се и превођењем: Збирка прича *Реаниматор* – Х. Ф. Лавкрафт (Издавач Табернакл).

Објавио је збирку прича:

° *Палисаре и чагори*, (Everest Media, Београд, 2016.) за коју је предговор написао

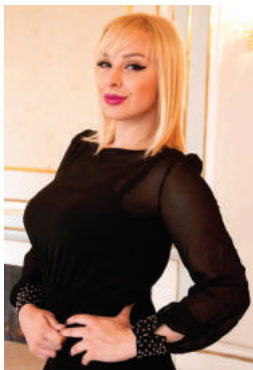
Илија Бакић.;

° *Бака Мандини кружови*, (Everest Media, Београд, Београд, 2018) рецензија Илија Бакић, а илустрације Лазо Средановић.

Завршио је ЕТШ „Никола Тесла“ и ради као пројектант на пројектовању трафостаница у ДОО Електроисток – Пројектни биро. Један је од уредника алманаха *Колонада*.

Јована Мијовић

Рођена 7. јула 1989. године, дипломирана је новинарка из Београда и стипендиста Радио телевизије Србије. Још за време студија, своје прве кораке у новинарству, начинила је у новинској агенцији Т. А. Н. Ј. У. Г.



Касније, своја искуства стиче у продукцијским али и реномираним медијским кућама као што су РТВ Студио Б, КЦН, Центар радио, РТВ Пинк. Током рада у Танјугу, остварила се у више редакција, док је пратила области из културе, политике и привреде. Најбоља искуства у писаном новинарству стекла је током свог ангажовања у агенцији као сарадник у Унутрашњо-политичкој редакцији.

Убрзо уписује Е-learning школу демократије и људских права кроз коју се остварује у даљем раду као тимски играч али и вођа тима... Звање новинар-репортер стиче на РТВ Студио Б у информативном програму, као и у јутарњем програму РТВ Пинк.

У слободно време, са својим водитељским паром Михајлом Павићем, модератор је многих градских и хуманитарних програма.

Тренутно ради у ДОО Електросток – Пројектни биро, као технички секретар и ПР.

Јанко М. Левнаић

Рођен 22. октобра 1959. године у Александрову код Зрењанина, од оца Младена, дипломираног електроинжењера и мајке, Софије, рођене Покрајац, учитељице.



У Ваљево се доселио 1966. године. Основну школу и гимназију је завршио у Ваљеву. Дипломирао на Електротехничком факултету у Београду, смер енергетски.

Од 1976. године објављује у књижевној и другој периодици.

Објавио је:

° *Приче са Бистре*, Омладински центар Ваљево – *Књижевна омладина Ваљева* (награда КОВ за најбољу прву књигу),

1986, приповетке;

° *Какма – сјиси око којих је шрунула црвена кожа*, Босис, Ваљево, 1994, постмодернистички роман;

° *Радионица за израду наочара*, Просвета, Београд, 1995, постмодернистички роман;

° *Огњено огледало*, Народна књига, Београд, 1998, избор приповедака;

° *Трава од девети мрак*, Лексикон вила и њиховог окружења, Лио/ Горњи Милановац и Context/ Ваљево, 2008. – годишња *Награда града Ваљева* за културу 2009. године;

° *Име игре: катран и скоруј*, оглед о поезији Марије Шкорнички, Матична библиотека ЈБ. Ненадовић, Ваљево, 2011. године;

° *Приче са Бистре*, Књижевна омладина Ваљева, друго допуњено издање, Ваљево, 2012. године.

Романи „Какма“ и „Радионица за израду наочара“ били су номиновани за НИН-ову награду.

Заступљен је у Антолигији српских приповедача рођених после другог светског рата „У књигама све пише“ Милутина Данојлића.

Члан је Удружења књижевника Србије од 1995. године.

На 10. међународном бијеналу минијатуре у Горњем Милановцу први пут је изложио своје слике.

У Погону Ваљево је од 1991. године на различитим радним местима... у пензију је отишао као Заменик руководиоца *Погона Ваљево* у августу 2016. године.

Наташа Михајловић

Рођена 24. јануара 1969. године у Београду.



Након математичке гимназије *Вељко Влаховић* у Београду завршила Вишу електротехничку школу смер електроника.

Једногодишњу IT Academy, смер web design завршава 2007. године. На Универзитету „Сингидунум“ у Београду 2012. године дипломира на смеру Пројектовање и Програмирање. Наставила је мастер студије... Запослена је у АД Електромрежи Србије од 2001. год. Ради у Сектору за ИТ инфраструктуру и сервисну подршку / зграда у Војводе Степе.

Објављује у *Колонади*, па је њена прича „Циљ је Адапта“ – научно фантастична љубавна прича, објављена као прва књига едиције „Исијавања“, издавачи СЕМС Београд и Књижевна омладина Ваљева, 2016. године.

Затим, као Аутор издавач, књигу „Циљ је Адапта“ измењено објављује у двојезично српско-енглеском издању 2017. године.

Бави се писањем кратких прича, објављује на интернет сајтовима. У припреми је позоришни комад у стиху: „Ја овде спасавам брак“, чији краћи део представљамо у овом броју *Колонaдe*.

Милан Милетић

(1924-1978)

Рођен је 31. марта 1924. године, у месту Влашки До, код Пожаревца. Од 1. августа 1958. године почиње да ради у Електроистоку Погон Крушевац, да би од априла 1967. године постао ВК електричар и прешао у Електроисток Погон Београд.



Радио је као пословођа ДВ екипе у Петровцу на Млави.

Слободно време му је било испуњено бојама и платном.

У инвалидску пензију је отишао 1. јула 1977. године, али је убрзо, по одласку у пензију, преминуо.

Светислав Јанковић – Цале

Рођен је 15. јула 1943. године у Ваљеву.



Завршио је Прву београдску гимназију и апсолвирао права на Правном факултету у Београду.

Радио је као Референт и Руководилац правне службе у Електроистоку - погон Београд. Сада је у пензији и као и раније бави се сликарством и цртањем. Самоук је сликар и црта из личног задовољства. Од сликарских техника најчешће користи уље на платну, аквареле и цртеже.

Своје радове излагао је приватно и на заједничким изложбама. Сарађује са Драгославом Томовићем радећи илустрације и вињете за његове књиге.

Милован Андрић

Рођен је 2. децембра 1956. године у Ваљеву. Од 1987. године ради у ЕМС



АД Београд. Један је од оснивача и дугогодишњи председник Синдиката ЕМС и Фонда солидарности ЕМС. Током обављања високих синдикалних функција, на које је биран у више узастопних мандата, он је иницирао, организовао и подржао многе хуманитарне акције и манифестације радничког стваралаштва из разних области, посебно културе и спорта.

Добитник је више награда, повеља и захвалница током четрдесетогодишњег волонтерског бављења хуманитарним, спортским, синдикалним и другим друштвено корисним активностима.

Један од хобија му је и цртање. Црта апстрактне композиције и портрете на хамер папиру тушем, угљеном, крејоном, разним оловкама и воденим растворима боја.

У овом броју Колонаде објавио је тетраптих Апокалипса, туш на хамеру 4х оптимум А4.

У знаку јубилеја 60 година преноса електричне енергије у Србији, користећи слику Милана Милетића, графички је обликовао и визуелно прилагодио корице ове *Колонаде*.

Александар Опачић

Рођен 18. априла 1973. године у Обреновцу.



Завршио сликарство на Факултету за Примењену уметност и дизајн у Београду. Једно време је радио као редовни професор на Универзитету, касније у основној школи.

Просветитељ–визионар, који је обликовао визуелни идентитет Алманаха КОЛОНАДА... Верник је графичког казивања, а стрип му је приоритет!

Припадник је интердисциплинарног тима Космопловци.

О аутору кроз перо Радована Поповића: „А. Опачић Космолац, слепи човек–шишмиш, Космопловац, професор Студио–стрипа, дубоко у трећој димензији (3д анимација, графика, камера). По потреби главу замењује камером, а тело тешким металом, углавном црним...”

Снежана Б. Стефановић

Рођена је у Приштини 5. фебруара 1956. године. Завршила је Правни факултет у Београду. Радила је у „Колубари Б“ УБ, од 1984. године, а од 1992. године ради у Дирекцији за правне и опште послове ЈП ЕПС у Београду/ сада Служба за заступање у Сектору за правне послове.



Почела је да црта и слика 1972. године када је на изложби у Младеновцу откупљен њен рад под називом „Колаж 1“. Највише је радила у техници оловке, туша и акварела. Од 1972 -1977. године је спремала пријемни за академију. Следећих година осим цртања и усавршавања сопственог стила, радила је мноштво предмета од текстила, коже и крзна (уникатно). Двехиљадитих прелази на компјутерску графику. Експериментише у програмима Misrosoft Paint и Photo-Shop.

Битни моменти у биографији Снежане Б. Стефановић су интересовање два књижевника Миодрага Мркића и Мирослава Лукића за њен рад – компјутерску графику.

Доста је активна и присутна на сцени малих форми и минијатура (Osten 2012, Falmouth 2012, Ужице 2015, и 2017. у уметничком павиљону „Цвјета Зузорић“ и галерији ПРОГРЕС...)

На изложби Модерно-традиционално, 2013. у АртЦентру, Београд добила је Повељу *Винчанско писмо* за дигиталну графику под називом *Идила шифре*.

Имала је самосталну изложбу у пословној згради ЈП ЕПС 2010. године и самосталну изложбу у Завичајном музеју у Руми 2016. године, као и самосталну изложбу у Малој галерији УЛУПУДС у марту 2018. године.

Редовни је члан УЛУПУДС.

Милорад Стевић – МИКОС

Рођен је 6. септембра 1965. године у Грачаници на Косову. Основну школу је завршио у родном месту, електротехничку школу у Приштини, а од 1986. године живи и ради у Термоелектрани Костолац као пословођа у служби телекомуникационих система. Ожењен је и има две ћерке.



Један је од оснивача УЛУК „Арт“ у Костолцу, а потом и члан УЛИС-а „Милена Павловић – Барили“, УЛС „Ђура Јакшић“ у Пожаревцу. Имао је више колективних изложби у Костолцу, Пожаревцу, Голупцу,

Горњем Милановцу, Бањи Ковиљачи, Грачаници, Београду, Новом Саду, Крушевцу... и једну самосталну у Костолцу.

Његове слике налазе се на зидовима просторија: Дирекција ТЕ КО „Б“; градска општина Костолац; Синдикат ТЕ КО „А“; Синдикат „Копови Костолац“; градска болница Пожаревац; библиотека Костолац...

Учесник је више ликовних колонија у Србији.

Сарађивао је са UNICEF и листом „ИТД“ из Хрватске у време Југославије.

Владета Делетић – Делта

Самоуки сликар. Рођен је 3. јануара 1958. године у Пожаревцу.



Завршио је машински смер у ТШЦ „Никола Тесла“ у Костоцу 1976. године. Запослио се 1978. године у ИЕК Костолац. Радио је по сменама на термокоманди котловског постројења, а затим од 1984. године у надзору на изградњи котловских постројења термоелектране Костолац Б. Након синхронизације блокова ТЕ ради на пословима припреме одржавања помоћних објеката...

Живи и ствара у Костоцу. Цртањем и сликањем се бави од раног детињства а техником сликања уље на платну од своје 17–те године.

Члан је Удружења УЛИС „Милена Павловић – Барили“ и „Ђура Јакшић“ из Пожаревца и Београда.

Имао је 4 самосталне и преко 300 колективних изложби у бившој Југославији, Србији и иностранству. Учесник је ликовних колонија, хуманитарних акција и добитник бројних признања.

У Колонади бр. 5, представили смо и његове писане радове.

Биографије рубрика ишчитавања:

Зоран Петровић. Дипломирани мастер психолог, музичар и писац, рођен је 1968. године у Београду. Бавио се музиком и адвертајзингом, компјутерским 2Д и 3Д дизајном, анимацијама и ТВ рекламом, а упоредо и научним радом из области психологије личности.

На књижевној сцени појављује се 2009. године, са својом првом збирком љубавне поезије „Жени коју волим“, затим следи „Хвала што постојиш“, па романи „Булевар греха“, „Празник Звери – Жетеоци“, „Празник звери – Грехови алијансе“, а током 2018. очекује се трећи наставак... www.zoranpetroviconline.com

Славко Јендричко. Рођен је 1947. у Комареву крај Сиска. Објављује поезију од 1969. године. Увршћен је у антологије, панораме и зборнике. Главни и одговорни уредник *Ријечи*, часописа за књижевност, културу и знаност *Матинце хрватске Сисак*. Добитник *Награве Града Сиска* за допринос унапређењу културног идентитета Града (2000) и *Плакете св. Квирина* за укупан допринос савременој хрватској поезији (2006).

Душко Новаковић. Рођен је 25. октобра 1948. године у Подгорици у Црној Гори. Више деценија био је уредник за поезију у многим листовима и часописима бивше Југославије. Бави се преводњем са македонског језика. Објављује од 1976. године...

Песме, краћи и дужи избори из његове поезије преведени су на многе светске језике, а заступљен је у антологијама југословенске, српске и црногорске савремене поезије објављеним код домаћих и иностраних издавача. Добитник је свих већих награда. Члан је Српског ПЕН центра, Српског књижевног друштва, почасни члан Друштва писаца Македоније и Удружења књижевника Црне Горе. Живи у Београду.

Срђан Гагић. Рођен 1988. године, у Босанском Новом. Рукопис *Деца у излозу* награђен је на 44. Ратковићевим вечерима поезије 2015. године. За исту збирку песама добио је и *Бранкову награву* 2016. године. Приредио је панораму *Меко џикиво*: избор из нове поезије региона (2015). На конкурс за другу књигу поезије Београдског фестивала поезије и књиге и Трећег Трга за 2016. годину рукопис *Прелазно доба* одабран је за објављивање. Поезију и кратку прозу објављује у часописима, порталима и заједничким издањима у региону. Живи у Београду.

Бојан Илић – Бокерини. ... долази из Ниша. Слем поезија је нешто још увек егзотично и прилично непознато домаћој публици. Бокерини је први пут своју поезију представио у збирци *Хий-Хој Стаклер* (НКЦ, 2004, едиција *Трагачи*, коју уређује Зоран Магични Ћирић). Издао је четири „spoken word“ албума (*Слушај најгласније*, Загреб), које он сам назива „ревијом социјалних и психоделичних графита“. Оштар колико и депресиван, директан колико и вишезначан, Бокерини се мајсторски игра речима.

Симонида Бањеглав. Рођена је 1972. године у Београду. Дипломирала је 1997. године, на катедри за етномузикологију, на ФМУ у Београду. Магистрирала 2003. године. До сада објавила четири збирке поезије, а објављује и у књижевној периодици. Добитник је многих песничких награда а изабрана је за шампиона Србије у СЛЕМ поезији за 2016. годину.

Моника Херцег. Рођена је 1990. у Сиску, а средњу школу завршила је у Петрињи. Студентка је Истраживачког смера физике на Свеучилишту у Ријеци и добитница је награде *Горан* за младе пјеснике, за рукопис *Почетне координате*. Тренутно живи у Загребу.

Љиљана Дирјан. Рођена је 1953. год у Скопљу. Дипломирала је на Филолошком факултету, на групи југословенска књижевност и македонски језик. Била на студијском боравку у Паризу, као стипендиста француске владе и јерменске фондације *Губелкијан*. Књиге поезије објављује од 1980. године. Доста је превођена и награђивана. Чланица и једна од оснивача *Независних писаца Македоније*.

Вила Добрила / псеудоним / <http://www.poezijaonline.net/tajna-vetrenjace/>

Пучина Снова / псеудоним / <https://pucinasnova.wordpress.com/2017/09/28/abeceda/>

Роберт Шкарјан, песник који нам је послао песме на дар, унук је нашег колеге Милана Милетића, сликара из Петровца на Млави...

Рођен је 13. фебруара 1969. године у Паризу.

Отац је троје дече. Писањем се бави од средње школе, али до сада није објављивао своје радове. Као сарадник *Колонаде*, он наставља уметничку традицију свога деде Милана, надареног сликара који је радио у електропреносу Србије од његовог оснивања.

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Извршни издавач Књижевна омладина Ваљева

Оперативни уредник Аца Видић

Слика на корици Милан Милетић, *Дружа ТС у Србији*
Конарево II, 110/35 kV, 1951. год.

Корице Милован Андрић

Компјутерска припрема „Интелекта“, Ваљево

Штампа „Видиа штампа“, Ваљево

Тираж 600 примерака

Штампање завршено јуна 2018. године

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7

КОЛОНАДА : алманах уметничког стваралаштва / уредник Марија Шкорнички. – Год. 8, бр. 8-9 (2018)– . – Београд (Кнеза Милоша 11) : Синдикат ЕМС, 2018– (Ваљево : Интелекта – Видиа штампа). – 21 cm

Годишње
ISSN 2217–5954 = Колонада
COBISS.SR-ID 184326156